

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

О. П. Матузкова, О. С. Гринько, А. П. Негру

Перекладаємо з української мови англійською професійно

*Навчально-методичний посібник
із курсу «Практика перекладу»*

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2021

Рекомендовано до друку
Науково-методичною Радою
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
Протокол №13 від 10.12.2020 р.

Рецензенти: д-р філол. наук, проф. **Бігунова Н. О.**,
Одеський національний університет
ім. І. І. Мечникова;

д-р філол. наук, проф. **Петлюченко Н. В.**,
Одеська національна музична академія
ім. А. В. Нежданової.

Матузкова О. П.

М-33 Перекладаємо з української мови англійською професійно :
навч.-метод. посіб. із курсу «Практика перекладу» /
О. П. Матузкова, О. С. Гринько, А. П. Негру. – Одеса : видавець
Букаєв Вадим Вікторович, 2021. – 160 с.

В основі запропонованої у посібнику методики – комплексний підхід до навчання перекладу, суть якого полягає у вивченні лексичних, лексико-граматичних, синтаксичних і лінгвокультурологічних особливостей перекладу й застосуванні отриманих знань у процесі перекладу текстів актуальної тематики.

Призначений для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» 3-4 років навчання, відділень перекладу та факультетів іноземних мов (переклад включно), викладачів, фахівців, зацікавлених у самостійному розвитку навичок письмового перекладу й перекладу з аркуша, а також для всіх, хто захоплюється перекладом і практичним вивченням мов.

УДК 811.111'255/2(079)

ПЕРЕДМОВА

Цей навчально-методичний посібник з теорії та практики перекладу з української мови англійською розроблено спеціально для студентів і викладачів факультету романо-германської філології Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Відділення перекладу функціонує в нашому університеті з 1996 року, однак задовго до цього, починаючи з 80-х років минулого століття, на базі факультету РГФ професором В. І. Кухаренко та її учнями спільно з Академією наук СРСР розроблялася наукова тема загальнодержавної важливості «Комунікація та переклад». У руслі злиття традиційного й новаторського підходів до вивчення проблем перекладу проводилися численні міжнародні конференції, видавалися авторитетні наукові збірники, захищалися дисертації, формувалася наукова школа, до якої належало багато відомих вчених-перекладознавців і перекладачів-практиків сучасної України. Ці фундаментальні традиції, поряд із використанням сучасних тенденцій дослідження і викладання, багаторічним авторським досвідом викладання і практики перекладу, лягли в основу запропонованого посібника.

Правильний переклад – це результат не тільки досконалого володіння мовами, але і насамперед знання законів теорії та практики перекладу, що дозволяє виробити вірну стратегію перекладу. Вміле дотримання таких «законів» і відрізняє професійний переклад від адекватного або навчального. Під час пошуку перекладацьких рішень і вибору оптимального варіанту перекладу професійний перекладач повинен чітко знати вимоги, що пред'являються до його/її перекладацької діяльності й до тексту перекладу. Водночас він/вона керується насамперед теоретично обґрунтованими аргументами, відпрацьованими

практичними навичками й потім уже покладаються на свою інтуїцію. Уміння знаходити й застосовувати на практиці такі аргументи передбачає наявність певної теоретико-методологічної бази.

Мета посібника – дати перекладачам-початківцям необхідну на даному етапі теоретичну базу для опанування практикою перекладу на професійному рівні. У посібнику надаються базові відомості з теорії перекладу як загального, так і прикладного характеру, які включають розв’язання проблем, які найчастіше виникають у процесі професійної перекладацької діяльності. Отримані знання відпрацьовуються на практиці – шляхом перекладу спеціально підібраних і адаптованих текстів і вправ. Поряд із лінгвістичними проблемами перекладу розглядаються й питання лінгвокультурологічного плану.

Теоретичні питання викладені в максимально простій і зрозумілій формі, без зайвих і складних теоретичних роздумів, і проілюстровані прикладами із сучасних авторитетних словників, друкованих і електронних видань, а також із нашого перекладацького досвіду. Наводяться погляди перекладознавців з обговорюваних у посібнику проблем. Надаються також вправи та тексти з актуальної тематики для відпрацювання практичних навичок письмового перекладу й перекладу з аркуша. Усе це утворює певну систему базового рівня навчання й опанування професійним перекладом англійською мовою. Посібник розроблено відповідно до робочої програми з навчальної дисципліни «Практика перекладу» для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» 3-4 років навчання Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Він розрахований на 68 академічних годин або 2 кредити ЄКТС. В основі програми лежить системний підхід до вивчення основ

перекладу й закріплення знань на матеріалі тем загального гуманітарного характеру. У кожному розділі розглядаються теоретичні питання прикладного характеру та пропонуються вправи і/або три тексти для практики перекладу. Тексти є скороченими варіантами автентичних матеріалів, які були опубліковані в періодичній пресі або розміщені в мережі Інтернет з 2010 по 2020 рр. У них немає чітко визначеного джерела, адже вони складені з різних матеріалів. Тексти також адаптовані з урахуванням базового рівня студентів, найповнішого відображення досліджуваної перекладацької проблеми, повторення вже вивчених питань, а також максимального наповнення тематичними словами і виразами. Чому саме три тексти в розділі? Студенти, як відомо, народ спритний і винахідливий, тому кожна з трьох груп нашої кафедри отримує «свій» текст для письмового перекладу. Решта текстів даного розділу потім використовуються всіма групами на практиці перекладу з аркуша.

Тематика текстів і вправ не обмежується рамками окремого розділу посібника – ми свідомо відійшли від тематичного структурування – і розподіляється у такий спосіб:

- Здоров'я і спосіб життя – розділи 1,3,4.
- Політика. Зустрічі, переговори, наради – розділи 1,2,8.
- Статистика – розділи 5,6,7.
- ООН та інші наддержавні організації – розділи 9,10.
- Захист навколишнього середовища – розділ 10.
- Актуальні міжнародні події, боротьба з тероризмом – розділи 8, 11
- Сучасні інформаційні технології – розділ 12.
- Професія-перекладач – розділ 5.

Посібник також містить другу частину, де надаються тексти для перекладу з аркуша з досліджуваної теми. Наприкінці

посібника наводиться список використаної літератури, а також предметний і іменний покажчики. Знання основ професійного перекладу в наше століття єдиного інформаційного простору й у наш час «четвертої промислової революції», більш відомої як «Індустрія 4.0», є елементом освіти не тільки фахівців-перекладачів. Такі знання необхідні і ширшому колу фахівців, які залучені до перекладацької діяльності та прагнуть бути в курсі сучасних тенденцій у сферах своєї спеціалізації. Тому пропонований посібник, сподіваємося, буде корисним і таким фахівцям, а також усім тим, хто цікавиться перекладом і практичним вивченням мов.

ЧАСТИНА 1

ПИСЬМОВИЙ ПЕРЕКЛАД

РОЗДІЛ І

ПЕРЕКЛАД АНГЛІЙСЬКОЮ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Переклад англійською мовою – складний процес, результативність якого забезпечується багатьма складниками, такими як:

1. Знання системних відмінностей між мовами і способів їх подолання при перекладі.

Так, в українських реченнях часто використовується предикат дії, тоді як в англійських – предикат стану. Тому при перекладі, як правило, здійснюється зміна предикатів:

Дині пізно дозріли в цьому році. *The melons are backward this year.*

Його прах покоїться у Вестмінстерському абатстві. *His ashes are in Westminster Abbey.*

Він ще погано тримається на льоду. *He is still an awkward skater.*

Також зазначимо, що згідно з літературною нормою англійської мови, репліки персонажів в англійських текстах супроводжуються дієсловом із найбільш загальним значенням *to say*, незважаючи на те, що в системі цієї мови є синоніми з більш конкретним значенням. Для української ж літературної мови характерна інша норма – вживати в подібних випадках різні дієслова, що передають усі відтінки мовної поведінки: *сказав, вимовив, перервав, зауважив, відрізав, пробуркотів, додав* і так далі. Тому при перекладі з української мови на англійську перекладач, який прагне зробити перекладний текст відповідним нормам мови, можливо, замінить більш конкретне українське дієслово на дієслово ширшого значення англійської мови. А при перекладі з англійської, навпаки, вдасться до протилежної трансформації.

Системні відмінності між мовами проявляються і в унікальній для кожної мови лексико-фразеологічній сполучуваності слів. Вона не універсальна, а національна, тобто властива тільки даному конкретному слову в даній конкретній

мові, порівняйте: *духовна* музика – *sacred/church music* (а не *spiritual*); *донитися до білої гарячки* – *to drink till all is blue*, *художня гімнастика* – *rhythmic gymnastics*, *скласти газету* – *to fold up a newspaper*, *скласти зброю* – *to lay down one's arms*, *скласти голову* – *to give up one's life for/to lay down one's life for*. Тому для того щоби перекласти українське словосполучення правильно, не порушивши норм лексичної сполучуваності мови перекладу під впливом мови оригіналу, перекладач проводить ретельний пошук і перевірку оптимального варіанту в словниках різного типу, а також у текстах-помічниках мовою перекладу.

Слід також пам'ятати, що в українській мові присвійні займенники вживаються набагато рідше, ніж в англійській. Тому при перекладі на англійську мову перекладач, додає до перекладного тексту присвійні займенники відповідно до норми англійської літературної мови:

<i>Вони повідомили своїм зарубіжним колегам про випуск нового товару.</i>	<i>They advertised their agents abroad of their new product.</i>
---	---

<i>Він глибоко переживав образу, завдану йому другом.</i>	<i>He felt aggrieved at the insult from his friend.</i>
---	--

<i>У нього в горлі пересохло.</i>	<i>He has a cobweb in his throat.</i>
-----------------------------------	--

На відміну від англійської, українська мова багата на неозначено-особові й безособові конструкції. Граматичні структури цих мов відображають культурні відмінності наших народів. У британській і американській індивідуалістичних культурах, де інтереси індивіда переважають над інтересами групи, головний акцент робиться на особистості, на особистій відповідальності. Тому для англійської мови характерні конструкції з підкреслено вираженням активним діячем. У слов'янських же колективістських культурах, особливо в російській, інтереси індивіда підкоряються інтересам групи, і людина не прагне представляти себе в якості активно діючого індивіда, що, до речі, і знімає відповідальність за те, що відбувається. Звідси й тяга російської мови до безособовості й невизначеності, коли не

суб'єкт робить щось стосовно об'єкта (чого-небудь або кого-небудь), а, навпаки, щось робиться стосовно суб'єкта. Те ж саме спостерігається й у частково колективістській українській культурі, що відображається в мові.

Слово - майстру

Про пристрась російського синтаксису до безособових зворотів написано багато. У цій особливості граматики російської мови вбачають і фаталізм, й ірраціональність, й алогічність, і страх перед непізнаним і агностицизм російського народу. Можливо, у цьому і є щось правильне. Дійсно, якщо європейські казки починаються зі слів «Одного разу король виростив дерево у своєму саду», російський розповідач почне казку словами: «Однажды в королевском саду выросло дерево» (Одного разу в королівському саду виросло дерево).

Зазвичай вважається, що багатство й різноманітність безособових конструкцій (*світає, мені добре, штормить*) відображає тенденцію розглядати світ як сукупність подій, які чинять спротив людському розумінню. Конструкції типу *солдата поранило міною, дах зірвало вітром* належать до фатальних ситуацій війни й буяння стихій. Російська мова таким чином підкреслює дії вищих потойбічних сил і приховує людину як активного діяча за пасивними й безособовими конструкціями.

В англійській мові людина («Я» з великої літери) бере на себе й дію, і відповідальність за неї. У російській мові й дії, і відповідальність безособові, індивідуум розчинений у колективі, у природі, у стихії, у невідомих, непозначених силах.

С. Г. Тер-Мінасова. Мова й міжкультурна комунікація,
с. 214.

Повернемося до перекладу. Більшість українських конструкцій з іменником/ займенником у давальному відмінку (*мені здається*), модальними словами (*потрібно, необхідно*), зворотними дієсловами (*потребується, хочеться*) і тому подібні безособові й неозначено-особові синтаксичні моделі краще перекладати англійською мовою особовими, вводячи активний суб'єкт:

Мені холодно.

I am cold.

Мені було шкода, що ви пішли так рано.

I felt bad about your leaving so soon.

У математиці треба домагатися точності.

You must take care to be accurate in mathematics.

Для цього експерименту потрібно терпіння.

The experiment asks patience.

Постійний шум від вуличного руху важко переносити.

Constant traffic noise is an annoyance.

З ним повсякчас щось трапляється.

He is accident-prone.

Людині властиво помилятися.

Man is prone to error.

У деяких випадках, якщо невідомо, хто здійснив дію, можна використовувати в перекладі пасивну конструкцію:

Вважали, що причиною злочину є ревності.

Jealousy was assigned as the motive for crime.

Автором н'єс Шекспіра часто вважається Бекон.

Shakespeare's plays have often been attributed to Bacon.

2. Знання особливостей реального вживання слів у мові.

Крім значень слів і правил граматики необхідно знати коли, як, кому, де сказати/написати. Так, українському слову *іспит* і словосполученню *здавати іспит* в англійській мові залежно від конкретної ситуації спілкування відповідатимуть такі варіанти:

- examination – a formal or official word: *Students are required to sit written examinations at the end of the first year.*

- exam – neutral, informal: *Did you do well in your exam?*

- quiz – an American word meaning a short quick test: *The teacher threw a pop-quiz (= a quiz given suddenly and unexpectedly) at us and I got a really low score.*

- oral – a British word meaning a spoken exam, especially one that tests your ability to speak a foreign language: *Terry got an A in his Spanish oral.*

- practical – a British word meaning an exam that tests your ability to do things, rather than write about them, for example in a

subject such as chemistry, cooking or photography: *We've got our chemistry practical tomorrow morning.*

- to take an exam – neutral: *Only 25% of all students who took this exam passed.*

- to do an exam – informal: *I'd better go home - I've got to do an exam.*

- to sit an exam – a British word-combination meaning to take a written school or college exam: *I sat my final exam last year.*

- to have/have got (British English) an exam – to be going to do an exam, especially at a particular time or on a particular day: *I have a written exam in the morning and an oral in the afternoon.*

(Longman Language Activator, 436-436)

Дотримання стилістичних норм англійської мови зобов'язує перекладача вибирати оптимальний варіант перекладу з огляду на відповідність цього варіанту стилістичної тональності як окремого висловлювання, так і всього перекладного тексту загалом. Так, український та російський газетно-публіцистичний текст нерідко відрізняється від англійського більшою піднесеністю й патріотичністю, більшою насиченістю специфічними елементами книжково-писемної мови. Наведемо приклад.

Слово - майстру

Він бачив країну в лещатах блокади. Він дізнався про голод і тяготи, що випали на долю людей.

Варіант перекладача: *He saw the country in the clenches of the blockade. He learned of the famine and hardships that had befallen the people.*

Варіант редактора: *He saw the country being strangled by the blockade, the famine and hardships the people were suffering.*

Специфічно книжкові підняті вислови в лещатах блокади, що випали на долю людей передані в перекладі за допомогою виразів, що мають схоже стилістичне забарвлення *in the clenches of blockade ... that had befallen the people*. Редактор замінює їх на звороти експресивні рівною мірою, але водночас позбавлені піднесеності і специфічної книжності (*strangled by the blockade, the people were suffering*). Крім

того, він знімає урочистий синтаксичний повтор (*He saw... He learned...*), об'єднуючи ці речення в одне.

А. Д. Швейцер. Буквальний переклад та інтерференція, с. 30-31.

3. Знання конотативного поля мовних структур і подальшого їх вірного вираження іншою мовою.

Так, перекладачам слід пам'ятати, що найближче до українського слова *політика* (зі значенням «процес вирішення головних питань життя держави й суспільства») є англійський вираз *public policy*, оскільки слово *politics* часто має негативні конотації й перекладається як *політична боротьба, політиканство*. А слово *політик* найкраще перекладати більш нейтральними виразами *policy-maker, political leader* або *political figure*, адже *politician* – щось середнє між *політиком* і *політиканом*.

Ще один приклад. В українській мові слова *іноземний, іноземець* не мають негативних конотацій, у той час як англійські слова *foreign* і особливо *foreigner* несуть у собі спочатку властиві, незалежні від контексту негативні відтінки значення, що зафіксовано в словниковій статті слова *foreigner*: *a word sometimes used in an impolite or disapproving way meaning someone who comes from another country* (Longman language Activator, p.518). Тому в американському варіанті англійської мови, більш орієнтованому на політичну коректність, усе частіше вживаються слова *alien* або *newcomer*. *Факультет іноземних мов* правильніше перекласти виразом *the faculty of modern languages*, а вираз *студенти-іноземці* – *overseas students*.

4. Знання соціального й культурного життя представника даного мовного колективу, яке знаходить своє відображення в соціокультурних конотаціях мовних структур.

Так, наприклад, щоб правильно перекласти англійською мовою вираз *вчора ввечері, 2 годині ночі*, треба враховувати розбіжність культурних уявлень про частини доби в наших народів: *morning* – з 0.00 до 12.00, *afternoon* – з 12.00 до 18.00, *evening* – з 18.00 до 20.00, *night* – з 20.00 до 0.00. Тому

вираз *вчора ввечері* перекладається як *last night*, а *2 години ночі* – *2 o'clock in the morning*.

Зверніть також увагу на розбіжності хронологічних рамок пор року. У Великобританії, як і в більшості країн північної півкулі, прийнято використовувати такі дати початку і закінчення пор року: зима – від 22 грудня до 20 березня, весна – від 21 березня до 21 червня, літо – від 22 червня до 22 вересня, осінь – від 23 вересня до 21 грудня. Отже, вираз *late summer* *вживається, коли мова йде не про серпень, а про вересень*.

Слова, що позначають час прийому їжі мають прямі міжмовні еквіваленти: *breakfast* – *сніданок*, *dinner* – *обід*, *supper* – *вечеря*, *tea* – *чай*, але поняття, пов'язані з ними, у різних мовах істотно відрізняються. Наш *сніданок* – це різноманітна їжа без особливих обмежень і традицій. Англійський сніданок буває континентальним (сьогодні він звичайний для англіїців) і традиційно англійським (*traditional English breakfast*) з пластівцями, молоком, тостами з маслом і джемом, з піджаркою (*fry-up*) з яєць, бекону, ковбас, помідорів, грибів, квасолі. Все це запивається міцним, «особливим» англійським чаєм з молоком. Англійське слово *dinner* позначає не тільки обідню їжу, але й вечірню, з гостями, з особливої нагоди, як правило, серед представників середнього і вищого класу. Для них же слово *tea* відображає звичай післяобіднього чаю (*high tea, five – o'clock tea*) з печивом, сендвічами, сконами (пампушками). Для робітничого класу в містах Англії та для більш широкої частини населення в Шотландії та Ірландії «*tea*» – це їжа ввечері, як тільки люди повертаються з роботи приблизно о 18.00: *Tea that evening was a big meal of bacon, eggs and sausages. The children came home from school, had tea and did their homework*. Яскравий приклад відмінності соціокультурної інформації в еквівалентних парах *tea* – *чай*, *coffee* – *кава* наводить Л. К. Латишев, аналізуючи діалог двох головних героїв роману Е. М. Ремарка «Три товариші» Пат Хольман і закоханого в неї Роберта Локалепа. В українському перекладі цей діалог звучить так (переклад М.Д. Дятленка):

– Ну, то чого ж тобі наливати, чаю чи кави?

- Кави, звичайної кави. Я ж із села. А ти?
 - Я вип'ю з тобою кави.
 - А, взагалі, ти п'єш чай?
 - Атож...
 - От тобі й на...
 - Я вже потроху звикаю до кави. Хочеш тістечка до кави?
- Чи бутерброд?
- І те, й інше, Пат. Треба ж скористатися з нагоди. А потім ще й чаю вип'ю. Треба покуштувати всього, що тільки в тебе тут є.

Слово - майстру

Для нашого читача ця розмова виглядає як порожня застільна балаканина, тому що український читач не знає, що слова *чай* і *кава* мали в той час для німців певну соціальну конотацію: кава вважалася напоєм простолюдинів, а чай - напоєм представників вищих верств суспільства. Якщо прочитати діалог ще раз, уже знаючи це, то стає зрозумілим сенс діалогу, прихований за розмовою про чай і каву. Роберт, охоплений постійними думками про те, що ця дівчина не для нього, простого хлопця, намагається іронізувати з цього приводу. Пат, погоджуючись пити разом із ним «напій простих людей» і запевняючи його, що вже починає звикати до кави, виявляє тим самим і готовність піти Роберту назустріч, нехтуючи соціальним бар'єром. Для того, щоб цей потаємний сенс діалогу відкрився українському читачеві, треба, щоб і він знав про ці соціальних моменти. Зробити це інакше, як через примітку перекладача, у даному випадку не представляється можливим.

Л. К. Латишев, Б. І. Провоторов. Структура і зміст підготовки перекладачів у мовному виші, с. 64.

5. Уміння передавати зміст оригіналу, уникаючи буквального перекладу. При цьому не слід фіксувати увагу тільки на пошуку значення конкретного слова у фразі, а спробувати перекласти її, застосовуючи навик синонімічної гнучкості, тобто завдяки лексичним і синтаксичним трансформаціям, доповненням і опущенням передати сенс найрізноманітнішими способами, наприклад:

Щастя кожен розуміє по-своєму.

Хто виявився на другому місці?

Американці, які, як відомо, люблять проводити всілякі опитування, і на цей раз не схибили і провели на цю тему дослідження.

Joy is different for everyone.

Who was the runner-up?

Americans, famous for their craze for surveys, did not fail to research into this subject either.

Іноді перекладач копіює синтаксичну структуру оригіналу, нехтуючи при цьому стилістичними нормами мови перекладу. Відомо, наприклад, що мова англо-американської газетно-журнальної публіцистики характеризується помітно більшою компресією, ніж мова української преси. Однак ця обставина не завжди враховується перекладачами, вони зберігають розгорнуту синтаксичну структуру оригіналу, яка потребує компресії при перекладі на англійську мову, наприклад:

Згідно з таблицею, складеною Організацією економічного співробітництва та розвитку, Швеція посідає восьме місце у світі за рівнем життя.

Варіант перекладача: *According to a table drawn up by the Organization of Economic Cooperation and Development, Sweden ranks eighth in the world in its living standards.*

Правильний переклад: *A table drawn-up by the OECD shows Sweden as the world's eighth best-off nation.*

6. Умінням працювати зі словниками, текстами-помічниками й перекладацькими ресурсами. Вибір тих чи інших варіантів перекладу слів і виразів на іноземну мову повинен ґрунтуватися на авторитетних **лексикографічних джерелах** (словниках, енциклопедіях і т.ін.) і **текстах-помічниках** (*help texts*), які заслуговують на довіру.

В епоху Інтернет-технологій одним із ключових навичок у багатьох сферах діяльності, у тому числі, і в перекладі, стає пошук інформації. Сьогодні перекладач має доступ до

величезної кількості електронних словників, до значного обсягу довідкової інформації, спеціалізованих лінгвістичних і перекладацьких ресурсів. При цьому перекладачеві-початківцю складно швидко знайти необхідний матеріал, не заплутавшись у «світовій павутині».

Перед початком перекладу на англійську мову слід ознайомитися з автентичними текстами відповідної тематики. У **тексті-помічнику** можна знайти безліч термінів і термінологічних сполучень, вдалих перекладацьких рішень, правильне написання назв і так далі. Важливим етапом пошуку таких текстів є виділення в тексті оригіналу **ключових слів**. Такими словами можуть стати не тільки лексичні одиниці, що відображають загальний зміст тексту, але і прецизійна інформація: назви досліджень, їх автори, посилання на закони, організації та ін.

Для пошуку текстів загальної спрямованості, які стосуються актуальних проблем сучасності (здоров'я, захист навколишнього середовища, боротьба з тероризмом і т. д.) рекомендується використовувати вебсайти солідних англомовних видань (наприклад, *the Times*, *the Guardian*, *Washington Post* і ін.). Кожен подібний ресурс забезпечений функцією пошуку, яка відкриває доступ як до новітніх матеріалів, так і до архівів видання.

Тексти, присвячені різним міжнародним організаціям, слід перекладати, спираючись на офіційні вебсайти цих організацій, а також на статутні документи, де сформульовані їхні цілі, задачі, структура та принципи роботи.

Переклад матеріалів галузевої спрямованості (економічної, технічної, медичної, юридичної) вимагає більш глибокої підготовки, що передбачає значне розширення фонових знань за даною темою. Тому вивчення особливостей перекладу таких текстів, як правило, виноситься за рамки загальної програми з практики перекладу й розглядається на окремих спецкурсах.

Використання тексту-помічника є лише одним з етапів у процесі перекладу на іноземну мову. Ключовим навиком тут є вміння працювати з різними **словниками**: тлумачними, щоби

бути повністю впевненими, що значення слів і фраз правильно зрозуміле; перекладними (українсько-англійськими) – для пошуку й перекладу того чи іншого слова або словосполучення; англо-англійськими – для вибору найбільш вдалого рішення з низки відомих перекладачів. У кожного філолога-перекладача є свої вподобання у виборі словників, яких сьогодні величезна кількість як у друкованому, так і в електронному вигляді. Найбільш продуктивними паперовими словниками для українсько/російсько-англійського перекладу вважаємо:

- А. Загнітко, І. Данилюк. Великий сучасний англо-український та українсько-англійський словник. – 2012.

- Є. І. Гороть, С. В. Гончарук, Л. К. Малімон, О. О. Рогач. Новий українсько-англійський словник. – 2016.

- М. В. Адамчик. Великий англо-український словник. – 2006.

- The Oxford English Reference Dictionary. – 1995;

- Longman Language Activator. – 1996;

- Longman Dictionary of English Language and Culture. – 1998.

- Д. І. Єрмолович, Т. М. Красавіна. Новий великий російсько-англійський словник (не встигнувши вийти, цей словник уже став бібліографічною рідкістю);

- П. Р. Палажченко. Мій несистематичний словник. – 2002;

- П. Р. Палажченко. Несистематичний словник. – 2005;

Майже усі ці словники вже є і в електронному варіанті.

А найбільш продуктивними електронними словниками та веб-ресурсами вважаємо *ABBY Lingvo*, *Мультитран*, *Яндекс Словники*, *Академік*, *Reverso Context*, які технічно значно полегшують роботу перекладача. однак їх використання таких словників і ресурсів вимагає певних знань і умінь. Це пов'язано з тим, що такі словники пропонують величезну кількість варіантних відповідників, часто без традиційних для паперових словників позначок або контексту. Перекладачу-початківцю дуже складно швидко

зорієнтуватися і звузити можливі варіанти перекладу до 2-3 слів.

Для прикладу наведемо алгоритм пошуку правильного перекладацького відповідника, на початковому етапі. Перекладемо за допомогою словника «Мультитран» словосполучення *світова економіка*:

Економіка: economics, economy, business life.

Світовий: world; universal; peaceful; peaceable; of peace; global; mondial; catholic; gear; cosmic; cosmical; world's; human.

Від великої кількості варіантних відповідників розбігаються очі, а просто вибрати «те, що сподобалося» – надзвичайно непрофесійно. Тому наступним кроком є звернення до *англо-англійських словників* (наприклад, *Longman Dictionary of Contemporary English* <http://www.ldoceonline.com>, *Cambridge Dictionaries Online* <http://dictionary.cambridge.org>, *The Free Dictionary* <http://www.thefreedictionary.com> і т.ін.), які роз'яснюють значення й нюанси вживання запропонованих лексичних одиниць.

Так, серед варіантних відповідників слову *економіка* відразу відсівається *economics*, що має значення *the social science*.

Часто вживаний іменник (наприклад, *economy*) може бути зафіксовано в словнику колокацій (найповніший і авторитетний із них – *Oxford Collocation Dictionary* <http://oxforddictionary.so8848.com>). Він покаже, які прикметники (а також прислівники, дієслова і прийменники) використовуються з даним іменником. У нашому випадку, ідіоматичними є такі варіанти: *global economy, world economy, international economy*.

Якщо в словнику колокацій немає потрібного слова або варіантів його сполучуваності, необхідно мінімізувати кількість варіантних відповідностей, вивчивши значення кожного із запропонованих варіантів – знов-таки, в англо-англійському словнику. У нашому прикладі такий підхід дозволяє з'ясувати, що варіанти *peaceful; peaceable; of peace* – це не *світовий*, а *мирний; human* – *мирський*. Значення *cosmic; cosmical*, як і *catholic* співставні з українським прикметником *світовий* лише

умовно – в одному зі своїх значень *infinitely or inconceivably extended; vast, all-embracing*, а значення слова *gear* вказують на те, що воно в цьому списку виявилось випадково.

Прийшовши до обмеженого числа варіантів сполучуваності, зупинити свій вибір на одному з них можна спираючись на частотність їх вживання. Таку частотність у цифрах покаже *Google* (або інший пошуковик – *Yahoo, Bing* та ін.). Для підвищення точності пошуку словосполучення слід брати в лапки, а також використовувати «розширений пошук» (*advanced search*), що дозволяє, у тому числі, обмежити пошук певними доменами (напр., *.uk, .us* і т.д.).

У нашому прикладі отримуємо такі показники частотності згадки шуканих словосполучень:

Global economy – ~ 19 млн. згадок;

World economy – ~ 11 млн. згадок;

International economy – ~ 800 тис. згадок.

Як бачимо, найбільш частотним є словосполучення *global economy*, проте вибір остаточного варіанта перекладу залежить від широкого контексту, що дає більш повне уявлення про особливості оригінального тексту.

На перший погляд може здатися, що опрацювання кожного словосполучення за таким алгоритмом робить переклад з української на англійську мову неймовірно трудомістким процесом. Проте з часом ці дії доходять до автоматизму – вміння переходять у навички.

Отже, ми розглянули 6 базових складових, які забезпечують результативність перекладу на англійську мову. Звичайно, це далеко неповний перелік знань, умінь і навичок, необхідних при перекладі з рідної мови на іноземну. Їх удосконалення – процес нескінченний, нерозривно пов'язаний із процесом опанування мови й культури, який також не має меж. Надалі ми розглянемо найбільш типові проблеми, що виникають при перекладі на англійську мову і способи їх вирішення.

Вправа 1.1. Проаналізуйте й перекладіть такі речення з урахуванням системних відмінностей між мовами.

1. Ваша дружина прекрасно готує.
2. Дитина ще погано справляється з ложкою і виделкою.
3. Слова в словнику розташовані в алфавітному порядку.
4. Вдова виховала трьох дітей фактично без будь-якої допомоги.
5. Вона накинула (*to have*) пальто на плечі.
6. Коли прийшла весна, вона прибрала зимові речі.
7. Дотепність – це його головний козир (*asset*).
8. Мене морозить.
9. Потрібно розглядати кожен аргумент окремо (*apart*).
10. За старими машинами потрібен хороший догляд.
11. Для цієї роботи потрібен час.
12. Є люди, з якими постійно щось трапляється.
13. Тут без теплого одягу не обійтись.
14. Якщо до трьох додати п'ять, вийде вісім.
15. Цю думку можна знайти в багатьох старих книгах.
16. Ця мелодія зазвичай приписується Баху.
17. У багатьох кулінарних книгах даються дуже заплутані поради.
18. Відчувалося, що вона щаслива.
19. Через цю хвіртку можна пройти в сад.
20. Хлопчик був схожий на матір.

Вправа 1.2. *Перекладіть письмово один із текстів на тему: «Здоров'я. Спосіб життя», використовуючи знання, отримані в цьому розділі. Зверніть особливу увагу на вдосконалення досвіду роботи зі словниками. Перед перекладом ознайомтеся з рубрикою «Перекладачеві на замітку».*

ЧАСТІШЕ СМІЙТЕСЯ

Як заявляють *серйозні* вчені, сміх – надійна зброя в боротьбі з хворобами. Коли ми сміємося, мозок виробляє ендорфіни, що відповідають за *гальмування* болювого синдрому. Вони активізують лімфоцити – клітини, які борються з інфекціями і протистоять їм і вірусам. Крім того, під час сміху «вентилуються» легкі, і кров збагачується киснем. Органи травлення виділяють більше шлункового соку. Це допомагає організму швидше засвоювати їжу і виводити шлаки. *А головне, сміх стимулює* діяльність імунної та нервової системи.

Іспанський психолог Хосе Еліас вважає, що одна хвилина сміху дорівнює сорокахвилинним розслаблюючим вправам із йоги. Сміючись, ми напружуємо всі м'язи обличчя й даємо розслабитися м'язам тіла. При цьому поліпшується відтік крові від голови і збільшується працездатність мозку. Однак гомеричний регіт лише порушує кровообіг і свідчить про *серйозні* психологічні проблеми.

СМІЙТЕСЯ НА ЗДОРОВ'Я

Сміх – це емоційний прояв радості й задоволення. В процесі сміху дещо підвищується кров'яний тиск, частішає серцебиття, знижується рівень холестерину. Оптимізується дихання, що покращує кровопостачання до органів і тканин.

Сміх *стимулює* діяльність імунної та нервової системи. Фахівці стверджують, що 5 хвилин здорового сміху замінюють 40 хвилин йогівської гімнастики. *А головне, сміх омолоджує* організм. Усьому цьому є цілком матеріальне пояснення: регіт «підстобує» вироблення лімфоцитів (клітин, що борються з інфекцією) і ендорфінів (речовин, що відповідають за *гальмування* болювого синдрому).

Сміх, як і будь-які ліки, повинен бути дозованим. Підчас сміху відбувається великий викид гормонів задоволення в мозок і з'являється небезпека стати залежним. Саме тому сміхухи і сміхуни – у групі ризику: частий, особливо безпричинний, гомеричний сміх свідчить про *серйозні* особисті проблеми.

ГУМОР ЯК ЛІКИ

Одні *серйозні* вчені виявили: якщо людина сміється не менше 17 хвилин на добу, вона продовжує життя на один рік. Інші – що одна хвилина щирого сміху замінює 40-хвилинну пробіжку або 30-хвилинну зарядку. Під час сміху в організмі відбувається «енергетична буря», яка знімає втому. Також було доведено, що коли людина сміється, зменшується гормональна напруга, знижується рівень холестерину, поліпшується кровообіг тканин і підвищується імунітет. Крім того, сміх *гальмує* больовий синдром, *стимулює* роботу нервової системи, бореться з старінням організму і втратою пам'яті. Миттєвий же ефект – швидко проходить головний біль, нормалізується серцебиття і знижується тиск.

Сміх – найкраща природна система очищення організму. Коли ми сміємося, напружується черевний прес, за ним підтягуються м'язи кишечника. Завдяки такій гімнастиці, виходять токсини і шлаки. *А головне*, в організмі виробляються ендорфіни й лімфоцити, що протистоять хворобам і вірусам.

Перекладачеві на замітку

1. Стимулювати, стимул – переклад дієслова *стимулювати* не становить особливих труднощів. Найчастіше використовуються англійські дієслова *to stimulate, encourage* і їх контекстуальні синоніми – *to boost, to create incentives for, to speed up, to help*, наприклад: *стимулювати діяльність імунної системи* – *to boost (to be vital for) the immune system*, *стимулювати вироблення еритроцитів* – *to help our body produce red blood cells*. Труднощі можуть з'явитися з перекладом слова *стимул*, тому звертайте увагу на тематичний контекст і

сполучувані особливості. Одні з найчастотніших варіантів перекладу – слова *incentive, impetus, inducement, drive, challenge*.

2. Головне – в українських газетно-журнальних текстах це слово має підвищену частотність. В арсеналі перекладача, крім фрази *the most important thing is*, має бути ще кілька варіантів: *and above all, what counts most is ..., the crucial thing is ..., the bottom line is...* У деяких випадках можна використовувати перефразування при перекладі, наприклад: *Головне для нас – зберігати оптимізм і не думати про погане!* – *And above all we must be optimistic and think positive.*

3. При перекладі фрази *речовини, що відповідають за гальмування больового синдрому*, спробуйте дібрати якомога лаконічнішу англійську конструкцію. Зазвичай при перекладі англійською рекомендується перетворювати віддієслівні іменники, притаманні українським текстам, в дієслова. **П. Палажченко** в своєму «**Несистематичному словнику**» говорить про те, що дієслова *гальмувати, заважати, перешкоджати* відносяться до нечисленних винятків із цього правила: при їх перекладі на англійську нерідко краще використовувати інші частини мови. Наприклад, *Це гальмує розвиток сільськогосподарської галузі.* *It is an impediment, obstacle to agricultural growth* (у цьому випадку можливі й варіанти з дієсловом: *it impede/it hinders/slows down*).

4. Слово **серйозний** нерідко вважають «хибним другом перекладача» й перекладачеві слід бути уважним при перекладі виразів із цим словом, порівняйте: *серйозний тон* – *serious tone*, *серйозний ризик* – *severe risk*, *серйозна розмова* – *strong talk*, *серйозний вид* – *solemn air*, *серйозний підхід* – *no-nonsense approach*, *серйозний вчений* – *good scholar*, *серйозний політик* – *credible political figure*, *серйозний противник* – *formidable opponent/rival*. Коли в українській мові слово *серйозний* вживається із сильним негативним відтінком, краще в англійському перекладі сказати *grave*: *серйозна загроза міжнародному миру й безпеці* – *a grave threat to international peace and security*, *серйозне захворювання* – *a grave/serious illness/disease*. Можна, однак, безбоязно говорити: *a serious*

difficulty, obstacle, conflict, in serious condition (про важкий стан хворого).

РОЗДІЛ II

ПЕРЕКЛАД ВИСЛОВЛЮВАНЬ ЗІ ЗВОРОТНИМ ПОРЯДКОМ СЛІВ

Такі висловлювання є характерними для українського газетно-публіцистичного стилю. В англійській мові вони вживаються набагато рідше. Синтаксис українського речення потребує від перекладача перефразовування й навіть реорганізації всього речення. Отже, зіткнувшись зі зворотним порядком слів в українському реченні, перекладач:

1. Визначає **контекстуальну позицію висловлювання**: початок тексту, початок абзацу або висловлювання вживається по ходу розповіді.

2. Якщо речення (висловлювання) стоїть **на початку тексту** або початку абзацу, виносить підмет (рему) уперед.

3. Якщо висловлювання зустрічається **по ходу розповіді**, визначає межу теми (слова зліва від дієслова) і встановлює її синтаксичну функцію – обставина, додаток, іменна частина присудка, простий дієслівний присудок.

4. Якщо тема – **обставина чи прямий/непрямий додаток**, перекладач трансформує їх у підмет в англійському реченні і додає дієслово в активному стані:

У шоу Опри Вінфрі беруть участь зірки кіно і співаки.

Oprah Winfrey's show features movie stars and singers.

У цьому розділі описуються результати дослідження, а в цій таблиці перераховані статистичні дані.

*This chapter describes the results of the investigation while **this table** lists statistic data.*

У міжнародній пресі повідомлялось про вирішення конфлікту.

The international press reported about the resolution of the conflict.

**У результаті
авіакатастрофи загинуло
78 осіб.**

An airline crash killed 78 people.

У деяких випадках при перекладі речень зі зворотним порядком слів, де в ролі теми виступають обставина або прямий/непрямий додаток, перекладач трансформує їх у підмет і додає дієслова *to see, witness, bring about, signal, host, have* з подальшою перебудовою всього речення (якщо це необхідно):

**Наступного тижня в
Парижі відбудеться зустріч
на рівні міністрів.**

*Next week Paris will host a
ministerial meeting.*

**Після прем'єри п'єси в
театрі відбувся обід на
честь усіх акторів.**

*After the first performance of
the play, the theatre hosted a
party for all the actors.*

Найчастіше українські речення з обставиною або додатком, що стоять на початку речення, замінюються на англійський пасивний зворот:

**Про це йшлося вже багато
разів.**

*This has been discussed/referred
to/addressed/spoken to/spoken
about/ raised/dealt with many
times.*

**Іншу позицію зайняли
Франція й Німеччина.**

*A different stand was taken by
France and Germany.*

Звертаємо увагу, що прямий додаток у цій функції (див. останнє речення), як правило, перекладається саме з використанням пасивного звороту (прямий додаток виражається іменником у знахідному відмінку без прийменника й поєднується тільки з перехідними дієсловами).

5. Якщо тема – **іменна частина присудка**, то перекладач трансформує його в підмет (складений іменний присудок складається зі зв'язкового дієслова або нульової зв'язки в поєднанні з іменником, прикметником, предикативом, числівником, обставинним зворотом). Дуже часто за такої умови в англійській мові дієслово замінюється дієсловом широкої семантики (*e.g. to be*):

Кінцевою метою цих зусиль має стати загальне й повне роззброєння під суворим міжнародним контролем.

Безперечним є її зусилля в боротьбі жінок за рівні права.

6. Якщо тема – дієслівний присудок (тобто ліворуч від дієслова слів немає), то речення трансформується завдяки а) тематичному підмету; б) особистому займеннику; в) формальному підмету *it*; г) звороту *there is/are*; д) емоційній конструкції:

Увійшли в практику з'їзди вчителів.

Прийняли рішення про лібералізацію ринку газу і зниження оподаткування нафтового сектора.

Проводити тренування краще вдень або ввечері.

Було зроблено спробу включити таке положення у новий карний кодекс.

Настав час для надання один одному взаємної підтримки в інтересах нашої єдиної батьківщини.

The ultimate goal of these efforts is general and complete disarmament under strict international control.

What is unquestionable is her effort in the campaign for equal rights.

Our regular activities included teachers' conventions.

We have decided to liberalize the gas market and to reduce the tax burden on the oil sector.

It is better to do these exercises in the afternoon or evening.

There was an attempt to include the provision in the new criminal code.

It is the time when we must support each other for the sake of our homeland.

ПЕРЕКЛАД РЕЧЕНЬ ІЗ ПРЯМИМ ПОРЯДКОМ СЛІВ, ДЕ ПЕРЕД ПІДМЕТОМ Є ОБСТАВИНА АБО ДОДАТОК

Якщо таке речення вживається по ходу розповіді (письмовий переклад) або під час усного перекладу, то перекладач трансформує обставину або додаток у підмет, за умови, що вони можуть за своєю семантикою виступати в англійській фразі у якості діяча:

Через дощ ми змушені були сидіти вдома.

На премію я можу купити собі мотоцикл.

У фільмі увесь час щось то відбувається.

Rain compelled us to stay indoors.

The prize allows me to buy a motorcycle.

The film is full of activity.

Вправа 2.1. Наступні речення зустрічалися по ходу розповіді. Поясніть принципи їх трансформації при перекладі.

1. Через вікна в кімнату надходило світло і свіже повітря.

Windows admit light and air to the room.

2. За його невимушеною поведінкою ховалося почуття невпевненості.

His hearty manner was a compensation for his feeling of insecurity.

3. Від дрібного шрифту псуються очі.

Small print is bad for the eyes.

4. З пагорбів відкривається прекрасний вид.

Hills afford a fine view.

5. У мене від цього розболілася голова.

It made my head ache.

6. У цьому списку зазначено одиниці, які можна використовувати на додаток до одиниць міжнародної системи.

This list enumerates units to be used alongside the SI units.

7. На таких людях тримається країна.

Such men are the backbone of the country.

8. У своєму листі він закликає до стриманості.

His letter argues restraint.

9. Після всіх пережитих їм хвилювань він схуд і зблід.

All these anxieties make him look pale and thin.

10. Своєю щирістю вона заслужила загальну довіру.

Her sincerity gained the confidence of everyone.

Вправа 2.2. Перекладіть речення зі зворотним порядком слів, попередньо ознайомившись із рубрикою «Перекладачеві на замітку»:

1. На з'їзді Демократичної партії був прийнятий проект резолюції.
2. Про це йшла розмова на нещодавній зустрічі на вищому рівні.
3. На пленарному засіданні різкій критиці піддалася позиція лейбористів із цього питання.
4. У нараді голов держав взяло участь 100 осіб.
5. До щорічного з'їзду партії звернувся її генеральний секретар.
6. На перше питання відповів генеральний секретар цієї міжнародної організації.
7. Було дано обід на честь посла України в США.
8. Пролунали гучні оплески.
9. На засіданні були присутні президент і супроводжуючі його особи.
10. У Міністерстві внутрішніх справ Великобританії проходить закрите засідання.
11. З вітальною промовою на конференції виступив міністр закордонних справ Великобританії.

Перекладачеві на замітку

Особливості перекладу виразів лексико-семантичної
групи зустріч/ нарада

- нарада/ зустріч у верхах *summit meeting*
- нарада/ зустріч на рівні міністрів *ministerial meeting*
- нарада/ зустріч на вищому рівні *summit*
- нарада/ зустріч глав держав/ глав урядів *Heads-of-State meeting/ the meeting of the Heads of Government/ Heads-of-Government meeting*
- збори/ з'їзд/ конференція/ симпозіум (вчителів, вчених, партії і т.ін., зазвичай щорічно) *Convention (teacher's convention, the Democratic Party Convention)*
- пленарне засідання *plenary session meeting*
- закрите засідання *private meeting*
- засідати *to be in session*
- відкривати/ закривати збори *to open/ dissolve a meeting*
- генеральний секретар (міжнародної організації) *Secretary General*
- генеральний секретар (партії) *General Secretary*
- проєкт резолюції/ рішення *draft resolution/ decision*
- звертатися з промовою до зібрання/ виступити на зборах *to address a meeting*
- вітальна промова *complimentary speech*
- обід на честь кого-небудь *complimentary dinner*

РОЗДІЛ ІІІ

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СПОЛУЧНИКА Й ЧАСТКИ «І/Й»

Переклад сполучника/частки «і/й» не становить особливих труднощів і обумовлюється функціями й контекстуальним значенням цього мовного знака в реченні.

1. У функції з'єднання – *and*:

І він поїхав.

And then he left.

2. Зі значенням «саме», як підсилювальна частка – *it was ... that, that is what/ where/ who*:

Тут він і жив.

*It was here **that** he lived.*

Ось про це-то він і думає.

***That** is what he is thinking of.*

3. У реченні з умовним способом дієслова – не перекладається:

Він і пішов би, та не може.

He would like to go but he can not.

4. У значенні «також» – *too, also, either* (при запереченні):

І він не зробив цього.

*He did not do it **either**.*

Він нерозумний і до того ж непривабливий.

*He is not wise or handsome **either**.*

5. При перерахуванні – *and, both*:

І чоловіки, і жінки, і діти.

*Men, women **and** children.*

І армія і флот.

***Both** the army and the navy.*

6. Зі значенням «навіть» – *even*:

Він і спасибі не сказав.

*He did not **even** say thank you.*

7. У конструкції «і далі» – *to continue to*:

Ми будемо і далі займатися цим питанням.

*We will **continue to** deal with this issue.*

8. У конструкціях «і не/ та й не/ не і/ не можна не... і/й» – *nor* (з подальшою інверсією):

Його одяг був **зшитий не за останньою модою. І сидів він не дуже добре.**

Я не знаю, та й взагалі-то мені все одно/ мені **не** цікаво.

Він **не** відгукнувся **й** на нашу пропозицію.

Неможливо не зупинитися **й** на демографічних проблемах нашої країни.

*His clothes were not of the latest pattern. **Nor did they fit particularly well.***

*I don ' t know, **nor do I care.***

***Nor did he** react to our proposal.*

***Nor can we** fail to ignore/dwell on the demographic problems in Ukraine.*

9. У конструкції «не тільки, а й» – *not only ...but also*:
Він **не тільки** прочитав книгу, **а й** запам'ятав прочитане.

*He **not only** read the book **but also** remembered what he had read.*

10. У конструкції «як ..., так і/й» – *both ... and; as well as*:
Держава повинна робити все можливе, **щоби зберегти як** фізичне, **так і** моральне здоров'я своїх громадян.

*The state needs to do what it can to encourage **both** the physical **and** moral health of its citizens.*

Сміх допомагає боротися **як** зі старінням організму, **так і з** втраченою пам'яті.

*Laughter helps combat memory loss **as well as** senility.*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СПОЛУЧНИКА Й ЧАСТКИ «А»

1. У значенні «тоді як» – *while, and*:

Батьки пішли, **а** діти залишилися вдома.

*The parents went out **while** the children remained at home.*

2. У значенні «проте», «однак» – *and*:

Поїзд йде через пів години, **а** ти ще не готовий.

*The train leaves in half an hour, **and** you are not ready yet.*

3. У значенні «якщо» – *if*:
А не розумієш, так і не кажи. *If you do not understand, do not talk.*

4. Після речень із допустовими сполучниками – *yet* або не перекладається:

Хоча вона і стверджує це, а він сумнівається. *She affirms it, yet he doubts.*

Нехай доказів ніяких немає, а залишити це так не можна. *Just because there's no proof, we can't just forget about it.*

5. При протиставленні – *and*:

Ви сідайте, а я постою. *You take a sit, and I shall stand.*

6. Як частка на початку речення – *and* або не перекладається:

А хто з вами поїде? *And who goes with you?*

А вам яке діло? *What business is it of yours?*

Вправа 3.1. Проаналізуйте особливості перекладу сполучника й частки «і/й».

1. Це плаття досить миле й до того ж дуже дешево. *This dress is pretty and cheap also.*

2. Він буде й далі залишатися при владі. *He will continue to stay in power.*

3. Сюди він і приходив. *This is where he used to come to.*

4. Я вчора бачив і того й іншого. *I saw both of them yesterday.*

5. Він не тільки хороший лікар, але і розумна людина. *He is both a good doctor and a smart man.*

6. Це і для нього нелегко. *It is not easy for him either.*

7. Якщо він не прийде, то і я не прийду. *If he does not come, I shall not either.*

8. Як в Америці, так і в Японії спостерігається різке збільшення забруднення біосфери.

There is a sharp increase in the pollution of the biosphere both in the USA and Japan.

9. Це просто анекдот і до того ж дурний.

This is mere a joke, and a silly one.

10. Ми не говорили з ним і навіть не звертали на нього уваги.

We didn't talk to him, and even ignored him.

Вправа 3.2. Проаналізуйте особливості вживання сполучників і часток «і», «а» і перекладіть речення.

1. Вони й мені не сказали.
2. Вона застудилася, й до того ж вона не при здоров'ї.
3. На цю людину вони й чекали.
4. Вони поїхали, і ми теж не залишимося.
5. Ось тут я її й зустрів.
6. Ця картина і притягує і відштовхує мене одночасно.
7. Він не тільки дотримується здорового харчування, але й займається спортом.
8. Якщо він не прийде, то і я не прийду.
9. Одна сестра була в білому, а інша вся в чорному.
10. Вони залишилися вдома, а ми пішли.
11. А не знаєш, так і мовчи.
12. Хоча йому й дуже весело, а треба йти.
13. А що доброго може вийти з цього?

Вправа 3.3. *Перекладіть текст, попередньо ознайомившись із рубрикою «Перекладачеві на замітку».*

НА БАТЬКІВЩИНІ І ЖИВЕТЬСЯ ДОВШЕ

Минулого місяця була опублікована доповідь ВООЗ про чинники, які впливають на тривалість життя. За даними цієї авторитетної організації, у всьому світі до 2030 року середня тривалість життя в чоловіків зросте до 84 років, а в жінок – до 88 років. Шансів стати довгожителем більше в тих, хто живе на *батьківщині*. Сприяє довголіттю й перша група крові.

Серед інших чинників також називають правильне харчування, здоровий сон і заняття спортом. А ось кожен зайвий кілограм вашої ваги старить організм на три місяці. Прискорюють цей процес і стреси. Французькі вчені порівнюють їх вплив на людину з опроміненням у 80 р.

Напевно тому основними причинами смертності в ХХІ столітті будуть хвороби серця, депресивні стани і, як не дивно, дорожньо-транспортні пригоди.

СЕКРЕТ ДОВГОЛІТТЯ

Минулого тижня була опублікована доповідь ВООЗ, у якій розкриваються не тільки секрети довголіття, але і їх причини. У ній говориться, що ті, хто ніколи не залишав *батьківщину* на тривалий час, живуть, у середньому, на 4-5 років довше колишніх *світвітчизників*, які емігрували за кордон. Недарма народна мудрість говорить: «Рідний край – серцю рай». Але тим, хто вже сидить на валізах, не варто впадати у відчай – у доповіді наголошується, що є й інші чинники довголіття: здоровий сон, правильне харчування й регулярні заняття спортом. Особливо пощастило людям із першою групою крові – у них набагато більше шансів дожити до 75 років. Адже згідно зі статистичними даними, імунітет у таких людей вище, і вони набагато витриваліші. А ось зайва вага й постійний стрес, навпаки, забирають дорогоцінні роки. Затяжний стрес запускає незворотні процеси в організмі, і в результаті – серйозні захворювання як серцево-судинної системи, так і шлунково-

кишкового тракту. Як бачимо, за інгредієнтами для еліксиру довголіття не треба їхати за тридев'ять земель, вони всі – *вітчизняного* виробництва.

А НА БАТЬКІВЩИНІ КРАЩЕ

«Вдома і стіни гріють» – нещодавно ця народна мудрість отримала наукове підтвердження. Минулого тижня була представлена доповідь ВООЗ про чинники, що впливають на тривалість життя. У ній наголошується, що люди, які ніколи не покидали *батьківщину* на тривалий термін, живуть, у середньому, на 4-5 років довше за своїх колишніх *співвітчизників*, які емігрували за кордон. Серед інших «чинників довголіття» названі правильне харчування і здоровий сон, а ще перша група крові й заняття спортом. А ось зайва вага, шкідливі звички і стрес значно зменшують шанси стати довгожителем. За даними експертів, постійний стрес часто є причиною депресій і серйозних захворювань серця. Страждає від його згубного впливу і шлунково-кишковий тракт. Напевно, тому порада бажаючим прожити довге життя звучить, як популярний Інтернет-мем: «Зберігайте спокій і любіть *батьківщину*».

Перекладачеві на замітку Особливості перекладу слова *батьківщина*.

Для слов'янського характеру з його підвищеною сентиментальністю, сердечністю душі притаманна така риса як дуже особисте, емоційне ставлення до своєї батьківщини. Особливо яскраво ця риса проявляється, якщо зіставити українську та російську мови з англійською. Дійсно, як в українській, так і в російській мові досить багато емоційно-забарвлених слів, які позначають країну, де людина народилася: *батьківщина, рідна країна, отчизна, вітчизна, рідна сторона, рідний край, батьківщина-мати, мати-земля, земля-матінка, свята вітчизна*.

Усім цим словам в англійській мові відповідають три вирази: нейтральні *mothercountry*, *homecountry* і літературно-книжкове *native land*:

любов до батьківщини – *love for one's native land/ love of country*;

туга за батьківщиною – *homesickness*;

співвітчизник – *countryman*;

людина без батьківщини – *a man without a country*;

мати заслуги перед батьківщиною – *to deserve well of one's country*;

моя батьківщина – *this country*;

вітчизняного виробництва – *home-made*.

В англійській мові є слова *motherland* і *fatherland* (вони зафіксовані в *Oxford Reference Dictionary*), але вони практично ніколи не вживаються англійцями щодо своєї власної країни. Слово *fatherland* вживається, коли мова йде про Німеччину, а *motherland* – про Росію й часто в лапках, щоби підкреслити «інакшість» цих слів.

Слово «батьківщина» в значенні «місце народження» перекладається словом *birthplace*, а в значенні «місце походження» – словом *home*.

РОЗДІЛ IV

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАПЕРЕЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ

На відміну від англійської мови, в українській мові багато різноманітних негативних конструкцій, які при перекладі потребують певних трансформацій для усунення їх категоричності. Носій англійської мови мислить позитивно (*Think positive!*), налаштований оптимістично (*Don't worry! Be happy!*) і віддає перевагу позитивним конструкціям. Тому негативні українські вирази часто перекладаються англійською за допомогою **антонімічних замінів**, перетворюючись таким чином у позитивні:

Не хворійте!

Stay well!

Не випадково...

There are good reasons why... It is understandable why...

Не одному поколінню студентів...

Many generations of students...

Я не раз казала вам...

I've told you many times...

Не зайве нагадати...

It should be recalled...

Навпаки/ Всупереч

In fact/ Indeed...

Не мені важливо

It is just as important

Не виключено, що...

It may be that....

Деякі негативні конструкції, які означають заборону, умовляння, пораду, попередження (неможливо, не слід, не рекомендується, не положено, не треба, не потрібно і т.п.) часто передаються займенниками в якості підмета й заперечної форми дієслова, а також (рідше) наказовим способом дієслова (*Don't do it*):

Не слід...

*I would **not** suggest that you.../
It will **not** be a good idea for you to...*

Не рекомендується...

*It's **not** a good idea...*

Не треба зараз йому дзвонити.

*You'd **better** call him later/
Don't call him now.*

У Великобританії **не** прийнято ставити особисті питання.

*In Britain, we/they **don't** ask personal questions.*

Українські конструкції з подвійним запереченням також перекладаються або одним запереченням, або антонімічною заміною:

Ніхто не знав його.

Nobody knew him.

За відданістю обов'язку його **не можна** порівняти **ні** з ким з них.

He is alone among them in his devotion to duty.

Він **не міг не** сказати.

*He could **not** help saying.*

Зверніть увагу на переклад подвійного заперечення зі словом *ніякий/жодний*:

Не було жодної надії.

There was no hope whatsoever.

Він ніякий не лікар.

He is not a doctor at all!

Слово – майстру

На відміну від англійської мови, на яку через пануючий в США життєрадісно-оптимістичний настрій наклали печатку «позитивне мислення», російська мова століттями проймалася духом соціальної системи, де величезна маса закріпачених селян відчувала приреченість і невпевненість у майбутньому, і який створював переважно песимістичну атмосферу в суспільстві. За багато століть цей песимізм став однією з відмінних рис російського національного характеру...

Психологічно важка спадщина Росії відчувається в її мові. Найбільше це знайшло відображення у величезній кількості заперечних конструкцій, які завжди займали велике місце в російській мові, але їх роль значно зросла в радянську епоху...

На щастя, радянські часи позаду, але американців досі іноді дивує, наскільки вкоренилися в Росії негативно-нормативні форми поведінки, а в мові – заперечні конструкції. У 1960-70-х роках європейці й американці уявляли собі росіянина такою собі «карикатурою», яка на все відповідає «ні» й «не можна». Західні дипломати й журналісти за спиною колишнього міністра закордонних справ СРСР Андрія Громико називали його «Містер Ні». Промови Громико на міжнародній арені були сповнені реченнями з часткою «не» й містили цілу низку таких слів і виразів, як «не можна» або «не слід», які створювали головолімки для перекладачів.

Щоб американці не вважали вас за «Містера Ні», ви повинні при перекладі структурно перебудувати рідні заперечні конструкції хоча б для усунення їх категоричності. Нехай у ваших фразах не буде присутній улюблений в Америці позитивний момент (*positive*), але в них хоча б не повинно бути й негативу (*negative*), який відлякує носія англійської мови.

Хоча американці загалом мислять позитивно, заперечення в їхній мові – не екзотичне явище. Свої *don'ts* вони використовують у таких контекстах, які виражають обмеження або заборону проте в набагато

м'якший, ввічливий, менш категоричний формі, і зазвичай це відбувається набагато рідше ніж у російській мові. Визначення цих форм і ступеня – завжди справа пошуку. Щоб знайти правильні відповідники й місце для таких слів, як «не можна» або «нічого», росіянин, який володіє англійською мовою, змушений витратити більше часу й зусиль, ніж при перекладі інших зворотів своєї рідної мови.

Л. Віссон. Російські проблеми в англійській мові,
сс. 49, 51, 53, 56.

Вправа 4.1. Проаналізуйте особливості перекладу заперечних конструкцій.

1. Не дозволено.	Those are the rules.
2. Не зникай.	Stay in touch.
3. Їм наказали не затримуватися.	They were told to move along.
4. Не треба йому допомагати.	There is no need to help him.
5. Не треба зараз дзвонити йому.	Do not call him.
6. Жодні перешкоди не могли зупинити його.	No obstacles whatsoever could stop him.
7. Він не читає ніяких книг.	He reads no books whatsoever.
8. У його книзі ми не бачимо навіть спроби дати пояснення.	In his book we miss any attempt to explain.
9. Вона не могла відірватися від дзеркала.	Her face was glued to the mirror.
10. Я мало не задихнувся від диму.	The smoke almost choked me.

***Вправа 4.2.** Перекладіть один із текстів, звертаючи увагу на переклад заперечних конструкцій.*

ЖИТЕЛІ ВЕНЕСУЕЛИ – НАЙЩАСЛИВІШІ У СВІТІ

Щастя кожен розуміє по-своєму. До такого неоригінальної висновку дійшла міжнародна група соціологів, яка протягом чотирьох років проводила опитування громадської думки в понад ста країнах світу. Згідно з даними, опублікованими в доповіді, найщасливішими людьми вважають себе жителі Венесуели, в якій рівень бідності просто зашкалює. 55% з них вважають, що живуть у найкращій країні з красивою природою й неповторним ландшафтом. Ніякі життєві труднощі не можуть зламати оптимізму жителів цієї країни. Турків теж рятує оптимізм. Правда, вимоги в турків трохи вище, ніж у венесуельців – турку для повного щастя потрібні машина, будинок, дружина й робота. Далі в списку задоволених життям значаться американці, австралійці, нігерійці й пуерторіканці. Замикають десятку щасливих жителі Скандинавії. А ось найнещасливішими вважають себе росіяни й таджики. Усього лише 6% жителів Росії відчують себе щасливими. Не можна не зазначити, що здебільшого опитувані вважають, що головне щастя – це бути коханим. І практично ніхто не сказав, що щастя – у грошах.

НАЦІЯ НЕЩАСНИХ?

Найщасливіші люди живуть у Фінляндії, а найнещасніші – у Південному Судані. Про це свідчать дані дослідження нідерландського професора Рута Вінховена, яке було опубліковано в європейській пресі 8 січня. Вчений підготував свій «індекс задоволення власним життям» за результатами опитувань 100 тис. людей із 90 країн світу. Так, за даними дослідження, перше місце посіли фіни, 74% яких відчують себе щасливими. Ніякі труднощі не можуть зламати оптимізму жителів цієї країни. 73% людей, задоволених своїм становищем, живуть у Данії, Норвегії та Ісландії. Не можна не зазначити, що для більшості опитаних головне щастя – це

бути коханим. І майже ніхто не сказав, що щастя в грошах. Проте в дослідженні зазначається, що добробут держави не є ключовим чинником щастя людей. Це підтверджується яскравим прикладом: США займають у «списку щастя» 19-у позицію й поступаються Новій Зеландії і Коста-Ріці. А ось у Танзанії, Зімбабве, Молдові та Росії щастя катастрофічно не вистачає – не більш 20% людей, які проживають у цих країнах, задоволені своїм життям.

НЕ В ГРОШАХ ЩАСТЯ

Найщасливіші люди живуть аж ніяк не в Катарі, найбагатшій країні світу, і навіть не в Японії, де тривалість життя вважається найвищою. Згідно з опитуванням понад 150 тисяч осіб у всьому світі, найбільш оптимістично налаштовані жителі семи країн Латинської Америки, у яких рівень бідності зашкалює. І це не випадково.

Ніякі життєві труднощі не можуть зламати оптимізму жителів цих країн. Там просто не прийнято скаржитися на долю. Не зайве нагадати, що Гватемала, наприклад, має такі ж показники тривалості життя, рівня освіти й доходу на душу населення, як Ірак. Проте число оптимістів у цій країні, яка пережила десятиліття громадянської війни і страждає від високого рівня злочинності, набагато більше, ніж в Іраку.

Усіх респондентів опитували за п'ятьма пунктами: чи достатньо вони відпочивають, чи ставляться до них із повагою, як часто вони посміхаються і сміються, чи роблять вони щось цікаве в житті й чи отримують від цього задоволення. Не можна не зазначити, що практично ніхто з опитаних не сказав, що щастя – в грошах. Навпаки, здебільшого відповідали, що найбільше щастя – це бути коханим.

РОЗДІЛ V

ПЕРЕКЛАД КОНСТРУКЦІЙ ТИПУ «ЗАЙМАТИ МІСЦЕ»

Правильний переклад виразів мови статистики потребує від перекладача професійних знань і умінь для подолання «диктату» рідної мови. Такі конструкції властиві для газетно-журнальної преси й різноманітні за структурою і значенням. Ми зупинимось на описанні тонкощів перекладу найчастотніших і основних: конструкцій типу «посідати місце», конструкцій зі словами «більше», «менше» і, відповідно, «збільшуватися», «зменшуватися». У теоретичній частині цього розділу пропонуємо схематичне викладання особливостей перекладу виразу «посідати...місце» і його синонімів.

1. Посідати перше місце (в тому числі, **очолити список, стати лідером рейтингу, отримати перше місце на змаганнях** і т.ін.):

- to be the highest on a list;
- to be the first;
- to be awarded the first place;
- to be ranked top;
- to top the list/ rankings;
- to score the highest;
- to win the first place;
- to come first;

У 2019 році Массачусетський технологічний інститут очолив Всесвітній рейтинг університетів.

*Massachusetts Institute of Technology **was ranked top** in 2019 Global Universities Rankings.*

*Українські спортсменки **виграли** змагання з біатлону.*

*Ukrainian athletes **came first** in the biathlon competition.*

*У п'ятирічному віці Девід Гарретт **завоював перше місце** на престижному конкурсі скрипалів.*

*David Garrett **won the first place** at a prestigious violinist competition at the age of 5.*

*Вікторія **перемогла** на всеукраїнському конкурсі на крапций твір.*

*Victoria **took first place** in a national essay writing competition.*

2. Посідати місце:

- Nth position goes to...
- to be Nth; be in Nth position
- to rank Nth/ to rank number N
- to be ranked Nth
- to place Nth
- to take Nth position/ place
- to finish Nth/ finish in Nth position
- to come in Nth position;
- to score Nth
- to occupy Nth position;

Japan ranks 9-th overall.

*Японія **посідає дев'яте місце** в загальному списку.*

*З 2018 року він **посідає третю позицію** у світовому рейтингу кращих гравців у сквош.*

*Її обійшов гравець, який **посідає лише 200-е місце** в світовому рейтингу.*

*За підсумками першого етапу змагань Джонсон **посідає третє місце**.*

*Він проводив передвиборчу кампанію 10 тижнів і **вийшов на 5 місце**.*

*Чарльз **посів друге місце** у фінальному забігу на сто метрів.*

*Кінь **прийшов другим**.*

*He **has ranked third** in the top ten of world squash players since 2018.*

*She was beaten by someone who **was ranked only 200-th** in the world.*

*Johnson **was in third position** after the first part of the competition.*

*He campaigned for ten weeks and **placed fifth**.*

*Charles **was second** in the 100-m final.*

The horse finished in second place.

3. Конструкції типу **посісти Nth місце серед...з...** потребують структурної перебудови фрази
*Велика Британія **посідає дев'яте місце** у світі за виробництвом неочищеної нафти.*

*Ця професія **лідидує серед** найбільш високооплачуваних.*

*Населення Великобританії становить 66 мільйонів людей, з цим показником країна **посідає 21 місце** у світі.*

4. **Випередити** (в рейтингу, за показниками і т.ін.),
залишити позаду

*Оксфордський університет піднявся на три рядки вгору, **випередивши** Єльський університет.*

*Сирія **випереджає** багато країн за рівнем терористичної загрози.*

5. **Відставати, поступатися, бути позаду**

*Great Britain is the **ninth largest producer of** crude oil in the world.*

This job is at the top of/ scores the highest on the salary scale.

Great Britain has a population of 66 million, which ranks 21st in the world.

- to outrank
- to outpoint
- to surpass
- to overtake
- to be ahead

*University of Oxford moves up three places, **overtaking** Yale University.*

*Syria **is ahead** many countries, having the highest level of terror threat.*

- to be (far/close) behind
- to follow (far/close) behind
- trail behind
- to be outranked (by)
- be outpointed (by) і т.ін. (див. п. 4):

Афганістан у 2019 році був далеко позаду Мексики й інших латиноамериканських країн за рівнем доходу на душу населення.

*In 2019 Afghanistan's income rate per capita **followed far behind** Mexico and other countries of Latin America.*

*У 2019 році у списку улюблених винаходів британців смартфон трохи **поступається** Вай-фаю.*

*On the 2019 list of Briton's favourite inventions, the smartphone is **close behind** WiFi.*

Вправа 5.1. *Перекладіть речення, звертаючи увагу на переклад мови статистики.*

1. Не зайве нагадати, що завдяки блискучій командній грі ми прийшли першими.

2. Не менш важливо, що український бігун виграв марафон.

3. Спортсмен фінішував лише п'ятим.

4. Не виключено, що вона отримає найвище місце в музичному конкурсі.

5. Не можна не зазначити, що Україна вийшла на перше місце за курінням.

6. Лондон не тільки посідає 17-е місце серед найбільш густонаселених міст світу, а й лідирує в списку найдорожчих столиць.

7. На другому місці в черзі за щастям виявилися турки.

8. У 2019 році ім'я «Джейкоб» посідало п'яте місце серед найпопулярніших чоловічих імен.

9. Згідно з доповіддю, Україна посідає одне з перших місць за рівнем захворюваності на туберкульоз.

10. Серед 144 найдорожчих міст світу Київ посідає 21 місце, розділивши його з Римом і Віднем.

11. Нью-Йорк поступається лише Лос-Анджелесу за кількістю латиноамериканців, які проживають у США.

РОЗДІЛ VI

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВИРАЗІВ ЗІ СЛОВАМИ «БІЛЬШЕ», «ЗБІЛЬШИТИСЯ»

Такі конструкції і їх похідні – це лакмусовий папір професіоналізму перекладача. Завдання перекладача полягає не тільки в тому, щоб запам'ятати і використовувати при перекладі досить велику кількість перекладацьких відповідників, але й у тому, щоби правильно реструктурувати речення оригіналу згідно з нормами англійської мови.

1. У **півтора рази** більше/
збільшитися у півтора рази

*Наприклад, рівень безробіття в Європі у **півтора рази більше**, ніж в США.*

*Очікується, що в наступному році цей показник **збільшиться в півтора рази**.*

У **півтора рази** більше/
старше/ далі/ дорожче

*Будинок у Лондоні коштує **в півтора рази дорожче**, ніж в Единбурзі.*

*Сьогодні у Великобританії флот **у півтори рази** більше за наш.*

*Здавалося, що його дружина **у півтори рази старша** за нього.*

- half as much/ many again as (Br)

- half again as much/ many as (US)

- bigger by half

- by 50% more

*European unemployment, for example, appears to be **half again as much as** in the US.*

*The index is expected **to increase by 50%** next year.*

- half as large/ old/ far again

*A house in London costs **half again as much as** a house in Edinburgh.*

*Today, Great Britain has a **navy half as large again as** ours.*

*His wife seemed **half as old again as** himself.*

2. Удвічі більше

*США, де проживає лише 5% всього населення Землі, споживає **удвічі більше** енергії, ніж Японія й Китай.*

*Працюючі матері виконують **удвічі більше** хатньої роботи, ніж їхні чоловіки.*

*У Кремнієвій долині Трамп зібрав на свою виборчу кампанію **удвічі більше** грошей, ніж Сандерс.*

*У мене 6 ручок, але мені знадобиться **вдвічі більше**.*

Удвічі далі

Удвічі старше

Удвічі більше (за площею)

*Сатурн приблизно **удвічі далі**, ніж Юпітер.*

*Він **удвічі старший** за вас.*

*Територія України майже **вдвічі більше** території Польщі.*

*Я заплатила **вдвічі більше**, ніж показував лічильник.*

3. У N разів **частіше**
(утричі/учетверо і т.ін.)

- twice as much/ many as
- two times as much/ many as
- as much/ many again as
- two times more...than

*The United States, with 5% of the world's population consumes **twice as much energy** as Japan and China together.*

*Working mothers do **twice as much housework** as their husbands.*

*In Silicon Valley, Trump raised **two times more** money for his campaign than Sanders.*

*I have six pens but I shall need **as many again**.*

- as far again
- twice one's age
- twice as large as/ twice the size of
- two times bigger/ larger than
- double the distance/ size etc.

*Saturn is about **twice as far again** as Jupiter.*

*He is **twice your age**.*

*Ukraine is nearly **twice the size** of Poland.*

*I paid **double** the meter.*

- to be N times as likely (to do/ to be...) as
- to be N times more likely (to

Хлопчики страждають від
браку уваги з боку дорослих
удвічі-тричі частіше, ніж
дівчата.

Аутизм у хлопчиків
трапляється **вчетверо**
частіше, ніж у дівчаток.

4. У **N разів більше**
(уп'ятеро, ушестеро і
т.ін.)

У **N разів вище/ ширше**
Сніробітники, **що**
працюють у нічну зміну,
утричі частіше (більше)
отримують виробничі
травми.

Рівень злочинності тут
удвічі вище, ніж у нашій
країні.

Сьогодні загальний обсяг
виробництва рису **втричі**
більше, ніж 10 років тому.

У мене **втричі більше**, ніж
мені потрібно.

5. **Набагато більше/ вище і**
т.ін.

Дохід головних менеджерів
десяти провідних компаній
США **набагато вищий** за
дохід робітників на
підприємстві.

do/to be...) than

- smb. does smth. N times as
often as

- to be N times more common
*Boys are **two-three times as likely** to suffer from attention deficit disorder from adults **as** girls.*

*Autism is about **4 times more common** in boys than girls.*

- N times as much/ many as

- N times more than

- N times as tall/ high/ wide as
*Night workers suffer **three times as many** occupational injuries.*

*The crime rate here is **two times as high as** ours.*

*Today the total rice production output is **three times as large as** a decade ago.*

*I have **three times as much as** I want.*

- many times larger than...

*Top managers of the top US companies have income **a hundred times larger** than that of manufacturing workers.*

6. **Збільшитися**
(зокрема, збільшення,
зростання і т.ін.)

*Коли збільшується попит,
то і ціни зростають.*

*Протягом найближчих
десяти років очікується
збільшення попиту.*

*У цьому році
спостерігається збільшення
кількості бажаючих
отримати таку роботу.*

7. **Значно** (у багато разів,
набагато, і т.ін.) **збільшитися**

Значне зростання

*За останні кілька років
прибуток значно збільшився.*

*У світі спостерігається
значне зростання населення.*

Різко збільшитися/ зрости

**Різде збільшення/
зростання**

- to increase/ grow/ go up/ rise
- to be raised/ be up
- an increase/ growth in smth.

*As the demand **increases**,
prices **go up** as well.*

*Demand is expected **to increase**
over the next decade.*

*This year saw **an increase in**
the number of the job
applicants.*

- to increase considerably/
dramatically/ enormously/
greatly/ significantly/
substantially

- to show/ achieve/ experience
a considerable/ massive/
dramatic etc. increase

*Profits **have increased**
significantly over the past few
years.*

*The world is experiencing **a**
dramatic increase in
population.*

- to soar/ surge/ jump/ rocket
to increase sharply/ rapidly/
steeply

- (also as a noun) a sharp
increase etc.

Середньорічні показники інфляції в Гані **різко зросли** до 17,7%.

З появою позитивних відгуків, інтерес до цієї програми **різко зріс**.

Відбулося **різке збільшення** безробіття, в результаті чого сім'ї залишилися без джерел існування.

Незначно/ поступово збільшуватися

Незначне/ поступове збільшення

Очікується, що обсяг інвестицій в житловий сектор буде **поступово збільшуватися**.

Ми домоглися **незначного збільшення** прибутку в розмірі 3 257 фунтів.

8. Збільшитися **на...**

Вони **збільшили** площу будинку **на** двісті квадратних метрів.

Як повідомляється, у третьому кварталі збитки компанії **виросли на** 9,5%.

Збільшитися **з...до...**

Минулого місяця сума преміальних **зросла з** 20 000 **до** 40 000 фунтів.

Ghana's annual inflation rate **soared to** 17.7 percent.

As favorable reviews came out, interest in the software **surged**.

There had been a **sharp increase** in unemployment, leaving families without a source of income.

- to climb up
to increase slightly/ gradually

- (also as a noun) a small/ modest/ sluggish increase

Housing investment is expected **to increase gradually**.

We achieved a **small increase in** profits of £3,257.

- to increase **BY...**

- an N increase

They **increased** the size of the house **by** two hundred square meters.

The company reported a **9.5% increase in** third quarter losses.

- to increase **from...to...**

Last month the reward **was increased from** £20,000 **to** £40,000.

Збільшитися в порівнянні з/
проти/ порівнюючи з
(особливо з періодом часу)

*Це на 97% більше, ніж
минулого року.*

*У 2019 році кількість онлайн-
покупок через Facebook у
В'єтнамі незначно зросла,
порівнюючи з 2018 роком.*

Збільшитися вдвічі

*В умовах стабільного
економічного зростання
Україна зможе **вдвічі**
збільшити обсяги
виробництва зерна.*

Збільшуватися **втричі/**
вдесятеро/в N разів

*За поточний період продажі
виросли **вчетверо**.*

*За останні десять років
застосування цих препаратів
збільшилося втричі.*

Вправа 6.1. Перекладіть речення:

1. Сьогодні світова кондитерська промисловість виробляє майже в 1,5 рази більше шоколаду, ніж 10 років тому.

2. Він удвічі старший за мене й на 15 років старший за вас.

• to increase...against (e.g. last year)

*It is **97% up** against last year.*

*The 2019 rate of online shopping via Facebook in Vietnam slightly **increased against** 2018.*

• to double

• to increase twofold/ a twofold increase

*Given continuous economic growth, Ukraine is able **to double** grain production.*

• to increase threefold/ tenfold/ Nfold

• to be three/ ten/ N times bigger/ higher etc.

• a threefold/ tenfold/ Nfold increase

*Sales **increased almost fourfold** in this period.*

*The past decade has seen **a threefold increase in** prescriptions.*

3. Загалом, наші сили вдвічі переважають сили ворога, але не виключено, що в нього в кілька разів більше приладів нічного бачення.

4. Його доходи зросли вдвічі, що дозволило йому переміститися з 84 на 9 сходинку в списку «Форбс» і увійти в десятку найбагатших людей світу.

5. У Таїланді досвідчений вчитель молодшої школи заробляє втричі більше, ніж лікар, однак пенсія тайського лікаря приблизно вчетверо більше, ніж у вчителя.

6. У Румунії рівень злочинності втричі вище, ніж в Україні, що пов'язують із різким зростанням безробіття й постійно зростаючими цінами.

7. Двадцять учетверо більше ніж п'ять.

8. Територія України майже вдвічі більше території Італії, проте ВВП в Італії удесятеро перевищує український.

9. Американська дитина страждає від бідності майже вшестеро частіше, ніж його одноліток із Бельгії, Данії або Швейцарії.

10. ВООЗ усе ще необхідно вдвічі більше коштів для боротьби з COVID-19, ризик захворювання яким значно виріс за останні кілька місяців.

11. Очікується, що найближчим часом кількість хворих зросте втричі й досягне 14 мільйонів осіб.

12. Дефіцит бюджету збільшився на третину – з 3% до 4% – порівнюючи з минулим роком.

13. Під час сміху в кров надходить на 15% більше кисню, що на 5% прискорює обмін речовин і на третину збільшує мозкову активність.

14. За статистикою, у збірної України вдвічі більше шансів виграти такі змагання, що допоможе їй посісти високі позиції у світовому рейтингу.

15. Вартість такого будинку цього року в 1,5 рази більше, ніж минулого, хоча його площа збільшена всього на 50 кв.м.

РОЗДІЛ VII

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВИРАЗІВ ЗІ СЛОВАМИ «МЕНШЕ», «ЗМЕНШИТИСЯ»

У цьому розділі наведені особливості перекладу іншої групи виразів мови статистики, які містять слова «менше», «зменшуватися» та їх синоніми і деривати.

1. Менше, ніж...

Грег заробляє стільки ж, скільки й Мік, але менше, ніж Нейл.

2. У півтора рази менше

- less/ fewer, than
 - not as much/ many as
- Greg makes as much money as Mick but not as much as Neil.*

- to be/ make two-thirds of...
- a third less/ fewer

Вартість акцій компанії Uber зменшилася в **півтора рази** в порівнянні з котируваннями 2019 року.

3. Удвічі менше

ВВП 48 найбідніших держав світу **удвічі менше** статку трьох найбагатших людей планети.

Сьогодні в медичних дослідженнях використовують **удвічі менше** тварин, ніж двадцять років тому.

Удвічі легше

У новому автомобілі «Тесла» акумулятор **важить удвічі менше** за попередній моделі.

Удвічі менше (за розміром)

Твоя камера лише **удвічі менша** за мою.

4. Утричі/ учетверо і т.ін. менше/ нижче

Хлопчики проводять **удвічі більше** часу перед екраном телевізора, а читають **утричі менше**, ніж дівчата – повідомляється в доповіді, опублікованій у газеті «Таймс».

Їх було **вп'ятеро менше**.

У країнах, що розвиваються, зарплата вчителів у

The share price of Uber **is now two thirds of** what it was in 2019.

- half as much/ many as
- one half less/ fewer
- to be/ make 50% of ...

The GDP of the 48 poorest nations **makes one half of** the wealth of the three richest people in the world.

Today medical research requires **half as many** animals as twenty years ago.

- (one-)half the weight

The battery in the new Tesla car is **one-half the weight of** that of the previous model.

- half the size

Your camera is **only half the size of** mine.

- to be/ make one third/ one fourth...

• three/ four times less/ fewer
Teenage boys are **twice as eager to** consume TV, but read **3 times less** than girls, says the Times report.

They were **five times fewer**.

In developing countries teachers' salary **makes one**

середньому **втричі нижча** від зарплати їх колег зі США.

5. Зменшитися (в т. ч. скорочуватися, зменшуватися і т.ін.)

Зменшення, скорочення

Ставка за першу годину усного перекладу у МВС Великобританії **зменшиться** з 49 до 32 фунтів.

ООН **рішує** виступає за глобальне **скорочення** викидів парникових газів.

Крім того, в цьому районі спостерігається також **зменшення** випадків незаконного рибальства та контрабанди.

Різко/ значно зменшуватися, скоротитися

Різке/ значне зменшення, скорочення

Згідно з дослідженнями, кількість юристів у Конгресі США **різко скоротилася**.

За попередніми даними, кількість користувачів Skype **значно зменшилася**.

third of their USA colleagues.

- to decrease, go down, move down, cut down, reduce, lessen, drop, fall, decline

- to be down

- a decrease, a cut, a reduction etc. (in smth.)

The new first-hour rate for interpreting service in Home Office would **be cut** from £48 to £32.

The United Nations is strongly advocating for nations around the world **to reduce** greenhouse gases emissions.

There has also been **a decrease in** illegal fishing and smuggling in the area.

- to crash, plummet, slump, plunge

- to decrease sharply, rapidly etc.

- (also as a noun) to experience/ show etc. a crash, a slump etc.

A study has found that the number of lawyers in Congress **has plummeted**.

Preliminary numbers **show a crash in** the number of Skype messenger users.

6. Зменшитися вдвічі

У цьому році кількість туристів **зменшилася вдвічі**.
Якщо займатися фізичними вправами 15 хвилин на день, то можна **вдвічі скоротити** ризик серцево-судинних захворювань.

7. Зменшитися/скоротитися
втричі/ учетверо/ уп'ятеро і т. ін.

Обсяг експорту з Франції до Італії **скоротився вдвічі**, а з Франції до Італії – **утричі**.

Зменшитися **в багато разів**
Обсяг державних інвестицій в базові послуги **зменшився в багато разів**.

- to halve
- to lessen/ decrease etc. by a half
- to go down/ move down etc. by 50%
- (also as a noun) a 50% decrease...

*This year the number of visitors **dropped by half/ by 50%**.*

*The risk of cardio-vascular diseases may **be halved** with just 15 minutes of exercise a day.*

- to reduce/ cut etc. threefold, fourfold
- (also as a noun) a threefold/ fourfold decrease/ reduction etc.

*The value of French exports into Italy **decreased by one-half**, while Italian exports to France **decreased nearly threefold**.*

*to lessen by far/ by much
Public investment in essential services **has lessened by far**.*

Вправа 7.1. Перекладіть речення:

1. Він працює всього на 4 роки менше за вас, а заробляє вдвічі менше за вас.

2. Зараз чисельність співробітників цієї компанії втричі менше, ніж у 2019 році.

3. В Африці за поточний рік народжуваність зменшилася втричі.

4. Білорусь витрачає на оборону держави в 5 разів менше, ніж Казахстан.

5. Це скоротить прибуток удвічі, порівнюючи з тим самим періодом минулого року.

6. Дохід 50 млн. найбагатших жителів Європи й Північної Америки вдвічі менший за загальний дохід 2,5 млрд. їх співвітчизників, які живуть за межею бідності.

7. Зараз у цьому місті будується вдвічі менше житла, ніж 15 років тому.

8. В Україні кількість позашлюбних дітей, народжених матерями у віці до 20 років, утричі менше, ніж у більшості країн Східної Європи.

9. Після підписання Паризької угоди обсяги викиду метану в атмосферу помітно зменшилися.

10. Територія України майже вдвічі менша за територію Єгипту і майже втричі менша території Ірану.

Вправа 7.2. *Перекладіть речення, звертаючи увагу на мову статистики.*

1. Діти із сімей із низькими доходами залишаються на другий рік утричі частіше, ніж

їхні однолітки із заможних сімей.

2. На сьогодні Інтернет займає перше місце серед основних джерел інформації, які використовуються американцями.

3. Інтернет-новини читають 55% респондентів, що в 15 разів більше, ніж минулого року.

4. За останні 10 років Швейцарія вдвічі скоротила викиди вуглекислого газу в атмосферу.

5. Доходи трьох найбагатших людей планети утричі перевищують ВВП 18 найбідніших держав.

6. Вчителі в країнах, що розвиваються, заробляють у півтора рази менше, ніж вчителі в розвинених країнах.

7. У 2019 році загальний обсяг виробництва у світі був уп'ятеро більше, ніж у 2010 році. Однак значного скорочення кількості людей, що живуть за межею бідності, не спостерігається.

8. Фахівці очікують, що до початку ХХІІ століття населення планети сягне 11 млрд. людей. Це приблизно на 50% більше ніж у 2019 році, коли населення планети становило 7,3 млрд. людей.

9. Населення Азії зросло на 39% за останні 30 років, що втричі

перевищує темпи зростання населення Європи.

10. За цей місяць аудиторія Facebook в Україні зменшилася майже на 44 тис. користувачів; незважаючи на це, Україна піднялася із 63-го на 62-е місце за кількістю користувачів цієї соціальної мережі.

РОЗДІЛ VIII

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІДДІЄСЛІВНИХ ІМЕННИКІВ

Віддієслівні іменники (ВІ) характерні для газетно-публіцистичного стилю української мови. Їх часте вживання, а іноді й нагромодження один на одного в тексті, надають останньому «канцелярський», важкий характер. При перекладі ВІ на англійську мову перекладачі-початківці часто використовують герундій або іменники із суфіксом -tion. Зловживання такими варіантами перекладу робить англійське речення громіздким і складним для сприйняття. Для збереження динамічності, яка властива англійській мові, існує низка інших перекладацьких рішень: ВІ можуть опускатися, передаватися дієсловом, дієприкметником, прикметником у порівняльній ступені й інфінітивом. Розглянемо детальніше особливості перекладу ВІ.

ВІ, утворені від дієслів із загальним значенням дії (укладання угоди, надання допомоги, проведення переговорів, забезпечення безпеки, виникнення небезпеки, досягнення незалежності і т.ін.) як правило, **опускаються**:

Забезпечення безпеки у світі є головним завданням цієї міжнародної організації.

Під час майбутніх переговорів очікується проведення пленарних засідань.

World security is the main purpose of this international organization.

The forthcoming negotiations have scheduled plenary sessions.

Результатом цих переговорів стало **укладання** угоди, яке набуло чинності у липні 2019 року.

The negotiations resulted in an **agreement** that came into force in July 2019.

ВІ, які виступають у ролі підмета, можуть перекладатися **дієсловом** (в ролі присудка), або **герундієм**.

Ефективне використання мережі багатьма організаціями призвело до того, що в 1975 році її оголосили робочою.

The network **was** efficiently **used** by many organizations and in 1975 it was recognized as runnable.

Презентація цього програмного забезпечення відбулася напередодні в центрі медичних досліджень.

This software **has been** recently **presented** in the Medical Research Center.

Витоплення сталі потребує цілодобової роботи, без вихідних.

Steel-making required around-the-clock work, seven days a week.

ВІ типу підвищення, збільшення, зменшення, продовження, посилення часто передаються **прикметниками в порівняльній ступені** або **дієприкметниками**.

Збільшення концентрації вуглекислого газу в атмосфері відбувається з кількох причин.

Greater amount of carbon dioxide in the atmosphere is caused by several factors.

Він боровся за **підвищення** зарплати вчителям.

He advocated **higher** salaries for teachers.

Збільшення обсягів видобутку призвело до світового **зниження** цін на неочищену нафту.

Increased production resulted in **lower** price for the crude oil worldwide.

Іноді ВІ такого типу, який виступає в ролі додатку, при перекладі трансформується в **дієслово-присудок**:

Очікується, що **поліпшення** медичних послуг і **зниження** рівня захворюваності

Better medical service and **lower** morbidity will definitely **improve** the living standards.

призведуть до **покращення**
рівня добробуту жителів.

У ряді випадків ВІ
допомогою **інфінітива**:

Вони організували
госпіталізацію хворого.

Професіонали не
допускаються **до участі** в
Олімпійських іграх.

Поряд із зазначеними вище найбільш частотними
способами перекладу ВІ, є і інші (переклад дієприкметником,
герундієм, прийменниковими конструкціями, пасивним станом
і т. ін.), наприклад:

Схвалена конвенція стала
першим договором,
спрямованим на **запобігання**
терористичних **актів**
масового ураження.

Я не прихильник **зведення**
хмарочосів.

Вони дали оголошення **про**
продаж свого уживаного
автомобіля.

Рішення цієї проблеми
депутати бачать
в **ухваленні** нового закону.

може перекладатися за

*They have arranged for the
sick man to be hospitalized.*

*Only amateurs are permitted to
compete in the Olympic games.*

*The approved convention is the
first agreement which aims at
preventing terror acts of mass
destruction.*

*I do not advocate building
skyscrapers.*

*They advertised that they had a
used car for sale.*

*The deputies believe that this
problem will be solved if a new
law is passed.*

Слово – майстру

Вважається неслідним у газетній статті або нарисі написати,
наприклад: *Ми вирішили більше не намагатися...*

Ні, неодмінно напишуть: *Ми прийняли рішення припинити
спроби... . Або про роботу екіпажу космічної станції: «Проводився
забір (!) проб повітря, яке видихається». Цей забір не залетів би в
космос, якби не соромилися сказати просто: космонавти брали
проби. Але ні, неслідно!*

Й ось нагромаджуються один на одного іменники в непрямих відмінках, та здебільшого віддієслівні:

«Процес розвитку руху за зміцнення співробітництва».

«Підвищення рівня компетенції призводить до нестійкості».

«... З повним приголомшення подивом ще мить тому він брав участь у тому, що сталося ...» Це не вигадано! Це надруковано накладом 300 тисяч примірників.

Чуєш, бачиш, читаєш таке – і хочеться знову і знову бити на сполох, закликати, благати, вмовляти: Бережись канцеляриту!!!

Це – найпоширеніша, найзловісніша хвороба нашої мови. Багато років тому один із найосвіченіших і різнобічних людей нашого століття рідкісний знавець мови й чудодій слова Корній Іванович Чуковський затаврував її точною, убивчою назвою. Стаття його так і називалася «Канцелярит» і справді пролунала вона як SOS. Не наважуюся сказати, що то був голос волаючого в пустелі: на щастя, є лицарі, які, не шкодуючи сил, борються за честь Слова. Але, на жаль, треба дивитися правді в очі: канцелярит не здається, він наступає, ширшиться. І вже не пишуть просто: «Робочі підвищують продуктивність праці», а неодмінно: «... беруть активну участь у боротьбі за підвищення продуктивності праці...»

Давно закоренився штамп: ведуть боротьбу за підвищення (зауважте, не борються, а саме ведуть боротьбу!). Але ось метастази канцеляриту поповзли далі: беруть участь у боротьбі за підвищення – і ще далі: беруть активну участь у боротьбі за підвищення...

Таких прикладів безліч. Занадто багато порожніх, беззмисловних, мертвих слів. А від них фраза стає застиглою: важка, застійна, вона прямо протилежна дії, про яку говорить, чужа боротьбі, руху, змістовності, економності. Її суть можна виразити вдвічі, утричі коротше – і вийде жваво і виразно.

Н. Галь. Слово живе і мертво, с. 24 - 25.

Вправа 8.1. Підкресліть *ВІ* й перекладіть речення, пояснивши трансформації.

1. Пропозиція наших партнерів передбачає розробку нового проекту.
2. У доповіді повідомлялося про необхідність вирішення конфлікту

в Нагорному Карабасі.

3. Приєднання України до Болонського процесу – це важливий крок на шляху до демократизації країни.
4. Отримання Україною статусу країни з ринковою економікою сприятиме розвитку міжнародних відносин.
5. Американські вчені почали розробку ядерної зброї нового покоління, випробування якої може відбутися вже наступного року.
6. Керівники країн «Великої Сімки» заявили про необхідність реформування всіх гілок влади в Україні, що прискорить вступ країни до ЄС.
7. Виставка споживчих товарів сприяє розширенню торговельних зв'язків та укладанню вигідних угод про співпрацю.
8. Розвиток відносин із ЄС є важливим пунктом майбутньої зустрічі на вищому рівні.
9. Без врегулювання місцевих етнічних конфліктів політична стабільність в країні буде загальмована.
10. За столом переговорів говорили про можливі терміни вступу України в НАТО.
11. Він також додав, що під час спільної роботи над угодою будуть вирішуватися питання,

пов'язані з нерозповсюдженням ядерної зброї й забезпеченням екологічної безпеки.

12. Вкрай необхідно взаємне прагнення до продовження спільної роботи зі зміцнення та розширення українсько-американського партнерства, налагодження міжнародного співробітництва задля побудови більш безпечного і процвітаючого світу.

13. Зниження соціальної напруженості й розвиток діяльності, спрямованої на об'єднання зусиль, допоможе уникнути нових конфліктів.

14. Уряд країни занепокоєний непередбачуваними наслідками через різке ускладнення ситуації.

15. Під час дослідження з'ясувалося, що під впливом радіації відбувається прискорення руйнування ланцюга ДНК.

Вправа 8.2. У кожному реченні зі зворотним порядком слів підкресліть межу теми, виділіть у тексті віддієслівні іменники й перекладіть його.

«ВЕЛИКА СІМКА»

Серед загроз, з якими доводиться зіткнутися сучасному людству, вкрай небезпечний характер набуває тероризм. У всьому світі спостерігається зростання стурбованості у зв'язку з ескалацією напруженості на Близькому Сході. У міжнародній пресі повідомляється про все нові акти насильства в цьому регіоні. В результаті нещодавніх терористичних актів загинули десятки і поранені сотні людей. Ускладнення ситуації пов'язують із новим поворотом у відносинах між Ізраїлем і Палестиною.

Розвиток подій вимагає негайного об'єднання зусиль миролюбних держав. Про це заявили лідери країн «Великої сімки» на нещодавній зустрічі в Брюсселі. За останні 10 років була проведена ціла низка таких зустрічей. Їх результатом нерідко ставало припинення вогню й початок конструктивного діалогу конфліктуючих сторін.

Наступного тижня в Парижі планується нова зустріч представників держав, що входять до «Великої Сімки». У центрі уваги цього разу будуть заходи щодо запобігання терактів із використанням зброї масового ураження. «Ми будемо й далі докладати всіх зусиль для боротьби з тероризмом», – заявили лідери «Великої Сімки».

СВІТОВІ ЛІДЕРИ ПРОТИ ІДІЛ

У всьому світі спостерігається занепокоєння ситуацією навколо ІДІЛ. В результаті терактів, відповідальність за які взяла на себе ця організація, загинули сотні людей. «Необхідно докласти всіх зусиль для боротьби з терористами», – з такою заявою виступив Президент Франції на нещодавній зустрічі в Берліні.

На це були спрямовані й нещодавні мирні переговори, у яких взяли участь як країни ЄС, так і США і Японія. За столом переговорів обговорювалися питання ядерної безпеки та допомоги біженцям. У центрі уваги виявилось питання про надання допомоги Сирії в боротьбі з ІДІЛ. США і Японія активно підтримують ідею повномасштабної військової операції. Іншу позицію займають Франція й Німеччина.

Після кількох днів переговорів було досягнуто згоди, у якій враховувалися інтереси всіх сторін. У заяві лідерів країн-учасниць йшлося про необхідність більш тісного міжнародного співробітництва під егідою ООН. У проекті резолюції, який став результатом багатоденних перемовин, зазначається неприпустимість загибелі мирного населення в боротьбі з силами ІДІЛ. Під резолюцією поставили свій підпис лідери всіх країн, які брали участь у переговорах.

ВІЙНА ПРОТИ ІСЛАМСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Унаслідок збільшення кількості терактів, організованих терористичним угрупованням «Ісламська Держава», було ухвалене рішення скликати екстрену нараду для обговорення термінових заходів для усунення цієї загрози. Під час засудження пролунали заяви про те, що останнім часом спостерігається збільшення жорстокості методів ІД. Про це свідчать трагічні події в Парижі і Брюсселі. У доповідях учасників наради повідомлялося, що в результаті діяльності ІДІЛ було організовано понад 163 терористичні атаки. Кількість жертв сягає 1200 осіб. Підсумком наради стала спільна резолюція країн-учасниць. У ній підкреслюється необхідність посилення заходів для боротьби з ІДІЛ. Провідну роль в антитерористичній діяльності відіграє НАТО. За словами керівництва організації, у багатьох європейських країнах планується підвищення рівня терористичної загрози. Як повідомляють ЗМІ, з моменту оголошення халіфату й до початку 2020 року відбулося понад 163 терористичних напади. У відповідь на ворожу активність ІДІЛ були посилені авіа удари по позиціях угруповання в Сирії з боку США та інших країн НАТО. Незабаром до боротьби проти тероризму приєдналася й ООН. З метою підтримки мирного населення з офіційним візитом у Багдад прибув генеральний секретар ООН. У своєму зверненні він висловив сильну стурбованість ситуацією, що склалася: «Вирішальну роль сьогодні відіграють об'єднання зусиль усієї світової спільноти, розширення антитерористичної коаліції й надання допомоги біженцям».

РОЗДІЛ IX

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СЛІВ «БОРОТЬБА», «БОРОТИСЯ»

Слова, про переклад яких піде мова в цьому розділі, надзвичайно частотні, особливо в сучасному медійному дискурсі. Їх переклад не обмежується «звичними» й «навіщо-щось»

вигадувати» перекладацькими відповідниками *fight* і *struggle*. Перекладачеві слід бути обачливим і добре подумати, аби не потрапити в «пастку буквалізмів» та вірно передати тональність висловлювання, уникнути одноманітних повторів у перекладі, але водночас і розуміти в яких контекстах ці відповідники будуть єдино вірними й не винаходити колеса. Отже, розглянемо тонкощі перекладу слів «боротьба» й «боротися».

1. Якщо мова йде про рішучу боротьбу з чимось достатньо значущим, тоді при перекладі використовуються «найсильніші» слова із цим значенням в англійській мові ***a fight, to fight: fight for equality, fight for the right, fight for freedom, to fight drug-abuse, fight against racism, fight against crime, fight against unemployment, fight for better working conditions.***

Ми **боремося** за право ***We are fighting*** for the right
приєднання до профспілки. ***to join a trade Union.***

2. Коли мають на увазі довгу й завзяту боротьбу, то перекладачу можна використовувати відповідники ***a struggle, to struggle*** (теж дуже «сильні» слова в англійській мові). На відміну від слова *fight*, яке більш «орієнтоване» на мету боротьби, дієслово/ іменник *struggle* дещо зміщує смисловий акцент на процес боротьби, на докладені в цьому процесі зусилля: ***struggle for independence, struggle for democracy, struggle over the poverty, struggle between good and evil:***

Багатьох із нас ***Many of us were imprisoned,***
ув'язнювали, але ми ніколи не ***but we never gave up the***
припиняли **боротьби.** ***struggle.***

3. Боротьба як сукупність запланованих дій, що проявляється, наприклад, у написанні доповідей, газетних статей, у виступах і т.ін. з метою агітації за що-небудь або проти чого-небудь: ***a campaign, to campaign;*** людина, яка веде таку боротьбу – ***a campaigner:***

- *to campaign for equal pay, to campaign for the restoration of the death penalty, to campaign against the testing of nuclear weapons;*
- *a campaign for better roads, a campaign against alcohol abuse, a campaign against hunger, a campaign against climate change;*

• *a human-rights campaigner, anti-euthanasia campaigner, a campaigner against tortures.*

У 60-ті роки жінки вели боротьбу за рівні права.

Woman campaigned for equal rights throughout the 1960s.

Свого часу він був затятим борцем за права людини й сім раз був заарештований.

During his years as a prominent human-rights campaigner, he was arrested seven times.

4. Слово «боротьба» зі значенням «рух, кампанія за щось або проти чогось» може перекладатися дуже частотним у англо-американській пресі словом ***a drive*** (близьке за значенням до слова *campaign*): *a drive against corruption, a drive for modernization, a recruitment drive, anti-corruption drive, anti-smoking drive, cost-cutting drive*:

Профспілки почали боротьбу за підвищення стандартів безпеки.

The Unions have launched a drive towards higher safety standards.

5. Боротьба/боротися в значенні «вживати ефективні заходи для запобігання, скорочення або знищення чого-небудь» – ***to combat (something)***: *to combat injustice, to combat crime, to combat illness, to combat inflation, to combat unemployment*;

Усе місто вийшло на боротьбу з вогнем.

The whole town turned out combat the fire.

Генеральний секретар ООН підкреслив необхідність боротьби з міжнародним тероризмом.

UN Secretary General emphasized the importance of combating international terrorism.

6. Також досить частотними у англomовній пресі є слова ***to crusade, a crusade*** – активно й наполегливо боротися, організовувати рухи, кампанії проти чого-небудь або за щонебудь/ особиста боротьба, обстоювання будь-яких ідей, боротьба за моральні цінності. Людина, яка бере участь у такій боротьбі або організовує її – ***a crusader***: *to crusade against violence on TV, crusade for women's rights, crusade against*

discrimination, a crusade against crime, a personal crusade, a moral crusade.

Поліція закликає батьків взяти участь у **боротьбі** проти злочинності.

*The police are urging parents to join **a crusade** against crime.*

Схоже, вона вирішила самотужки **боротися** проти проведення будівельних робіт у цьому районі.

*She seems to be carrying out a personal **crusade** to stop the building work in the area.*

7. Звертаємо увагу на ще одне частотне й популярне в сучасній англомовній пресі слово – **to champion, a champion** у значенні «активно боротися, захищати ідею або переконання, обстоювати інтереси людини або групи людей»: *to champion a cause, to champion reforms; a champion of the oppressed, a champion of free speech.*

Цікаво, що в своєму передвиборчому ролику 2016 року Гіллари Клінтон з упевненістю й оптимізмом заявляла: *Every day Americans need a champion. I wanna be that champion.* На жаль, здебільшого на українських новинних телеканалах пролунав буквальный переклад: «Кожен день Америка потребує чемпіона. Я хочу бути таким чемпіоном». На одному з телеканалів дали більш адекватний переклад: «Я хочу бути лідером».

Вираз *a champion of something* став популярним і часто вживається в сучасному англо-американському недійному дискурсі. Тим не менш, в українському медіа просторі зазвичай використовується буквальный переклад. *He is a great champion of reforms* – так про одного з наших міністрів-реформаторів пише міжнародний експерт; переклад на новинних українських сайтах: «Він – чемпіон реформ». За державу, а скоріше, за перекладачів прикро.

Він довгі роки **боровся** за проведення конституційної реформи.

*He **has** **championed** constitutional reform for many years.*

Протягом усієї своєї політичної діяльності вона **боролася** за права ув'язнених. *Throughout her political career, she was a **champion** of prisoners' rights.*

8. Звертаємо увагу й на переклад найбільш частотних колокацій зі словами «боротьба», «боротися»:

- **Почати** боротьбу: *set up/ put up a fight; to begin/ put up/ take up a struggle; to start/ launch campaign/ drive/ movement;*

- **Вести** боротьбу: *to be in/ to be engaged/ to be involved/ to participate/ to take part in a fight/ struggle/ combat; to wage war/ struggle;*

- **Організувати/ очолити** боротьбу: *to organize/ to lead/ to be in the forefront of a campaign/ movement etc.*

Вони **почали** **боротьбу** з расизмом. *They took up the struggle against racism.*

Медики все ще ведуть боротьбу зі СНІДом. *Doctors are still waging war on AIDS.*

Американки **очолили** **боротьбу** за рівні права. *American women are in the forefront of equal rights campaign.*

- **боротьба за мир/ боротися за мир/ борець за мир:** *to fight/ struggle/ work for peace; peace campaign/ peace movement/ drive for peace; a peace campaigner/ a champion of peace/ peace activist.*

- **боротьба з наркотиками/ боротися з наркотиками/ особи, які ведуть боротьбу з наркотиками:** *a crusade against drug abuse/ a war on drugs/ a drug control/ a campaign against drugs; to crusade against/ wage war on/ campaign against drugs; crusaders against drugs/ a champion of anti-drug campaign.*

- **боротьба з тероризмом/ боротися з тероризмом:** *a fight against terror(-ism)/ counterterrorism efforts/ war on terror/ anti-terrorist drive/ counterterrorism (особливо з подальшим іменником, напр., counterterrorism activities); to wage war on terror/ to combat terrorism/ to fight against terrorism.*

- **передвиборча** **боротьба/** **боротьба** **за президентство:** *election/ electoral campaign; presidential race;*

- боротьба **поглядів** – *clash of opinions*;
- боротьба **протилежностей** – *clash of opposing views*.

Слово - майстру

Наші вчителі іноземних мов радили уникати «буквального перекладу» слів «боротьба, боротися» завдяки англійським *fight* і *struggle*. І, загалом, вони мали рацію, особливо на тлі явного перебору з цими словами в нашій публіцистиці радянського періоду, яка була перенасичена воєнізованою лексикою (тут і *битва*, і *фронт робіт*, і *наступ*, і *авангард*, і Бог знає що ще!), але всяка порада (зокрема й поради з цієї книги) треба застосовувати обережно, у міру. Адже ці англійські слова не зникли з мови! Відкриємо навмання будь який номер International Herald Tribune. Наприклад: *the need to combat international terrorism... her struggle for life... he is prominent among those fighting the cigarette-makers і просто-напросто the struggle is not over* (мається на увазі боротьба з іракським лідером Саддамом Хусейном, звинуваченим у прагненні залишити зброю масового знищення). Єдине, що навряд чи вдасться знайти в оригінальних англійських текстах, це *the struggle for peace* (занадто «по- радянськи» звучить). Зустрічаються і словосполучення, які рекомендували й наші вчителі: *anti - smoking efforts* (боротьба з курінням), *anti-tobacco crusader* (борець проти куріння) рідше – *drive, battle, work*.

Але не будемо поспішати давати зелене світло слову *struggle*. Вживати його треба з великою обережністю. У нього є ще одне значення або, імовіріше, семантичний компонент, який ніби відкидає тінь на весь його смислової спектр. *Struggle* – це важкі, болісні зусилля. Приклади: *the struggling farmers* – це не фермери, які «борються» (за свої права), а фермери, що потрапили в скрутне (економічне) положення (скажімо, у результаті падіння цін на їхню продукцію). Пригадую, як в 1992 році ми з американським знайомим їхали штатом Айова. Зупинилися в невеликому містечку. Середина дня – порожні вулиці, закриті магазини, дві-три людини в місцевій «Піца хат». Так позначився економічний спад. Мій попутник сказав: *This town is struggling*, що означало: людям тут важко.

Аналогічний приклад – але тут ціна помилки при неправильному перекладі може бути набагато вищою: *Meanwhile the Russians will still be struggling with the end of empire* (зі статті колишнього посла Великобританії в СРСР Р. Брейтвейта в журналі Prospect). Зрозуміло, мова не йде про боротьбу з кінцями імперії. Правильний переклад:

Росіяни будуть і далі болісно переживати кінець імперії. Ще один приклад, з газети International Herald Tribune: The Senate is struggling over whether to give immunity to witness. Сенат ніяк не може вирішити, чи надати імунітет... Ну, а перекладач може сказати: I have been struggling with this sentence (Я мучуся з цим реченням).

П. Палажченко. Все пізнається в порівнянні ..., с. 218-220.

Вправа 9.1. *Перекладіть вирази й речення, використовуючи можливі варіанти перекладу слів «боротися», «боротьба».*

Боротьба з бідністю

Боротьба за відновлення смертної кари

Боротьба з безробіттям

Боротьба зі СНІДом

Боротьба з інфляцією

Боротьба за поліпшення умов праці

Боротьба проти випробування ядерної зброї

Почати боротьбу з курінням

Брати участь у боротьбі за незалежність

Очолити боротьбу з тероризмом

Організувати боротьбу за мир

Борець за мир і свободу

Борець за проведення тюремної реформи

Борець за права людини

1. Для жителів нашої країни боротьба за мир залишається однією з найбільш важливих справ.

2. Засобом боротьби з інфляцією уряд вважає контроль цін.

3. Він був першим членом

парламенту, який боровся проти поширення ядерної зброї.

4. Шахтарі заявляють, що не припинять боротьби за поліпшення умов праці.

5. Для деяких фермерів життя перетворилося на постійну боротьбу з бідністю.

6. Наша боротьба проти алкоголізму підтримується медициною.

7. Міністерство охорони здоров'я починає боротьбу проти куріння.

8. У «Декларації Тисячоліття ООН» були визначені ключові цілі: боротьба з бідністю, забезпечення якісної освіти, боротьба зі СНІДом і туберкульозом і т.ін.

***Вправа 9.2.** Перекладіть тексти, звертаючи особливу увагу на віддієслівні іменники й переклад слів «боротьба», «боротися». Ознайомтеся із рубрикою «Перекладачеві на замітку», щоби правильно перекласти слово «актуальний» і вираз «в умовах».*

ГЛОБАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ

24 жовтня 1945 року набрав чинності Статут Організації Об'єднаних Націй. Офіційно, ця міжнародна організація, що ставила собі за мету усунення загрози миру, підтримання безпеки й розвиток дружніх відносин між націями, була заснована на міжнародній конференції, що проходила в Сан-Франциско з 25 квітня до 26 червня 1945 року. В останній день її роботи одностайно прийняли Статут нової організації 50 країн, і тільки Польща, яка не була представлена на конференції, підписала Статут 24 жовтня того ж року.

З цього дня ООН є основним органом, що вирішує всі *актуальні* проблеми, які зустрічаються людству *в умовах* глобалізації. У сферу її інтересів, крім миротворчої діяльності, входять: робота з дотримання прав людини, охорони навколишнього середовища, боротьби з хворобами, злиднями, наркоманією, тероризмом; охорона прав інтелектуальної власності; надання допомоги біженцям; захист інтересів споживачів; надання позик країнам, що розвиваються, допомога в стабілізації фінансових ринків і багато інших сфер життя.

ООН сформована на основі 6 головних органів: Генеральної Асамблеї, Ради Безпеки, Економічної й Соціальної Ради, Ради з питань опіки, Секретаріату та Міжнародного Суду. ООН не є *всесвітнім урядом* і не приймає закони, усі держави-члени мають право голосу й беруть участь у голосуванні з будь-якого питання, яке обговорюється. На сьогоднішній день до ООН входить 193 держави, тобто майже всі країни світу, за винятком небагатьох. Офіційні мови Організації – англійська і французька, діловодство здійснюється також іспанською, арабською, російською, і китайською. Штаб-квартира – у Нью-Йорку.

УТОПІЯ, ЯКА СТАЛА РЕАЛЬНІСТЮ

Організація Об'єднаних Націй офіційно існує з 24 жовтня 1945 року. Сформована глобальна організація на основі 6 головних органів: Генеральної Асамблеї, Ради Безпеки, Економічної й Соціальної Ради, Ради з Опіки, Секретаріату й Міжнародного Суду.

До сфери інтересів ООН входить забезпечення миру й безпеки; врегулювання конфліктів; боротьба з міжнародним тероризмом; міжнародне співробітництво з розв'язання проблем економічного, соціального, культурного й гуманітарного характеру; боротьба з хворобами, злиднями, наркоманією; охорона прав інтелектуальної власності; надання допомоги біженцям; захист інтересів споживачів; надання позик країнам, що розвиваються й багато інших проблем.

В ООН немає своєї армії, миротворчі місії здійснюються на основі добровільного надання військ урядами країн-

членів. Ризик, пов'язаний із підтриманням миру й безпеки, держави розподіляють між собою. У 1988 році Миротворчі сили Організації Об'єднаних Націй були нагороджені Нобелівською премією. А 12 жовтня 2001 Премія миру була присуджена й самій Організації Об'єднаних Націй.

Однак сьогодні в кулуарах ООН усе частіше говорять про недостатню ефективність роботи всіх органів. *В умовах* глобалізації, коли визначається нова міжнародна «архітектура» – кардинально зростає й роль Організації Об'єднаних Націй. Це – найбільш представницький і універсальний світовий форум, і він продовжує залишатися «несучою конструкцією» сучасного світового порядку. Не можна не помічати, що основи цієї всесвітньої організації закладалися зовсім в іншу епоху, і їй, безумовно, потрібні реформи. Адже багато *актуальних* питань глобалізації досі залишаються відкритими.

ООН І ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ

У системі сучасних міжнародних відносин ООН займає центральне місце і відіграє найважливішу роль практично у всіх сферах глобального порядку денного. Ця всесвітня організація є єдиним універсальним механізмом із підтримання міжнародного миру і глобальної безпеки, колективного регулювання міжнародних відносин, боротьби з міжнародним тероризмом і забезпечення сталого розвитку і стабільності. Офіційно, статут ООН було затверджено на міжнародній конференції, яка проходила у Сан-Франциско з 25 квітня до 26 червня 1945 року. Відповідно до Статуту, в ООН було засновано шість основних органів всесвітньої організації: Рада Безпеки, Генеральна Асамблея, Секретаріат, Економічна й соціальна рада, Рада з опіки, Міжнародний суд ООН.

Доказом глобальної затребуваності ООН є різке зростання кількості проведених нею операцій із підтримки миру в гарячих точках планети. *В умовах* все більш взаємозалежного світу збільшується значення ООН в пошуку відповідей на глобальні виклики соціально-економічного характеру, такі як боротьба зі злиднями й неписьменністю, забезпечення збалансованого та

сталого розвитку, боротьба з поширенням важких інфекційних захворювань, зокрема ВІЛ/СНІД, туберкульоз та малярія, забезпечення екологічної безпеки.

Найважливішим викликом сучасності є й тероризм – боротьба з ним уже давно стала справою першорядної важливості для всіх структур ООН.

Перекладачеві на замітку

Слово «**актуальний**» у теорії і практиці перекладу вважають одним із «хибних друзів перекладача». В авторитетному Новому Українсько-Англійському Словнику під редакцією Є. І. Гороть і С. В. Гончарук даються відповідності *urgent* (у значенні «насущний», «назрілий») та *timely/ topical* (у значенні «своєчасний», «злободенний»). Словосполучення *актуальна проблема* перекладається як *pressing/ urgent problem* (НУАС, с.7).

Відомий перекладач П. Палажченко, однак, зазначає, що в «англійській мові немає слова, яке компактно виражає той самий набір смислових компонентів». І тому перекладацькі відповідники, що фіксуються навіть у хороших словниках, на його думку, не надто вдалі. Так, слово *topical* рідко вживається в англійській в цьому значенні, а слова *urgent*, *pressing* відрізняються від слова *актуальний* за «інтенсивністю» значення. П.Палажченко тому пропонує такі контекстуальні відповідники. *Це не актуально – This is of little importance* або краще *This is irrelevant*; *Актуальні міжнародні питання – international issues of current importance*; *Актуальність цієї проблеми викликана тим, що... – This problem is important (today) because...* (П. Палажченко. Мій Несистематичний Словник, с. 17).

Ще один вислів, що вимагає від перекладача дбайливого і вдумливого ставлення – частотне в українській науковій, офіційно-діловій і газетно-публіцистичній мові словосполучення **в умовах**. Переклад самого слова *умови* зазвичай не викликає труднощів, залежно від контексту і сполучуваності використовуються варіанти *conditions*, *terms*, *circumstances*, наприклад: *умови договору – terms of the treaty*,

на хороших умовах – *on favourable terms*, умови праці – *conditions of work*, умови життя – *living conditions* і т.ін.

Однак фразу *в умовах* недосвідчені перекладачі часто бездумно перекладають буквалістським варіантом *in the conditions of*. Правильний переклад залежить, зазвичай, від контексту. Водночас є досить багато варіантів перекладу різних фраз із цим словосполученням. Так, наприклад, під час перекладу виразу **відбуватися в умовах** можна використовувати контекстуальні відповідники *amid*, *in the context of*, *in the environment of*, *in background of*, *against the backdrop*, *the backdrop to all this is...* etc:

Переговори пройдуть в умовах помітного погіршення обстановки в Сирії.

The negotiations will take place in the context of a marked deterioration of the situation in Syria.

Це відбувається в умовах зміни політичних пріоритетів. Нинішня криза на Близькому Сході відбувається в умовах відмови Росії виконувати резолюції ООН.

In the background is the change of political priority.

The current crisis in the Middle East takes place against the backdrop of failure by Russia to comply with UN resolutions.

Усе це відбувається в умовах гострого дефіциту ліквідності на кредитних ринках.

The backdrop to all this is a liquidity squeeze in credit markets.

Часто також цей вираз, втім, як і інші фрази зі словом *умови*, перекладають прийменниками і/ або прийменниковими конструкціями:

Таке відбувається в умовах децентралізації.

This constantly happens/ implemented/ is carried out within decentralization.

Розгортання миротворчої місії відбувається в умовах надзвичайних ситуацій...

Peacekeeping missions are established and implemented in emergencies...

В умовах глобалізації...

In an age of/ in this age of in the world of globalization...

*В умовах демократії
(громадянського
суспільства і т.ін.)*

***In/under** democracy (civil
society etc);*

*В умовах ринкової
економіки*

***In** a market economy;*

*В умовах скорочення
викидів вуглекислого газу*

***At** reduced levels of carbon
dioxide emissions;*

*В умовах боротьби з
тероризмом*

***During** the war against
terrorism.*

Звороти типу **в умовах, коли** в багатьох випадках можна перекласти англійськими словами й конструкціями *given, at a time when*:

*В умовах, коли очікується
подальше підвищення
інфляції...*

***Given** the expected continued
rise of inflation/ **Given** that
inflation will likely (probably)
continue to rise...*

*В умовах, коли людство
стикається з новими
глобальними викликами...*

***At a time when** the mankind is
facing new global challenges...*

*Ці зусилля стають ще
більш необхідними в умовах,
коли над світом нависла
загроза тероризму.*

*These efforts are even more
necessary **in a world** threatened
by terrorism.*

РОЗДІЛ X

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ БЕЗПРИЙМЕННОГО ГЕНІТИВА

Як уже зазначалося, для всіх нехудожніх текстів українською мовою типово використання великої кількості віддіслівних іменників і низки іменників у родовому відмінку, які надають цим текстам більш офіційний, «канцелярський» характер. При цьому така генітивна конструкція іноді може включати велику кількість складників, пор. *підвищення рівня компетенції знань працівників розумової праці*. Англійський ж текст будь-якого жанру більш динамічний і менш офіційний, ніж

аналогічний український текст. У ньому набагато менше віддієслівних іменників та іменних атрибутивних словосполучень, але більше особистих і неособистих форм дієслова, які не потребують прийменника *of* пор. *динаміка зростання продуктивності* – *higher productivity*, *роль перекладознавства* – *the role played by Translation Studies*. Однак у перекладах безприйменникового генітива на англійську найчастіше спостерігається «зловживання» прийменником *of*. Це пов'язано з інтерференцією (впливом вихідного тексту), яка призводить до порушення норм побудови тексту перекладу і свідчить про брак досвіду чи непрофесіоналізм перекладача. Ще одним способом передачі українських генітивних конструкцій на англійську мову, яким також зловживають, є необґрунтоване використання іменної групи з препозитивним іменником (*історія досліджень екосистем нашої планети* – *our planet ecosystem research history*). Такі конструкції здебільшого обтяжують текст перекладу, ускладнюють його сприйняття і, головне, розуміння. Виняток становлять науково-технічні тексти, під час перекладу яких застосування даного способу вважається доцільним. Як справедливо зазначає Н. К. Рябцева, англійська мова віддає перевагу конкретизувати відносини між об'єктами завдяки менш багатозначним засобам, а не іменним групам і прийменнику *of* (Н. К. Рябцева. *Теорія і практика перекладу: когнітивний аспект*, с.61). З трьох варіантів перекладу словосполучення *взаємини наукових робітників* на англійську мову: *scientists' interrelations/ interrelations of scientists/ interrelation between scientists*, англієць віддасть перевагу останньому. З цього випливає, що професійному перекладачеві треба уникати надмірного використання прийменника *of* і іменних конструкцій під час перекладу генітива (у деяких випадках їх використання правомірно) й обирати з цією метою інші засоби, наприклад:

- більш ідіоматичні прийменники:

<i>Обговорення</i>	<i>екологічних</i>	<i>A discussion on ecological</i>
<i>проблем</i>		<i>issues</i>

Чинник економічного розвитку *A factor **in** economic development*

Скорочення викидів вуглекислого газу *Cuts **in** carbon dioxide emission*

- складні слова

Нераціональне використання природних ресурсів *nature abuse*

Збирач податків *a tax-collector*

- компресія і інші перекладацькі трансформації:

Розбазарювання невідновних природних ресурсів *robber economy*

Вирубка лісів *deforestation*

Середовище проживання *habitat*

- Нефінітні форми дієслова, обставинні, означальні й інші звороти:

Методи комп'ютерної діагностики *Methods **dealing with** computer diagnostics*

Методи навчання студентів *Methods **to** teach students*

Сучасний екологічний конфлікт – це загроза виснаження невідновних ресурсів і забруднення біосфери *The present ecological conflict **threatens** to deplete the non-renewable resources of nature and to pollute biosphere.*

- Препозитивні означення або формант 's:

Навколишнє середовище людини *Human environment*

Зміна навколишнього середовища (середовища проживання) *Environment(al) changes*

Виснаження ґрунту *Soil depletion*

Резиденція посла Канади *Canadian ambassador's residence*

Вправа 10.1. Перекладіть текст, звертаючи увагу на переклад безприйменникового генітива. Ознайомтеся з

рубрикою «Перекладачеві на замітку», щоби правильно перекласти слова «загрожувати» і «наслідки».

МИ ВБИВАЄМО ПЛАНЕТУ

За останні 50 років люди завдали непоправної шкоди Землі. Антропогенні зміни клімату *загрожують* зникненню одного із шести видів рослин і тварин. Так вважають автори наймасштабнішого в історії дослідження екосистеми нашої планети, яке було проведено під егідою ООН. Результати цього дослідження невтішні: 60% екосистем, робота яких забезпечує життя на Землі, серйозно деградували або виснажилися настільки, що їх уже неможливо відновити.

На думку експертів, в найближчі 50 років людство повною мірою відчує серйозні *наслідки* цієї деградації. Згадується, наприклад, можливість появи нових захворювань, непередбачені зміни в складі прісної води, скорочення рибних ресурсів, а також зміна клімату в різних регіонах світу.

Сьогодні основні сподівання у сфері боротьби з глобальною зміною клімату пов'язують Паризькою угодою, що набула чинності. Вона прийшла на зміну Кіотському протоколу, термін дії якого закінчився у 2012 році. На відміну від Кіотського протоколу, Паризька угода передбачає, що зобов'язання щодо скорочення шкідливих викидів в атмосферу беруть на себе всі держави, незалежно від ступеня їх економічного розвитку.

ПОРОЖНІЮЧА ПЛАНЕТА

Лише 45 років знадобилося для того, щоби загальна чисельність тварин і рослин на планеті скоротилася втричі. Щорічно з лиця Землі зникають десятки тисяч унікальних форм життя. За підрахунками фахівців Всесвітнього фонду дикої природи (WWF) і експертів ООН, з 1970 по 2019 рік майже на третину скоротилася кількість різних форм життя. Популяція наземних видів зменшилася на 25%, морських – на 28%, прісноводних на 29%. Борці зі зміною клімату звинувачують в ситуації, яка утворилася, хижацькі методи ведення сільського

господарства: непомірковане використання прісної води, масову вирубку лісів, занадто інтенсивне використання сільськогосподарських угідь і енергетичних ресурсів. На щорічній Генасамблеї ООН йшлося про те, що цей процес виник внаслідок кліматичних змін, а головне – діяльності людини. Антропогенні зміни клімату *загрожують* зникненню одного із шести видів рослин і тварин. І тому особливу актуальність у сфері боротьби з глобальною зміною клімату набуває набрання чинності Паризької угоди. Усі країни, незалежно від ступеня їхнього економічного розвитку, повинні дотримуватися своїх зобов'язань відповідно до цієї угоди, інакше непоправних *наслідків* буде все більше.

ПОТЕПЛІННЯ ЗАГРОЖУЄ АПОКАЛІПСИСОМ

Згідно з повідомленням Національного управління океанічних і атмосферних досліджень США, у 2020 році був встановлений черговий температурний рекорд. Середня температура на Землі у 2020 році була на 1,1 градуси за Цельсієм вище, ніж у середньому за XX століття, а також на 0,01 градуси за Цельсієм вище за попередній рік, коли також було зафіксовано температурний рекорд.

На початку XXI століття щорічний рекорд температури у світі був побитий шість разів – у 2005, 2010, 2014, 2015 і 2016, 2017 роках. За даними відомства, національні температурні рекорди були зафіксовані минулого року в Індії, Кувейті та Ірані. Також значно прискорилося танення льодів в Арктиці.

Основною причиною глобального потепління експерти вважають спалювання таких невідновних джерел енергії, як нафта й газ, у результаті чого в повітря виділяються парникові гази (вуглекислий газ, метан та інші). Розвиток парникового ефекту, згідно з невтішним прогнозом експертів, *загрожує* повним зникненням кожного шостого виду рослин і тварин. І тому особливої актуальності у сфері боротьби з глобальною зміною клімату набуває набрання чинності Паризької угоди. Усі країни досягли угоди щодо скорочення викидів парникових

газів, щоб утримати підвищення температури на планеті в межах 1,5 градусів за Цельсієм.

Перекладачеві на замітку

Англійська мова надзвичайно багата на слова і вирази, які позначають **наслідки**. Причому до вже існуючих способів вираження цього поняття в його різних проявах і відтінках постійно додаються нові. Ось, наприклад, новомодне в американській пресі слово *blowback*:

Від цього не буде ніяких політичних наслідків. *This won't have any political **blowback** whatever.*

Якщо йдеться про негативні, неприємні, непередбачені наслідки, то можна використати *fallout* або *shockwaves* (особливо в заголовках):

Наслідки кризи негативно вплинули на стан бюджету. ***The fallout** of the crisis affected fiscal accounts.*

Наслідки виборів призвели до арешту багатьох студентів. ***The shockwaves** of the elections caused the arrest of many students.*

Серед можливих відповідників також – *consequences, effects (aftereffects), implications, repercussions, impact, ramifications*. Наприклад:

Наслідки застосування ядерної зброї ***The effects** of nuclear weapons;*

Оцінка екологічних наслідків *Environmental **impact** assessment;*

Ліквідація наслідків стихійного лиха *Post-disaster **cleanup**;*

Ліквідація наслідків витоку палива *Fuel spill **response**;*

Фінансові наслідки проєкту резолюції *Financial **implications** of the draft resolution;*

Дезінформація може мати серйозні наслідки в реальному світі. *Misinformation could have serious **real-world repercussions**.*

А ось настільки улюблене нашими перекладачами слово *aftermath* підходить найрідше (особливо у множині), оскільки воно позначає не наслідки, а наступний після наслідків період. Що стосується дієслова **загрожувати** в значенні «становити небезпеку», «створювати загрозу», то зазвичай його перекладають дієсловом *to threaten*, яке також фіксується й у перекладних словниках: *Йому загрожує небезпека – Danger threatens him*. Слід зазначити, що є й інші, більш «вдалі» контекстуальні варіанти перекладу цього дієслова. Так, наприклад, попередню фразу можна перекласти як *He is in danger*. Порівняйте також: *Вам тут ніщо не загрожує – You are safe here* (правильний переклад, враховуючи і подвійне заперечення в оригіналі). П. Палажченко пропонує використовувати при перекладі дієслово *to face* або більш розмовну фразу *to be looking at*: *Йому загрошують/пригрозили банкрутством. – He faces (the prospect of) bankruptcy*. *Йому загрожує смертна кара. – He faces (the) death penalty*. Відомий перекладач-практик також звертає увагу на переклад виразу *загрожує обернутися*: «У той час як в англійській мові граматична будова й ретельно розроблена модальна лексика змушують дуже точно розмішувати будь-яке висловлювання на шкалі модальності за ознаками ймовірності, можливості, повинності і т.ін., українській мові властива дещо розмита модальність, вона часто імпліцитна або виражається неясно. Дійсно, що таке *загрожує обернутися*? Який ступінь ймовірності «загрози» позначається цим виразом?» (П. Палажченко. Мій Несистематичний Словник, с. 14). У таких випадках П. Палажченко пропонує варіанти *could lead to*, *could risk*, *could result in*: *Передвиборча боротьба загрожує обернутися війною на рекламному ринку. – The election campaign could degenerate/ risks degenerating/ turning into a war in the advertising market*. *Виплата компенсацій за житло загрожує обернутися хвилею грабежів. – Payment of housing compensations could lead to a wave of robberies* (Там само).

РОЗДІЛ XI

КОМПРЕСІЯ В ПЕРЕКЛАДІ

Компресія в найзагальнішому значенні трактується як економія мовних засобів для вираження того самого змісту. У перекладознавстві **компресію тексту** визначають як перекладацький прийом перетворення вихідного тексту з метою надати йому більш стислу форму (Л. Л. Нелюбін, 2003 с.85; А. Б. Зайцев 2010, с.72 та інші).

Компресія тексту зумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними **причинами**. До основних об'єктивних причин можна віднести фіксовану і обмежену кількість членів речення в англійській мові, потенційні можливості англійської мови до більш стислого опису ситуації; інформаційну та експресивну надмірність української мови публіцистики, порівнюючи з британською публіцистикою. Суб'єктивні причини компресії пов'язані здебільшого з індивідуально-авторськими особливостями викладення початкового тексту.

Компресія тексту може здійснюватися шляхом **опущення** надлишкових елементів висловлювання, які або несуть другорядну інформацію, або дублюють смисловий зміст попереднього тексту (компресія інформації). Крім того компресія здійснюється і шляхом **замін** словосполучень і речень вихідного тексту на більш короткі слова, словосполучення і речення завдяки використанню лексичних, граматичних і синтаксичних трансформацій. У перекладознавстві виокремлюють різні і різноманітні види компресії тексту, а також способи її досягнення. Не вдаючись у складні теоретичні пояснення, виокремимо найбільш частотні і ілюстративні випадки застосування компресії.

1. Заміна словосполучення одним словом:

Усі члени цієї родини *Beauty was an attribute of the family.*
відрізнялися красою.

Коли художник помер, сім'я *When the artist died his family*
продала його картини з *auctioned his paintings.*
аукціону.

У **конструкцію** **цих**
тракторів **були** **внесені** **деякі**
модифікації.

*These tractors have
been adapted.*

2. Заміна довгого словосполучення більш коротким:

Постійний шум від
вуличного руху **важко**
переносити.

*Constant traffic noise is an
annoyance.*

Провідник наполегливо
просив альпіністів в
жодному разі не відставати
від нього.

*The guide admonished the
climbers to follow him
carefully.*

3. Заміна складного речення простим:

Учитель вимагав, щоб він
перестав шуміти.

*The teacher admonished him
about excessive noise.*

Мені **кортить** **дізнатися, яке**
у вас залишилося враження.

*I am anxious for
your impression.*

До речі, він говорив, що пішов
на нову службу?

*Apropos did he mention his
new job?*

Він так розлютився, що в
нього мало не стався
інсульт.

*He flew into an apoplectic
rage.*

4. Заміна або опущення підсилювальних конструкцій:

Окрім усіх інших
міркувань потрібно
враховувати і фактор
часу.

*Apart from other considerations
time is a factor.*

Надія – це все, що в нього
лишилось.

Hope is his only anchor.

5. Членування складного речення з кількома підрядними і/або дієприкметниковими зворотами на два або більше речень із більш простою структурою:

Зіткнення між політичними і

Many factors make the

військовими фракціями,
міжкланове насильство й
бандитизм, незгасаючі
міжрелігійні конфлікти,
активізація терористичних
сил – усе це робить ситуацію
в Сирії нестабільною й
хиткою.

*situation in Syria unstable
and precarious. Clashes
between political and military
fractions, for one. Also, inter-
clan and inter-ethnic violence
and banditry. Finally,
continued inter-religious
conflicts and the increase in
terrorist activities.*

Слово - майстру

Компресія – усвідомлена необхідність

Хороший переклад англійською мовою має тенденцію до «стиснення» оригіналу, а переклад, навіть хороший, з англійської на українську мову найчастіше довший за оригінал. У зв'язку з першою тенденцією іноді говорять про компресію як про перекладацький прийом. Насправді «кусушка» англійського оригіналу, або «компресія», є не «перекладацьким прийомом», а результатом низки необхідних дій, викликаних об'єктивними й суб'єктивними чинниками. Головна об'єктивна причина – суворо обмежена кількість членів речення в англійській мові: як правило, один підмет, один присудок, додаток (додатки), розповсюджувачі. Є й інші об'єктивні причини – «рихлість» українських речень через більш вільний порядок слів, і певні особливості стилю української публіцистики, обговорення яких виходить за рамки цієї статті. До суб'єктивних причин можна віднести бажання деяких авторів газетних і журнальних видань «розігнати» (*pad*) текст, а також, на жаль, досить часто трапляється неохайність індивідуальних авторських стилів.

• **Подвійна і навіть потрійна номінація одного і того ж явища:**

Нова зустріч керівників країн
спільноти є ще однією спробою
знайти ключ до вирішення
економічних проблем у зв'язку з
триваючим спадом, зростанням
ворожнечі й безробіття.

*The new EEC summit is yet
another attempt to deal with
economic downturn, inflation and
unemployment.*

Коментар: Має місце подвійна номінація: «економічні проблеми плюс їх перерахування». Крім того, «знайти ключ до вирішення» = «вирішити».

Формується, активізується, стає все більш ефективною громадська думка.

Public opinion is becoming increasingly vocal and effective.

Коментар: Не можна активізуватися, ще не сформувавшись.

• **Тенденція до використання всіляких підсилювачів (зокрема, риторичні питання):**

Чи треба доводити, що за цих обставин оцінки економістів і художників можуть докорінно розбігатися.

Economists and artists are bound to disagree radically on this score.

Скажімо прямо, будь-яке зволікання зі звільненням нашого європейського дому від ядерного вантажу – це не тільки даремно втрачений час, а й небезпечна гра. Що гріха таїти... Не буде перебільшенням сказати...

Any delay in the European nuclear disarmament process is a dangerous loss of time.

Коментар: Не буде перебільшенням сказати, що й ці підсилювачі краще опустити.

• **«Надлишкові» епітети й обмежувачі:**

Загалом необхідно, щоб багатство, різноманітність і багатолікість явищ держави, політики, влади і т.ін., які реально мали місце в політичній історії й були висвітлені в історії політичної думки, знайшли своє адекватне відображення і формулювання в понятійному апараті сучасної політології.

The conceptual framework of contemporary political science should be equal to the task of describing the infinite diversity of its subject matter.

Коментар: Якщо прибрати «надлишкові» синоніми, смислові повтори й «порожні» слова (загалом, реально, адекватне, сучасної), то отримаємо таке речення: *Необхідно, щоби багатство явищ держави, влади (тобто політики) знайшло своє відображення в понятійному апараті [сучасної] політології.*

• **«Хибний» умовний спосіб:**

Влада роз'яснила, що така міра була б передчасною й могла б мати зворотний ефект.

The authorities explained that the measure is premature and could even be counterproductive.

• **Вільна або мимовільна багатослівність:**

Якщо розглядати наявні в сфері соціального знання методологічні прийоми вирішення різних проблем, то виявиться, що в багатьох випадках є тенденція до спрощення.

Methodology of sociology often lapses into the sin of oversimplification.

Коментар: Умовне підрядне речення такого типу є доволі типовим для стилю української наукової публіцистики. Проте зовсім не обов'язково перекладати його англійським підрядним реченням.

«Свободу» синтаксису української мови англійська мова компенсує іншими засобами.

I. В. Полуян. Мости, с. 74-78.

Вправа 11.1. Проаналізуйте оригінал і переклад і поясніть шляхи досягнення компресії.

1. Час між виникненням ідеї під час дослідження і її реалізацією у вигляді промислової розробки доволі швидко скорочується.

The time between a research idea and its translation into product is diminishing quite rapidly.

2. Він тримався щодо нас із зухвалою нахабністю.

He was defiant to us.

3. Мені випала велика честь бути присутнім тут.

I am privileged to be here.

4. Студенти не мають права виходити за межі коледжу.

All the students are gated.

5. Хобот – це характерна особливість, яка властива тільки слонам.

The trunk is a character found only in elephants.

6. Це бюро подорожей спеціалізується на груповому туризмі.

This travel firm specializes in charter.

7. Він написав такий портрет своєї нареченої, що його хоч відразу на коробку цукерок.

He painted his fiancée in a chocolate-box pose.

8. Уряд прийшов до влади, отримавши на виборах переважну більшість голосів.

The government came in with a big majority.

9. Було помітно, що це її забавляє.

She looked amused.

10. Коли автор спробував заговорити, його слова були заглушені шиканням і свистом.

They hissed down the author when he tried to speak.

Вправа 11.2. Перекладіть речення, беручи до уваги системні відмінності між мовами.

1. Він залишив своє майно на благодійні цілі.

2. На першому місці обов'язки – потім задоволення.

3. Здобувши успіх, він змінився.

4. Ми намагалися розшукати сестру, але ніхто не знав, де вона живе.

5. Я був радий, що не попався ведмедю в обійми.

6. Пиріг повинен стояти в духовці приблизно пів години.

7. Ця партія здобула блискучу перемогу на виборах до місцевих органів влади.

8. Я розмірковував, чи погоджуватися мені на цю посаду.

9. Бандити, які пограбували банк, ховаються в Чикаго.

10. Було помітно, що вона приємно здивована.

РОЗДІЛ XII

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДІЄПРИСЛІВНИКІВ І ДІЄПРИСЛІВНИКОВИХ ЗВОРОТІВ

Зазвичай переклад дієприслівників і дієприслівникових зворотів не викликає труднощів. При перекладі на українську мову дієприслівники доконаного і недоконаного виду і відповідні звороти здебільшого передаються *дієприкметником теперішнього часу (Participle I)*:

Він пішов, залишивши нас здивованими та децю збудженими через зміни, що повинні були відбутися у нашому житті.	<i>He went away, leaving us surprised and somewhat excited at the change that was to take place in our lives.</i>
--	--

Ви ризикуєте, розповідаючи мені про це.	<i>You take a risk telling me this.</i>
---	--

У тих випадках, коли дієприслівник доконаного виду і відповідний зворот мають значення передування дії або характеризуються причинним зв'язком із рештою речення, тоді вони перекладаються англійським зворотом із *доконаним дієприслівником (Perfect Participle)*:

Ретельно вивчивши відповідне досьє, Комісія може виділити наступні моменти...	<i>Having closely examined the file, the Commission highlights the following points...</i>
---	---

Гарно **підготувавшись**, він успішно склав цей іспит.

Having thoroughly prepared, he passed the exam.

Дієприслівники як доконаного, так і недоконаного виду, і відповідні звороти можуть також перекладатися сполученням прийменників *while, in, without, by, after, on* та інші з *герундієм*:

Він намагався підставити мене, **залишивши** мої відбитки пальців на склянці.

*He tried to set me up **by leaving** my fingerprints on a glass.*

Країни, що розвиваються, можуть досягти навіть більшого, **зробивши** освіту одним із пріоритетних напрямків діяльності в своїй бюджетній співпраці з глобальними партнерами.

*Developing countries can also achieve more **by making** education a priority in their budgets for cooperation with global partners.*

Заробітна плата може збільшитися, **не розпалюючи** при цьому інфляцію.

*Salaries may increase **without fueling** inflation.*

Крім того, дієприслівники і дієприслівникові звороти обох видів у перекладі на англійську мову можуть трансформуватися в особову форму дієслова-присудка у відповідній часовій формі:

Він розвалився на стільці, неуважно й безпредметно **дивлячись** поперед себе.

*He **was** leaning back in his chair and **staring** absentmindedly into the distance.*

Успішно **завершивши** цей процес, банк в даний час впроваджує нову бізнес-модель.

*The bank **has** successfully **completed** this process, and currently implements its new business model.*

Ще одним способом передачі дієприслівників і відповідних зворотів на англійську мову є вживання абсолютного іменникового або дієприкметникового звороту із прийменником *with* або без нього:

Гучно тупочучи, прийшла її сестра, **тримаючи** в одній руці віника, а в іншій совок.

*Her sister came tramping, **with a broom in one hand and a shovel in the other.***

Він сидів за письмовим
столом, **схиливши** голову над
роботою.

*He sat at the desk, his head
leaning over his work.*

Отже, розглянувши різні способи передачі дієприслівників і відповідних зворотів, необхідно відзначити, що найбільш частотним способом є переклад дієприкметником теперішнього часу (Participle I), сполученням різноманітних прийменників з герундієм, а також використання дієслова-присудка у відповідній часовій формі. Це пояснюється прагненням англійської мови до більшої лаконічності і точності й уникання конструкцій, які обтяжують текст і ускладнюють його сприйняття і розуміння. У зв'язку з цим переклад доконаним дієприслівником (Perfect Participle) і абсолютним іменниковим або дієприкметниковим зворотом застосовуються на порядок рідше. Виняток становлять тільки науково-технічні тексти, що викликано особливостями стилю.

Вправа 12.1. Проаналізуйте особливості перекладу дієприслівників і дієприслівникових зворотів.

1. Шофер, підскакуючи на своєму сидінні, щось кричав, але що саме – важко було розібрати.

The driver was bouncing up and down in his seat and shouting something unintelligible.

2. Промовивши ці слова, невідомий в сандаліях хутко озирнувся.

Having uttered these words, the man in sandals quickly looked over his shoulder.

3. Ще будучи дітьми, у віці 10 років, Пітер і Майкл захопилися зйомками кіно, знайшовши відеокамеру свого батька.

When they were children, Peter and Michael developed a fascination with filmmaking after discovering their father's video camera at age 10.

4. Нарешті, заглядаючи вперед, міграції має бути відведено належне місце в глобальному порядку денному.

Finally, looking forward, migration must have its place on the global agenda.

5. Щоб ви зробили опинившись замкненими в коморі?

6. Розправивши руки перед собою, він пірнув з неба вниз.

7. Ти провела незліченну кількість ночей, відвідуючи її, і це я теж підтримував.

8. Побачивши, що інша особа займає її місце, вона відчула себе трохи збентеженою.

9. Прибравши у кімнатах, я оглянув це місце разом із кмітливим експертом.

10. Пройшовши повз голу мармурову дівчину, що стояла на початку сходів, тримаючи у піднятій руці електричний факел, і невдоволено зирнувши на плакат, службовець піднявся на другий поверх.

What would you do if you were trapped in a closet?

With his arms spread out in front of him, he dived down out of the sky.

You have spent countless nights visiting her and I supported that too.

She felt a little disturbed at seeing another occupy her place.

As soon as I had got my rooms arranged, I surveyed the place with a smart expert.

The man skirted a naked marble woman that stood at the bottom of the stairs, an electric torch in her raised hand, and threw a quick annoyed look at the poster. Then he climbed the stairs to the second floor.

РОЗДІЛ XIII

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

***Вправа 13.1.** Порівняйте речення в оригіналі і перекладі і проаналізуйте причини перекладацьких трансформацій і особливості передачі вивчених явищ.*

1. Популярна серед американських політиків приказка «Хто виграє у Каліфорнії – перемагає в Америці» не раз доводила свою правоту.

The popular saying “Whoever wins in California will win in America” has proved true many times.

2. З'явилася непідтверджена чутка, що він як голова політичної партії обвинувачується у порушенні президентського припису державної служби.

3. «Двісті солдатів!», вигукнув полковник, прочитавши донесення.

4. Він не був позбавлений здорового глузду.

5. У 1950-ті роки найактуальнішим загальнодержавним питанням була боротьба темношкірого населення США за ліквідацію сегрегації.

6. Його ледь не загубила водна стихія.

7. А чому ж ви їх не спитали?

8. Він не міг зупинитися; він і не знав поки що, як робити повороти на такій швидкості.

9. Мало хто з тих, хто уникає сплати податків, опиняється в кінцевому рахунку за ґратами.

10. Він не тільки сором'язливий, а й замкнутий.

11. Кількість випадків конфліктів між державами зараз зменшується й надалі буде зменшуватися.

There was an unconfirmed rumor that as a head of a political party he was incriminated in violating the presidential regulation on state service.

“Two hundred soldiers!”, said the colonel after reading the reports.

He had a fair amount of sense.

The most urgent domestic issue of the 1950-s was the struggle of American blacks to end segregation.

He just escaped a watery grave.

Why ever didn't you ask them?

He couldn't stop; he didn't know yet even how to turn at that speed.

Few tax evaders end up behind bars.

He is not only shy but also antisocial.

The incidence of interstate conflicts is diminishing and will continue to do so.

12. Зберігається небезпека перекроювання кордонів шляхом збільшення представників якоїсь національності.

13. І, досхочу надивившись на неї, він пішов геть, навіть не попрощавшись.

14. Після опублікування вони принесли мені запис для прослуховування.

15. Завдяки візитам до Канади і США значно підвищився його міжнародний імідж.

16. Це сприяє розширенню ринків збуту для вітчизняних виробників, завантаженню виробничих потужностей, збереженню кількості працівників на підприємствах і нарощенню обсягів виробництва.

17. За перші роки існування Європейського Союзу економіка країн-членів ЄС зростала вдвічі більшими темпами, ніж економіка Великобританії.

18. Я скажу йому, аби він слідкував, щоб мішки з льодом були повні.

19. За останні десять років спостерігається різке збільшення кількості поліцейських в Сінгапурі.

There is still the danger of borders being recarved as a result of demographic growth in a particular ethnic group.

And off he went without taking leave, having had enough of looking at her.

After publishing they brought the tape for me to listen.

Visits to Canada and the US raised his international profile significantly.

This has helped to expand market outlets for benefits of domestic manufacturers, keep production capacities under full payload, keep job placements, and show increased output.

In the first years, the economies of the EU member states grew at a rate twice as fast as Britain's.

I'll have him keep the ice-bags filled.

Last decade witnessed a sharp increase in police numbers in Singapore.

20. Ми намагаємося підібрати відповідну роботу тим, хто подав заяву.

We try to match the jobs with the applicants.

Вправа 13.2. *Дайте розгорнуту відповідь на наступні питання.*

1. Визначте загальні положення під час перекладу з української мови на англійську.

2. Особливості вживання слова «іспит» і словосполучення «здавати іспит» при перекладі з української мови на англійську.

3. Труднощі при перекладі речень зі зворотним порядком слів і викликані ними трансформації.

4. Переклад сполучників і часток «і/й», «а» з огляду на їх функції та значення.

5. Особливості перекладу лексико-семантичної групи «зустріч/ нарада»

6. Особливості перекладу слова «батьківщина».

7. Компресія при перекладі з української мови на англійську.

8. Особливості перекладу українських заперечних конструкцій.

9. Особливості перекладу мови статистики, зокрема конструкцій типу «займати місце» і виразів зі словами «більше/менше», «збільшуватися/зменшуватися».

10. Способи перекладу віддієслівних іменників.

11. Особливості перекладу слова «наслідки».

12. Способи передачі безприйменникового генітиву.

13. Особливості перекладу лексико-семантичної групи «боротьба», «боротися».

14. Способи перекладу прислівників і дієприслівникових зворотів.

15. Особливості передачі слів «загрожувати» і «загрожує обернутися».

16. Труднощі при перекладі слова «умови» і словосполучення «в умовах».

ЧАСТИНА 2

**ПЕРЕКЛАД
З АРКУША**

ТЕМА 1

ЗДОРОВ'Я. СПОСІБ ЖИТТЯ

Сміх проти старіння

Сміх – універсальний засіб, який дозволяє нам зберігати молодість і не підпускати до себе старість. Він допомагає регулювати обмін речовин, зберігати баланс гормонів, підвищувати енергію й життєздатність. А головне – здоровий сміх стимулює роботу нервової та імунної систем і протистоїть впливу часу на організм. Як відомо, надто серйозні люди схильні до серйозних захворювань дихальних шляхів і шлунково-кишкового тракту. Але коли ми сміємося, в організмі виробляються ендорфіни й лімфоцити, що протистоять хворобам і вірусам. Завдяки сміху зменшується напруга в м'язах, вони зміцнюються й набувають тонусу, з організму виводяться шлаки, омолоджується як наше тіло, так і наш мозок. Крім того, у процесі сміху поліпшується кровообіг і енергія безперешкодно циркулює по всьому тілу. І, нарешті, сміх насичує киснем клітини мозку, гальмує больовий синдром і бореться зі старінням організму і втратою пам'яті.

Відомий кухар назвав 10 кращих продуктів для здорового харчування

Відомий британський кухар і популяризатор здорового харчування Джеймі Олівер назвав найбільш корисні продукти. Олівер представив свою нову книгу «Повсякденне суперхарчування», присвячену здоровій їжі, у якій поділився корисними і простими рецептами. Крім того, у книзі виділено кілька найкорисніших для здоров'я продуктів. «Корисна їжа повинна бути барвистою, смачною й легкою в приготуванні», – стверджує кухар. Гарбуз не лише смачний, але й корисний. А головне – він багатий на вітамін А, корисний для зору й імунітету. Крім того, гарбуз зберігає корисні властивості навіть після термічної обробки. Два яйця на день забезпечують добову дозу вітаміну В12, який стимулює вироблення еритроцитів. Гриби є головним джерелом вітамінів групи В, які сприяють правильній роботі травної системи. Насіння чіа багаті на білок, клітковину й магній, які корисні для зубів і кісток. Кухар називає вівсяну кашу ідеальним сніданком завдяки великому вмісту магнію, фосфору і клітковини. Креветки

багаті на вітамін В12, вони корисні для роботи нервової системи. Батат – це відмінне джерело вітамінів А і С, а також тіаміну й калію. Фініки багаті на клітковину й дуже корисні для травлення. Насіння гарбуза або соняшника містить безліч корисних речовин. Сардини містять омега-3 жирні кислоти й інші вітаміни та мінерали.

Критська дієта корисна сердечникам

Харчування північних і південних європейців суттєво відрізняється. У щоденний раціон жителів півночі входять молоко, масло і м'ясо, а ось жителі півдня надають перевагу оливковій олії, фруктам, овочам і червоному вину. Може, тому жителі грецького острова Крит славляться здоров'ям і довголіттям. Чи залежить це від харчування?

Один французький дослідник вирішив перевірити це на пацієнтах, які нещодавно перенесли інфаркт. Вони харчувалися злаками, овочами і фруктами, приготовленими на нежирному дієтичному маргарині. Уже через два місяці в групі, що сиділа на критській дієті, на 73% стало менше проблем із серцем,

ніж у контрольній групі, що харчувалася, як зазвичай. Отже, якщо хочете добре себе почувати, харчуйтеся по-грецьки.

Овочі, що подовжують життя

Останнім часом Європа переживає справжній баклажанний бум. Причина цього проста – у Європі, як і 10 років тому в США, зацікавилися здоровим способом життя. У Греції й у Франції, традиційних аванпостах куріння, невблаганно скорочується число курців. У Німеччині відкрилася ціла мережа безхолестеринових ресторанів. Італійці та іспанці захопилися вегетаріанством.

Повний місяць – до інсульту?

Від чого залежить наш настрій – з'ясувати непросто. Наприклад, причиною раптової дратівливості й агресивності може бути зміна місячних фаз. За даними медиків, Місяць впливає на наше самопочуття навіть більше, ніж Сонце. Так, через два дні після молодика й повного місяця в багатьох людей виникають порушення в роботі серця. А підвищення артеріального тиску в цей період

часто призводить до гіпертонічних кризів.

Журавлинний рятувальник

Американські вчені славлять журавлину. Вони прийшли до висновку, що ця червона ягода мало не найкорисніша у світі їжа. Стакан журавлинного соку знижує в крові рівень «поганого» холестерину й підвищує рівень «хорошого». Кислі ягоди можуть уповільнювати розвиток або навіть запобігати виникненню раку. Вчені довели, що завдяки речовинам, які виділяються з журавлини, активізуються лімфоцити й ендорфіни, кров збагачується киснем і збільшується здатність організму протистояти інфекціям і вірусам.

Думка року: позитив forever!

Це раніше було модно перебувати в болісному творчому пошуку, мусувати серйозні проблеми, скаржитися на погоду, роботу й політичну ситуацію в країні. Сьогодні громадськість взяла курс на оптимізм, а американське «Keep smiling!» стало всесвітнім гаслом. Книжки про позитивне мислення розкуповуються, як гарячі пиріжки, а школи позитивного

сприйняття дійсності не в силах прийняти всіх бажаючих. Люди всієї Землі дружно прислухаються до маститих гуру позитиву й мотають на вус, як не засмічувати мізки похмурими думками, йти по життю легко і з посмішкою. За даними статистики, більше ніж 10% світового населення цікавиться психологією й методиками самовдосконалення. Прагнення вельми похвальне і, головне, зовсім необтяжливе. Адже думати про хороше і світле завжди приємніше.

Сміх для здоров'я

Завдяки сміху можна і схуднути: 10-15 хвилин можуть спалити кількість калорій, еквівалентну плитці шоколаду. А ще під час експериментів підтвердили: сміх знижує тиск на 10-20 міліметрів ртутного стовпа всього за десять хвилин. Також регіт заряджає людину енергією й покращує настрій. Цікаво також, що жінки сміються удвічі більше, ніж чоловіки. Крім того, регіт – це одна з відмінностей людини від інших тварин (деякі звірі можуть лише посміхатися). Сміх – ще й відмінний спосіб заробити: офіціанти, які постійно посміхаються клієнтам, отримують в 1,5 рази більше

чайових. Що ж стосується жителів різних країн, то найбільш усміхнені люди – бразильці та кубинці. Найпохмуріші – жителі Скандинавських країн.

Щастя в генах?

Вчені Еухеніо Прото й Ендрю Освальд довели, що на відчуття щастя впливають гени. Вони виявили взаємозв'язок між рівнем щастя нації і генами її представників. Вчені пояснили, чому американці, британці та французи не відчують себе щасливими, у той час як данці постійно очолюють рейтинги найщасливіших націй. Дослідники намагалися підтвердити або спростувати гіпотезу про те, що, коли йдеться про щастя, у деяких націй є генетична перевага. Були проаналізовані дані з 131 країни світу, зокрема, дані результатів національних опитувань, таких як Gallup World Poll і World Value Survey. Зв'язавши результати опитувань із генами, вчені прийшли до кількох дивних висновків. Головний із них – генетика пояснює національний рівень щастя.

Відмова від вуглеводів шкодить здоров'ю

Експерти з правильного харчування розповіли, що вуглеводи є необхідними для підтримки нормальної роботи організму. Незважаючи на те, що часто вуглеводи стають причиною ожиріння або інших проблем зі здоров'ям, виключати їх з раціону неможна. Вони необхідні для нормального функціонування травної системи, а також профілактики безлічі захворювань. За твердженням дієтологів, не всі вуглеводи шкідливі для здоров'я, корисними будуть вуглеводи з таких продуктів як картопля, боби й цільнозерновий хліб. Як розповідають дієтологи, модна сьогодні безглютенова дієта шкодить здоров'ю й тому дозволити собі повністю відмовитися від подібних продуктів можуть тільки ті люди, у яких спостерігається непереносимість глютену. Крім того, у високо вуглеводних продуктах містяться корисні й необхідні організму волокна. Розчинні волокна особливо корисні для підтримки нормальної ваги і здоров'я серця. У такому випадку збільшується час, необхідний на перетравлення

їжі, що сприяє кращому засвоєнню поживних речовин, а також призводить до тривалого відчуття ситості і зниження апетиту. Вуглеводи необхідні і для підтримки нормальної мікрофлори кишечника – мікробіом кишечника складається з безлічі бактерій і від балансу між ними залежить як фізичне, так і психологічне здоров'я. Відомі нації довгожителів вживають багато вуглеводів. Острів Окінава в Японії славиться найбільшою кількістю довгожителів у світі. Харчуються японці здебільшого солодкою картоплею, бобами й зеленими овочами, багатими вуглеводами. Довгожителі острова Ікарія, Греція також відомі тим, що вживають високовуглеводну їжу.

9 причин їсти чорний шоколад щодня

Якщо ви з тих любителів шоколаду, які ніякують через цю звичку, для вас є хороша новина: він вважається корисною їжею. Журналістка Джуллі Томпсон у колонці для Huffington Post називає дев'ять причин, через які ваша одержимість чорним шоколадом корисна й нешкідлива: **1. Чорний шоколад робить вас щасливими.** Не лише

тому, що він надзвичайно смачний, але й тому, що в ньому міститься триптофан. Триптофан – це амінокислота, яку мозок використовує, щоби виробляти серотонін, який відповідає за відчуття щастя. **2. Темний шоколад із високим вмістом какао має багато розчинних волокон.** Стограмова плитка, що на 70-85% складається з шоколаду, містить 11 грамів клітковини. Розчинна клітковина допомагає тримати наш рівень холестерину низьким, завдяки чому ми довше відчуваємося ситими, що корисно для травної системи.

3. Вживання темного шоколаду може добре впливати на мозок. Усе вірно, смакування чорним шоколадом може зберегти мозок гострим і допомогти уникнути слабощей. Згідно з дослідженнями, люди, які регулярно їли, показали кращі результати на тестах із перевірки активності мозку. **4. І для серця також.** Вживання чорного шоколаду може знизити ризик розвитку серцево-судинних захворювань. Дослідження довели, що вживання шоколаду п'ять або більше разів на тиждень знижує ризик серцево-судинних

захворювань на 57%. **5. У тих, хто їсть шоколад, будуть щасливіші діти.** А хто не хоче щастя своїм дітям? У фінському дослідженні довели, що мами, які їдять більше шоколаду під час вагітності, народжують щасливіших і менш вередливих малюків. Гарна новина для всіх вагітних жінок. **6. Він містить корисні флавоноїди.** Флавоноїди – це антиоксиданти на рослинній основі, які містяться в какао і є однією з головних причин, чому темний шоколад такий корисний. Ці антиоксиданти можуть знизити тиск і рівень холестерину. **7. Чорний шоколад корисний для шкіри.** Його вживання може захистити від сонячних опіків. **8. Темний шоколад – природний антистресовий продукт.** А в наш час це дуже важливо. Чорний шоколад знижує рівень гормонів стресу. **9. Маленьким дітям темний шоколад не дуже смакує.** А значить, вам більше залишиться.

Психологи назвали п'ять особистісних якостей щасливих людей

Під час дослідження експерти проаналізували зв'язок між характером і почуттям

задоволеності життям більше ніж 700 чоловіків і жінок у віці від 20 до 55 років. У такий спосіб вчені змогли виділити п'ять рис характеру, які роблять людину щасливою і допомагають досягти успіхів у різних аспектах життя, пише Independent. За словами одного з авторів дослідження Скотта Баррі Кауфмана, якщо людині притаманна хоча б одна риса з п'яти – вона більш успішна й задоволена життям, ніж ті, у кого вони відсутні. Ба більше, вчені впевнені, що характер піддається змінам, тому, якщо у вас немає необхідних рис, їх можна розвинути самостійно.

П'ять особистісних якостей щасливих людей: **1. Ентузіазм.** Ентузіасти зазвичай веселі, товариські й емоційні люди, тому вони легко заводять нові знайомства і швидше досягають поставлених цілей. Крім того, як довели у дослідженні, такі люди менш схильні до стресу, і вони завжди знаходять вихід із будь-яких ситуацій, що допомагає їм успішно рухатися по життю. **2. Любов до себе.** Щоби бути щасливим, важливо любити й поважати себе, адже успіхів у будь-яких життєвих аспектах домагаються люди з гарною самооцінкою. В іншому випадку,

люди впадають у депресію, замикаються в собі й часто ображаються на дрібниці. **3.**

Працьовитість. Працьовиті люди зазвичай цілеспрямовані, енергійні і відрізняються високим рівнем самодисципліни. Як показало дослідження,

трудоголіки, у хорошому сенсі цього слова, більше задоволені життям, ніж інші люди. **4.**

Співчуття. Співчутливі люди дуже добрі, вони піклуються про інших і виявляють інтерес до оточення. Згідно з

дослідженнями, людина, яка із задоволенням допомагає іншим, більше задоволена життям. **5.**

Допитливість. Жага до нових знань і живий інтерес до подій сприяють збагаченню життєвого й робочого досвіду. Крім того, допитливість тісно пов'язана з товариськістю й ентузіазмом, що разом допомагають досягти будь-яких цілей.

Це мине!

Відчайдушно боротися з «лулзами», «бугагашечками» і іншим жаргоном у мові підлітків зовсім не обов'язково. Вони відмовляться від нього самі, коли прийде час. Лінгвісти з Мічиганського університету (США) помітили, що в молодих людей, які вступають до

престижних університетів і коледжів, уже в перші роки навчання з мови зникають жаргонні слівця і скорочення. Але ж їхні, батьки роками не могли домогтися такого ефекту. «Діти сприймають мову як візитну картку тієї соціальної групи, до якої хотіли влитися. І перейняти манеру мови – значить знайти визнання», – пояснюють учені. Схоже, це стосується і поведінки взагалі: дорослішаючи, дитина цілком усвідомлено прагне наслідувати тих, хто в його очах володіє авторитетом. Тому, якщо вас дратують витівки юного бунтаря – просто постарайтеся йому допомогти знайти нові орієнтири.

ТЕМА 2

ПРОФЕСІЯ – ПЕРЕКЛАДАЧ

**Книга скарг: в опитуванні
визначили, чим незадоволені
перекладачі**

Частина 1.

Приблизно 80% фрілансерів у світі перекладу страждають від болю в спині. Такі дані отримали фахівці з Цюрихського університету прикладних наук. В рамках дослідження були опитані учасники Світового Конгресу

Міжнародної Федерації перекладачів (FIT) – усього 1850 осіб майже з 50 країн світу. Учасників дослідження розділили на три групи: фрілансери, перекладачі на держслужбі й перекладачі в приватному секторі. Усі вони відповідали на питання в п'яти категоріях: про робочий простір, використання інструментів, ділові процеси, організацію праці, здоров'я. Автори дослідження зізналися, що не очікували, що перекладачі так жваво відгукнуться на дослідження. І це не випадково. Під час дослідження з'ясувалося, що якість життя «білих комірців» істотно залежить від того, де і як вони працюють.

Частина 2.

Фрілансери найчастіше працюють із дому і скаржаться на незручне робоче місце, наприклад, погане крісло або комп'ютер. Більш ніж у 80% фрілансерів болять руки і спина. Близько 50% опитаних часто перебувають у цейтноті через жорсткі дедлайни, а також нервують через технічні проблеми, нестачу ІТ-підтримки та цінового пресингу. У той же час, перекладачі-фрілансери майже ніколи не скаржаться на слабкість, втому або поганий настрій.

Дослідники пов'язують це з гнучким графіком роботи. Фрілансери самі вирішують, коли зробити перерву, зайнятися спортом або змінити робоче місце. У них рідко болять кисті, оскільки перекладачі в цій групі частіше за інших користуються ергономічними мишками і клавіатурами. У них майже немає проблем із концентрацією уваги – фрілансери зазвичай працюють на самоті й рідше змушені відволікатися або перемикатися між завданнями. Очі у фрілансерів болять рідко – на відміну від інших перекладачів, їм простіше контролювати якість повітря й температуру в кімнаті.

Частина 3.

Перекладачі на держслужбі і в приватному секторі однаково часто скаржаться через те, що їх відволікають телефонні дзвінки, розмови й переміщення колег по офісу. Половина опитаних в обох групах не можуть контролювати температуру і вологість повітря на робочому місці. Представникам цих груп складно зосередитися. Їм доводиться багато спілкуватися з робочих питань і відволікатися на колег. Вони частіше за інших скаржаться на незручні крісла й невдале розташування моніторів

комп'ютерів. Все це може спровокувати болі в шії і відчуття скутості. Перекладачі, що працюють в офісі, скаржаться на це майже так само часто, як фрілансери. Водночас, тільки перекладачі, що працюють на держслужбі, можуть похвалитися якісним фідбеком. Більше 50% опитаних регулярно отримують відгуки про свою роботу. У приватному бізнесі зворотним зв'язком можуть похвалитися лише 25% респондентів, а на фрілансі менше – 20%. Робота перекладачів на держслужбі більш передбачувана і структурована. Часто вони працюють і відпочивають за графіком, мають можливість залишати робоче місце й навіть виходити з офісу під час перерви. У той же час, не дивлячись на напружені темпи роботи, комерційні перекладачі рідше за інших скаржаться на болі в очах. Автори дослідження пов'язують цей факт з активним використанням САТ-програм, а також з ергономічністю робочого простору.

Перекладачі назвали найпопулярніші мови

Сайт

www.freelancersupport.com

проводив опитування, у якому

взяли участь 1000 перекладачів з усіх кінців світу. Метою дослідження було з'ясувати, які мови є найбільш затребуваними при перекладі. Під час опитування були отримані такі результати. Найбільш поширеною вихідною мовою перекладу є англійська – 72%, у той час як найпоширенішою цільовою мовою є іспанська – 18%. За ним йде італійська – 15%, англійська (11%), французька (9%), китайська (4%) й арабська (4%) мови. 98% перекладачів надають послуги письмового перекладу. За усний послідовний переклад можуть взятися лише 25% респондентів, 12% пропонують синхронний переклад.

Українська мова в Google.Translate

21 лютого в усьому світі відзначається Міжнародний день рідної мови. Спеціально до цього дня команда сервісу Google Перекладач провела невелике дослідження. З'ясувалося, що найчастіше з української мови перекладають на англійську, російську, турецьку, арабську, німецьку та французьку мови. Рейтинг найпопулярніших мов, на які перекладають з української, очікувано, очолила англійська. Крім

неї в топ також увійшли російська, турецька, арабська, німецька та французька. Найбільш рідко з української перекладають на мову йоруба (на ньому розмовляють жителі Південно-Західної Нігерії, Того й Беніну), малагасійську (офіційна мова Мадагаскару), маорі (мова Нової Зеландії й островів Кука) й ігбо (мова Південно-Східної Нігерії). Переклад на українську мову найчастіше запитують українські користувачі. Також їм цікавляться в Росії, Казахстані, Туреччині, Білорусі, США, Німеччині, Єгипті та Алжирі.

В Україні відбувся форум перекладачів

26 вересня в рамках V Міжнародної конференції Translation Forum Ukraine відбувся брифінг провідних фахівців перекладацької галузі з представниками засобів масової інформації. Основними питаннями для обговорення стали: роль перекладача в умовах збільшеного інформаційного потоку й сучасних політичних реалій; оцінка сучасної перекладацької галузі й сучасних технологій, а також перспективи зростання ринку перекладів в умовах економічних і політичних санкцій. Експерти приділили увагу специфіці ринку перекладів. Так, в

Україні кількість фрілансерів, які пропонують свої послуги, порівнюючи з агентствами, дуже невелика. За словами фахівців форуму TFU, перекладачі повинні самі більш активно просувати себе і свої послуги, рекламуватися в мережі. Спікери заходу приділили велику увагу особливостям роботи перекладачів міжнародних організацій, зокрема, працюючих на дипломатичних посадах. «Незалежно від власної думки, перекладач повинен дотримуватися нейтральної позиції, інакше він просто не зможе виконувати свою роботу. Водночас, є певний клас перекладачів, яким присвоюється статус дипломатичних – ці перекладачі отримують право не тільки перекладати розмову, але й покращувати й моделювати діалог», – розповіла Ірина Алексєєва, один із провідних фахівців в області перекладознавства на пострадянському просторі.

Перекладачі в Європарламенті

У Європарламенті закликали депутатів говорити повільніше й на рідній мові, щоби допомогти перекладачам. Генеральний секретар Клаус Велле сказав: «Дуже важливо, щоби люди не

говорили занадто швидко. Це – прохання перекладачів». Щоб охопити 24 офіційні мови, в структурі ЄС працюють тисячі перекладачів. Майже 330 – на постійній основі, 1800 – позаштатно. Крім того, парламент користується послугами приблизно 700 фахівців додатково, які перекладають понад 100 тисяч сторінок на місяць. Серед мов, які нещодавно поповнили перелік офіційних у ЄС, – хорватська (у 2013 році), ірландська, болгарська й румунська (всі у 2007-му). «У середньому синхроністи проводять майже 10 години в кабіні для перекладу. Однак справедливості заради, слід зазначити, що індивідуальний режим роботи перекладача коливається в межах від 6 до 16 годин у кабіні», – повідомив Велле. «Обсяги перекладу в ЄС – унікальні, додав він. – Навіть в ООН перекладають тільки на шість офіційних мов». У бюджеті парламенту закладено 45 млн. євро для усних перекладів і ще 9 млн. – для письмових, які виконують позаштатні спеціалісти. У Єврокомісії працюють 600 штатних перекладачів і 3 000 фрілансерів. Загалом штат установи налічує 33 тисячі співробітників.

ТЕМА 3

СТАТИСТИКА

Рейтинг найдорожчих міст світу-2019 від The Economist

У Журналі The Economist було опубліковано рейтинг найдорожчих міст світу. У 2019 році перше місце з однаковими показниками посіли одразу три міста – Сінгапур, Париж і Гонконг. Це перший подібний випадок за 30-річну історію рейтингу, який укладається підрозділом економічних досліджень журналу The Economist. Водночас Сінгапур – єдине місто в топ-10, яке зберегло свій рейтинг із минулого року. В інших міст показники суттєво змінилися. Загалом було досліджено 133 міста світу. Чотири міста в першій десятці – із західноєвропейського регіону: Париж, Цюрих, Женева й Копенгаген. Ще чотири міста – з Азії, серед яких Тель-Авів – єдине місто з Близького Сходу. Також у десятку увійшли Лос-Анджелес (7-е місце) і Нью-Йорк (10-те місце) – єдині представники з Північної Америки. Загалом міста США просунулися в рейтингу вгору завдяки зміцненню долара. Укладачі рейтингу під час дослідження міст порівняли середні ціни на 160 найбільш

популярних товарів і послуг, зокрема на хліб, м'ясо, предмети гігієни, проїзд у транспорті, на послуги ЖКГ. Інфляція й девальвація стали найважливішими чинниками у визначенні вартості життя. Багато міст опустилися в рейтингу через економічні потрясіння, слабкість валюти й падіння місцевих цін. Приміром, Аргентина, Бразилія, Туреччина та Венесуела сильно послабили свої позиції в тому, що стосується вартості життя. Так, у столиці Венесуели інфляція склала майже 1 000 000% і призвела до того, що місцевій владі взагалі довелося випускати нову валюту. Саме Каракас посідає останню сходинку в цьогорічному рейтингу The Economist. Наприклад, наприкінці грудня вартість однієї порції кави тут складала \$0,62, а більшу частину року була вдвічі меншою. А другим із кінця виявився Дамаск.

Названо найдорожчі міста України

У новому списку найдорожчих міст світу найвищу сходинку серед представників України знову займає Київ, обійшовши Одесу за вартістю життя, і зайнявши 347 місце. Як повідомляє Україна Туристична, Одеса виявилася на

361 місці. Замикає трійку Харків, який опинився на 376 місці. Далі в рейтингу розташувалися Миколаїв, Дніпро, Вінниця і Львів на 381, 383, 384 і 385-му місцях відповідно. Найдорожчим містом світу став Париж разом із Гонконгом і Сінгапуром. Далі йдуть швейцарські міста Цюрих, який ще рік тому посідав друге місце рейтингу, і Женева. Нью-Йорк, Копенгаген та Сеул цього рік розділили сьому сходинку в рейтингу найдорожчих міст світу. Усі вони регулярно потрапляють до першої десятки рейтингу. У Копенгагені, наприклад, висока вартість життя пов'язана з дорожнечею дозвілля і транспорту. Нью-Йорк піднявся в рейтингу на шість сходинок через зміцнення курсу долара.

У Мінекономіки назвали найбільш затребувані професії на найближчі роки

У Міністерстві економічного розвитку й торгівлі спрогнозували, що найбільш затребуваними на ринку праці України у 2020-22 роках будуть прості професії в сільському господарстві, торгівлі і сфері послуг. Зокрема, будуть потрібні робочі в транспортній та будівельній галузях, у сфері видобутку корисних копалин,

повідомляє Інтерфакс-Україна. «Збережеться потреба у водіях і робочих з обслуговування пересувної техніки, робітниках, що надають персональні та захисні послуги», – додали у відомстві. За прогнозами Мінекономрозвитку, подальший розвиток економіки також потребує інженерних кадрів, професіоналів в області фізичних, математичних і технічних наук. Згідно з прогнозом, буде активно розвиватися сфера інформації та телекомунікації, зросте потреба у фахівцях ІТ-сектора. Крім того, адаптація вітчизняних підприємств до стандартів ЄС сприятиме додатковій потребі в робочих металургійних і машинобудівних професій.

Названі професії, які перебувають під загрозою зникнення

Портал для пошуку роботи Career Cast склав список професій, які є під загрозою зникнення. Рейтинг найменш затребуваних професій, які можуть і зовсім зникнути протягом найближчих років, очолив листоноша. За даними аналітиків, у групу ризику також потрапляють фахівці зі зняття показань лічильників і фермери, передає The Independent. Крім того, у п'ятірку професій, які

перебувають під загрозою зникнення, також входять газетний репортер і ювелір. У свою чергу, найбільш затребуваною професією майбутнього експерти називають актуаріїв – фахівців зі страхової математики, які володіють теорією актуарних розрахунків і займаються оцінкою індивідуальних і корпоративних страхових ризиків, а також роблять розрахунки схем, тарифів, сум і премій за пенсійним страхуванням і страхуванням життя, здоров'я або майна. Зокрема, експерти прогнозують збільшення попиту на їхні послуги і високий рівень заробітної плати.

Знання англійської мови дозволяє заробляти в Україні в 3-6 разів більше

Зарплати українців, які володіють англійською мовою, можуть у кілька разів перевищувати оплату праці колег, у яких відсутні аналогічні знання. Згідно з дослідженням кар'єрного порталу rabota.ua, охоронцю зі знанням іноземної мови в середньому можуть запропонувати майже 19 тисяч гривень, а тому, який не знає, – майже 3 тисячі гривень. «У такому випадку, навіть якщо ви не прагнете працювати в Європі, знання

англійської мови дозволяє непогано заробляти і в Україні», – стверджують аналітики. За їхніми даними, зарплата у сфері безпеки в «англомовних» співробітників може бути вище вшестеро разів. Також велика перевага в претендентів, які володіють англійською мовою, у сферах медицини/ фармацевтики й сільському господарстві (різниця втричі), виробництві (різниця майже в 2,5 рази), ІТ, телекомунікації, банківській справі, шоу-бізнесі і в HoReCa (різниця вдвічі). Втім, найчастіше знання англійської мови від претендентів вимагають в ІТ-сфері (26% вакансій), у сфері продажів/ клієнт менеджменту (10% вакансій), у маркетингу/ рекламі/ PR (8% вакансій), від адміністративного персоналу (6% вакансій), а також від молодих фахівців і студентів (7% вакансій). «Найбільш популярною англомовною професійною сферою, цілком логічно, стала сфера інформаційних технологій. Наявність зарубіжних замовників аутсорсингових компаній змушує співробітників вільно володіти іноземною мовою. Найчастіше це англійська, тому 26% вакансій з вимогою знання англійської мови – цілком закономірний результат», – зазначають аналітики.

Рейтинг міст світу, де людям живеться найкраще – Mercer

Міжнародна консалтингова компанія Mercer опублікувала традиційний список міст, найбільш зручних для життя. Вдесяте рейтинг очолив Відень, одразу за ним розташувався Цюрих. Третє місце між собою розділили Окленд, Мюнхен та Ванкувер (місто з найвищим рейтингом у Північній Америці за останні 10 років).

Сінгапур (25 місце), Монтевідео (78) та Порт-Луї (83) зберегли свій статус міст із найвищим рейтингом в Азії, Південній Америці та Африці відповідно.

Незважаючи на те, що Багдад (231 місце) розташувався в самому кінці рейтингу, укладачі зазначають, що в місті пішли вгору справи з безпекою та охороною здоров'я.

У рейтингу Mercer міста оцінюють за низкою показників, серед яких умови для освіти та роботи, транспортна інфраструктура, дозвілля, екологія, охорона здоров'я, соціально-культурне середовище тощо.

Цього року Mercer представила окремий рейтинг з особистої безпеки, у якому аналізується внутрішня стабільність міст,

рівень злочинності, правоохоронні органи, обмеження особистої свободи, відносини з іншими країнами та свобода преси.

Особиста безпека є наріжним каменем стабільності в будь-якому місті, без неї не можуть процвітати бізнес і таланти. У цьому році в рейтингу домінує Західна Європа: Люксембург названий найбезпечнішим містом у світі, за ним сліднують Гельсінкі і швейцарські міста Базель, Берн і Цюрих.

Місце України у світових рейтингах: від бізнесу до щастя

Україна за рік стала привабливішою для інвесторів, але менш інноваційною та щасливою. Підводячи підсумки минулого року, десятки міжнародних організацій складають рейтинги країн, визначаючи їхнє місце у світі залежно від розвитку економіки, соціальної сфери, туризму й багато чого іншого. За їхніми даними, Україна за останній рік у позиціях трохи втратила. Цього року Україна поліпшила свої позиції в престижному світовому рейтингу Doing Business. Так, щорічно Всесвітній банк оцінює легкість ведення бізнесу в 189 країнах світу, аналізуючи легкість

відкриття нового бізнесу, отримання дозволу на будівництво, реєстрацію власності, отримання позики, захист прав інвесторів, сплату податків та інше. З 2018-го року Україні вдалося піднятися на цілих 7 сходинок вгору – із 71 місця на 64. А найбільш розвинутою країною виявилася Нова Зеландія. Друге місце зайняв Сінгапур, який до цього декілька років поспіль очолював рейтинг. А ось аутсайдером рейтингу стала Сомалі. Досягла успіху наша країна й у рейтингу людського розвитку, який щорічно презентується Всесвітнім економічним форумом. Так, за сумою показників із працевлаштування, рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття населення України другий рік поспіль займає 88-е місце серед 189 країн. Очолили ж рейтинг Норвегія, Швейцарія і Ірландія, а в хвості залишилися африканські країни Чад, Центральноафриканська республіка і Нігер. За минулий рік Україні вдалося зробити свою економіку більш привабливою для зарубіжних партнерів: у світовому рейтингу інвестиційної привабливості International Business Compass, складеним

Гамбургським інститутом світової економіки, наша країна зайняла 128-е місце з 174 країн світу. З огляду на економічні, законодавчо-політичні та соціально-культурні умови в країні, нам вдалося подолати цілих 3 позиції за рік (у 2018-му Україна займала 131-е місце). В 2019-му Україна піднялась відразу на 4 позиції у світовому рейтингу аутсорсингової привабливості Global Services Location Index, який складає консалтингова компанія AT Kearney. Так, за рік серед 50 країн Україні вдалося покращити свої позиції з 24 до 20 місця. Щоб оцінити привабливість країни для іноземних компаній, держави розглядаються за декількома категоріями: фінансова привабливість, бізнес-середовище, навички фахівців і доступність робочої сили. Крім того, вартість України як бренду в рейтингу Brand Finance Nation Brands 100 також дещо збільшилась. Серед 100 країн світу бренд «Україна» піднявся на 56-у позицію: його оцінили у \$96 млрд (\$80 млрд і 58-е місце у 2018 році). Вартість національного бренду вираховують за чотирма сегментами: туризм, людський капітал, продукти й інвестиції. Так, більше інших у 2019-му

заробив бренд «США» – \$ 19,7 трлн., «Китай» – \$ 6,3 трлн і «Німеччина» – \$ 4,2 трлн. А найдешевшим виявився Гондурас – \$ 8 млрд. Згідно з дослідженням рівня щастя World Happiness Report, Україна зайняла 133-є місце серед 156 країн, стрімко втративши за останні декілька років 24 позиції. Рейтинг складає дослідний центр «Інститут Землі» під егідою ООН, з огляду на рівень ВВП, тривалість життя, наявність громадянських свобод, почуття безпеки і впевненості в завтрашньому дні, стабільність сімей, гарантії зайнятості і інше. Найщасливішими у 2019-му році були народи Фінляндії, Данії та Норвегії, а найбільш нещасливими стали жителі Південного Судану. Згідно з рейтингом Всесвітнього економічного форуму Global Competitiveness Report 2019, за своєю конкурентоспроможністю наша країна посіла 85-е місце серед 141 держави (за рік Україна підійнялася на дві позиції). Під час формування рейтингу враховували 12 чинників, серед яких – якість інфраструктури, макроекономічна стабільність, інноваційний потенціал, рівень технологічного розвитку, розвиток фінринку, якість освіти та інші. Всесвітня мережа організацій International

Budget склала рейтинг бюджетної прозорості Open Budget Survey, у якому за рік Україна опустилася на 54-е місце з 102 країн світу (втративши 21 позицію). Індекс вираховується за 100-бальною системою з урахуванням трьох критеріїв: прозорості бюджету, можливості для участі громадськості в бюджетних процесах і перевірки впливу на нього законодавчого органу. Найкращий показник у Нової Зеландії (89 балів), Південної Африки (89 балів) і Швеції (87 балів), найгірший – у Ємені. Добробут українського народу у 2019-му, згідно з дослідженнями міжнародних агентств, покращився: ми зробили справжній прорив і піднялися на п'ятнадцять позицій у рейтингу всесвітнього процвітання Legatum Prosperity Index і зайняли 96-е місце з 142 країн світу (в минулому році ми були на 111-му місці). Щорічно британський аналітичний центр Legatum Institute проводить соціопитування громадян за вісьмома категоріями: стан економіки, соціальної сфери, влади, підприємництва, охорони здоров'я та персональної свободи. Нашими сусідами за процвітанням стали Туніс і Куба, а очолює рейтинг Данія, Норвегія і

Швейцарія. Найнижчі показники – у Південному Судані. Незважаючи на всі електронні нововведення, Україна продовжує відставати в рейтингу країн з інноваційною економікою Innovation Index, який складається щорічно агентством Bloomberg. Цього року нам вдалося зайняти 47-е місце серед 129-ти країн, хоча в минулому ми влаштувалися на 43-му. Сусідами України в списку виявилися Росія і Грузія, які розташувалися на 46-му і 48-му місцях відповідно. Рейтинг складають на основі показників країни у сфері освіти, частки персоналу в дослідницькій сфері, ринкової вартості ІТ-компаній, витрат на високо-технологічне виробництво та інше. Так, найкраще складається ситуація у Швейцарії, Швеції та США, найгірше – у Ємені й Бурунді.

ТЕМА 4

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Стисло про ООН

Генеральна Асамблея – це головний дорадчий орган ООН. До нього входять представники всіх держав-членів, кожна з яких має один голос. Рішення з важливих питань (мир, безпека, бюджет) приймаються, якщо за внесену

пропозицію віддадуть голоси не менше 2/3 від кількості учасників. З інших питань достатньо простої більшості. Сесії (тобто засідання) Генеральної Асамблеї проходять щорічно восени. У разі необхідності можуть скликатися спеціальні та спеціальні надзвичайні сесії. На початку кожної сесії Асамблеї проходять загальні дебати (обмін думками), у яких беруть участь глави держав і урядів. Вони висловлюють судження із широкого кола міжнародних проблем. Більшість із піднятих питань обговорюються або окремо, у спеціальних комітетах, або на пленарних (тобто за участю всіх членів) засіданнях Генеральної Асамблеї. Рада Безпеки, згідно зі Статутом ООН, несе головну відповідальність за підтримання миру в усьому світі. До неї входять п'ять постійних членів (Великобританія, США, Росія, Франція й Китай), а також десять членів, які обираються Генеральною Асамблеєю на дворічний термін. Рада Безпеки – постійно діючий орган ООН. Її можуть скликати в будь-який момент, коли з'явиться необхідність. Постійні члени Ради мають право вето. Іншими словами, рішення не буде прийнято, якщо хоча б один із постійних членів проголосує проти. Механізм

ветування резолюції був введений, у першу чергу, тому, що Рада Безпеки – це головний орган ООН, який відповідає за забезпечення світу. Крім того, це єдиний орган, рішення якого є обов'язковими для виконання всіма державами, які є членами ООН.

ООН проти ядерного тероризму

Генеральна Асамблея ООН прийняла в середу Конвенцію про боротьбу з актами ядерного тероризму. Документ передбачає забезпечення антитерористичного захисту як мирного, так і військового атома, припинення терактів із використанням саморобних ядерних пристроїв, невідворотність відповідальності осіб, винних у скоєнні актів ядерного тероризму. Схвалена конвенція є першим універсальним договором, спрямованим на запобігання терористичних актів масового ураження. Вона також відкриває додаткові можливості для нарощування антитерористичної взаємодії під егідою ООН.

Нерозповсюдження ядерної зброї у фокусі обговорення ООН

Оглядова конференція з виконання Договору про

нерозповсюдження ядерної зброї починається в понеділок у штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку. Однією з головних тем форуму стане угода щодо ядерної програми Ірану. Через 12 років після початку переговорів із Тегераном, міжнародна спільнота має реальний шанс розв'язати проблему. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї був схвалений Генеральною Асамблеєю ООН 12 червня 1968. З моменту набуття документом чинності 5 березня 1970 його учасниками стали всі незалежні держави-члени ООН, за винятком чотирьох – Ізраїлю, Індії, КНДР і Пакистану. Цей договір є основою міжнародного режиму ядерного нерозповсюдження. Документ закріплює право всіх держав-учасниць на дослідження, виробництво та використання ядерної енергії з мирною метою.

Новий генсек ООН озвучив три пріоритети в реформах організації

Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш назвав три сфери реформ, які він вважає пріоритетними для того, щоб Організація стала краще працювати, передає Укрінформ. Відповідна заява пролунала в

четвер на Всесвітньому економічному форумі в Давосі. «Для того, щоби бути готовим відповісти на сучасні виклики, я думаю, для ООН дуже важливо усвідомити необхідність реформ», – заявив Гутерріш. У зв'язку з цим він назвав три напрями, які потребують змін. «У першу чергу, це реформи нашої мирної стратегії й архітектури», – зазначив Гутерріш. Мова йде, зокрема, про місії ООН із підтримки миру, на які йде майже 70% бюджету організації, і водночас у будь-якому разі виникають складнощі, а проблеми залишаються невирішеними. Другим напрямом реформування ООН Гутерріш назвав сферу миру й безпеки. У зв'язку з цим він звернув увагу на необхідність координації дій, які здатні забезпечити повну підтримку країни в імплементації домовленостей щодо сталого розвитку та Паризької кліматичної угоди. І, нарешті, за його словами, для ООН необхідна реформа управління. Вона повинна охопити зміни правил роботи персоналу й організації бюджету, щоб ООН могла працювати в нових умовах.

**Посол України в ООН
розповів про програму
головування в Раді Безпеки**

Постійний представник України в ООН Володимир Єльченко розповів, які питання будуть винесені українською стороною на обговорення в Раді Безпеки ООН. В інтерв'ю LB.ua Єльченко зазначив, що серед цих питань, зокрема, захист об'єктів критичної інфраструктури й урегулювання конфліктів у Європі, участь у яких візьмуть представники ЄС, ОБСЄ, МАГАТЕ та інших міжнародних організацій. За його словами, перша тема – захист об'єктів критичної інфраструктури – буде розглядатися 13 лютого. Друга тема – врегулювання конфліктів у Європі, запропонована для розгляду на 21 лютого. «Як не дивно, але це питання загалом не розглядалося в рамках Ради Безпеки 20 років. Останнього разу, коли це було приблизно в такому ж форматі, обговорення відбувалося під час воєнних дій на Балканах, у розпал пост-югославських конфліктів. А це середина 90-х», – сказав посол. Він також додав, що Україну найбільше в цих дебатах цікавить, як працюють або не працюють механізми врегулювання

конфліктів у Європі. Єльченко повідомив, що на цю дискусію запросили високого представника ЄС із питань зовнішньої політики й політики безпеки Федеріку Могеріні, голови ОБСЄ, Міністра закордонних справ Австрії Себастьяна Курца, генерального секретаря ОБСЄ Ламберто Дзаньєра.

ТЕМА 5

ЗАХИСТ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ООН бореться з глобальним потеплінням

Міжурядова група експертів зі зміни клімату (МГЕЗК) була створена в 1988 році Всесвітньою метеорологічною організацією (ВМО) і Програмою ООН із навколишнього середовища (ЮНЕП).

МГЕЗК – організація, що об'єднує кілька сотень вчених з 130 країн світу, основна роль якої полягає в оцінці всієї наявної науково-технічної та соціально-економічної інформації про кліматичні зміни.

У 2007 році МГЕЗК була присуджена Нобелівська премія миру «за зусилля зі зміцнення та поширення знань про проблему антропогенного впливу на зміну клімату та формування основи для

прийняття необхідних заходів із протидії цій зміні».

Історична угода зі зміни клімату

12 грудня 2015 року в штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку було підписано Паризьку угоду про зміну клімату. У церемонії взяли участь представники понад 170 країн, зокрема й Україна.

Нову глобальну угоду щодо клімату вдалося погодити лише в грудні 2015 року, аж через три роки після закінчення терміну дії Кіотського протоколу. Було досягнуто домовленостей щодо скорочення викидів парникових газів, щоб утримати підвищення температури на планеті в межах 1,5 градусів за Цельсієм.

З вітальною промовою до глав держав і урядів звернувся посланець миру ООН, американський актор Леонардо ДіКапріо. Він закликав міжнародну спільноту припинити розмови й перейти від слів до дії.

ЄС на сторожі навколишнього середовища

Рішення однієї держави, що стосуються навколишнього середовища, впливають на ситуацію не тільки в усіх сусідніх країнах, але й на регіональному і

глобальному рівні. Тому політика Європейського Союзу (ЄС) у галузі навколишнього середовища є однією з найбільш транскордонних.

Розширення ЄС принесе низку позитивних змін: чистіше повітря, більш якісну питну воду і безпечніше поводження з відходами у всій Європі, і в результаті цього вищу якість життя мільйонів людей. Крім того, відкривається гарна можливість вимагати від нових держав виконання більш високих стандартів із навколишнього середовища.

Зміна клімату – загроза людству

Зміна клімату планети становить загрозу для людства, застерігається в доповіді ООН. Усе частіше звучать пропозиції прискорити процес зниження викиду шкідливих речовин в атмосферу.

Зміна клімату Землі становить серйозну загрозу для здоров'я людей, економічного розвитку, а також постачання водою і продовольством. Про це йдеться в доповіді Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (МГЕЗК), поширеній ООН у Йокогамі в понеділок, 31 березня.

Як повідомляє агентство

Reuters, у документі звертається увага на ризики, пов'язані з потеплінням клімату. У багатьох регіонах гине урожай, почастишали випадки повеней, загострюються економічні кризи, відбувається зубожіння людей.

**Вчені попереджають про
різкі кліматичні зміни, які
випереджають прогнози**

Провідні вчені опублікували звіт, у якому вказали на те, що за останні кілька років підйом рівня моря, потепління планети, скорочення льодових покривів і забруднення атмосфери вуглекислим газом пришвидшилися. Звіт вчених із закликом до політичних лідерів протидіяти цим процесам був оприлюднений 22 вересня, за день до початку саміту ООН із питань зміни клімату. У звіті, який презентували на саміті, наголошується на очевидному і зростаючому розриві між погодженими цілями для подолання глобального потепління й реальністю. У звіті, упорядкованому Всесвітньою метеорологічною організацією ООН, міститься детальна інформація про стан клімату й показуються тенденції викидів і атмосферні концентрації основних

парникових газів. У звіті також йдеться про те, що зростання середньої глобальної температури на 1,1 градуса Цельсія вище від допромислових (1850-1900 років) часів і на 0,2°C вище, ніж у 2011-2015 роках призвело до пришвидшення кліматичних змін, зокрема танення льодовиків, підвищення рівня моря й погодних катаклізмів. Вчені наголошують на невідкладності фундаментальних соціально-економічних перетворень і обмеження викидів вуглекислого газу в ключових галузях, таких як землекористування й енергетика – для запобігання небезпечного підвищення глобальної температури, що може мати незворотній вплив. Минулого тижня у всьому світі відбувалися «кліматичні» страйки за ініціативою 16-річної шведської активістки Грети Тунберг. Мільйони людей у світі вийшли на вулиці з вимогою реальних дій від політиків і великих корпорацій для протидії кліматичним змінам.

ТЕМА 6

ІНТЕРНЕТ І ІТ

Цифрове безсмертя

Зростання цифрової залежності збільшується із

неймовірною швидкістю, викликаючи побоювання. Уява малює образи нещасних громадян у «Матриці», які вирішили прожити життя в ілюзії, підмінюючи реальність. Чим же це загрожує людству?

Дослідники області штучного інтелекту стверджують, що машини позитивно впливають на наше життя. Для опису електронних пристроїв та інших інструментів, які допомагають поліпшити такі здібності людей як «психічна діяльність, вивчення, збереження та вилучення інформації з пам'яті, а також розв'язання проблем», був придуманий термін «когнітивні технології».

До когнітивних технологій відносять не тільки електронні гаджети, але й цілу низку інших речей, які сприяють людському мисленню і стимулюють розвиток мозку. Когнітивні технології майбутнього не обов'язково будуть включатися безпосередньо в мозок. Вони, імовірно, стануть своєрідною надбудовою для нього. Такі технології візьмуть на себе частину рутинних процесів мозку людини, розширивши тим самим його працездатність. Суперкомп'ютери зможуть поглинати й аналізувати

інформаційний зміст мозку, а це не тільки дозволить створити штучний інтелект, а й подарує людям безсмертя.

Оцифрована пам'ять

Можливо, найбільшим обмеженням людського інтелекту є його термін придатності. Намагаючись подолати це, люди писали книги і збирали бібліотеки, але до чого ж важко назавжди зберегти хоча б шматочок даних, які зберігаються в 100 мільярдах нейронів головного мозку.

Вчені з Массачусетського технологічного інституту бачать світло наприкінці цього тунелю. Вони припускають, що вже в найближчі десятиліття з'явиться можливість оцифрувати весь вміст нашого мозку, а потім завантажити ці дані в комп'ютер або робот. Враховуючи прогрес у сфері нейросинаптичних комп'ютерних чіпів, така заява звучить цілком правдоподібно.

Минулого року на революційний проєкт Blue Brain Project було виділено 1 млрд. євро. Проєкт спрямований на розвиток віртуальної симуляції людського мозку у всій його складній красі. Створені в рамках проєкту чіпи зможуть не тільки зберігати інформацію, але й

імітувати дії справжніх клітин мозку. А значить, ми не просто зможемо створити повну копію свого мозку, але й продовжуватимемо розумову діяльність навіть після того, як тіло стане непридатним через старість.

Технологічні надздібності

Ви, напевно, чули про екстрасенсів, володіючих здатністю телекінезу, – вони на відстані маніпулюють неживими предметами. В останні роки вченим вдалося домогтися певних успіхів у сфері створення технологій, дозволяючих кожному придбати такі надздібності.

Ключ до цих здібностей міститься у сфері, яка називається інтерфейсом машинного мозку (ИММ). ИММ є каналом зв'язку, через який нейрони посилають сигнали зовнішніх пристроїв із такою ж легкістю, з якою ви напружуєте свої м'язи.

Вчені працювали над створенням подібних алгоритмів ще в 70-80-х роках. До середини 2000-х почалася розробка електронних імплантів – «нейропротезів», дозволяючих управляти, наприклад, курсором, без використання додаткових

гаджетів. Дослідники вважають, що одного разу можна буде включити мікрохвильову піч або завести машину, просто подумавши про це. Крім того, розвиток таких технологій зробить революцію в галузі медицини, дозволивши паралізованим людям вести більш повноцінне життя. У той же час, це означає, що ми будемо нерозривно пов'язані з комп'ютерами і пристроями, що передають інформацію безпосередньо в мозок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика. – СПб: Союз, 2001. – 288 с.
2. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика. – Санкт-Петербург: Союз, 2001. – 288 с.
3. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории переводов – М.: МО, 1975. – 239 с.
4. Болдирева А. Є.Переклад каламбуру як засобу створення гумористичного ефекту: до постановки проблеми. Записки з романо-германської філології. – Одеса: КП ОМД, 2016. – Вип. 2 (37). – С.11– 19.
5. Болдирева А.Є.Переклад авторських порівнянь в творах П.Г. Вудхауза. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: зб. наук. праць / МОН, Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К.: Логос. 2018. – Вип. 32. – С. 13 – 24.
6. Болдирева А.Є.Смисловий розвиток при перекладі. Записки з романо-германської філології. – Одеса: КП ОМД, 2019. – Вип. 2 (44). – С. 93-102.
7. Брандес М.П., Провоторов В.И. Предпереводческий анализ текста – М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2003. – 224 с.
8. Бреус Е. В. Основы теории и практики перевода с русского языка на английский. – М.: УРАО, 1998. – 207 с.
9. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. –Вінниця: Нова Книга, 2003. 160 с.
10. Верба Л.Г., Верба Г.В. Граматика сучасної англійської мови. – Винниця : Нова книга, 2003. – 341 с.
11. Виссон Линн. Русские проблемы в английской речи. Слова и фразы в контексте двух культур. Пер. с англ. – М.: Р.Валент, 2003 – 192с.
12. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – М.: Высшая школа, 1986. – 416с.
13. Галь Н.Я. Слово живое и мертвое: Из опыта переводчика и редактора. – М.: София, 2003. – 608 с.

14. Гороть Є. І. Лексикологія сучасної англійської мови: Курс лекцій / Є.І. Гороть. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ.ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 144 с.

15. Грабовський Н.К. Теория перевода. – М: Изд-во Моск. Ун-та, 2004. – 544 с.

16. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Практикум. – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 328 с.

17. Ермолович Д. И. Непереводимость как плавательный пузырь // Мосты. Журнал переводчиков. – М.: Р.Валент. – №3, 2004. – С.38–42.

18. Євченко В.В. Історія англійської мови. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 408 с.

19. Єрмоєнко С. В. Декомпресія тексту у процесі перекладу. Записки з романо-германської філології. – 2016. – Вип. 1 (36). – Одеса: КП ОМД. – С. 33–38.

20. Єрмоєнко С. В. Компресія при перекладі з української мови на англійську. Записки з романо-германської філології. – 2017. – Вип. 2 (40). – Одеса: КП ОМД. – С. 23-28.

21. Зайцев А. Б. Основы письменного перевода. – М.: Книжный дом «Либроком», 2010. – 128с.

22. Записки Перекладацької Майстерні. – Львів, 2001 – 2002. – Т.І, II, III.

23. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад. –Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1989. – 215 с.

24. Казакова Т. А. Imagery in Translation. Практикум по художественному переводу: Учебное пособие. На английском языке. – СПб.: Изд-во Союз, 2003. – 320 с.

25. Казакова Т.А. Практические основы перевода. – Серия: Изучаем иностранные языки. – СПб.: Изд-во Союз, 2000. – 320 с.

26. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову: у 2-х частинах. – Вид. II. – Київ - Кременчук, 1999.

27. Карабан В.І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську. Вінниця: Нова Книга, 2003. – 608 с.

28. Кириллова М.Д., Воробьева Е.В. Изменение длины предложения как результат воздействия субъективных факторов. І Міжнародна науково-практична конференція «Міжкультурна комунікація в науковому і освітньому просторі. Одеса: 2020. – С. 177-180.

29. Кириллова М.Д. Изменения внутри- и межфразовых связей при переводе // «Культура народов Причерноморья». Научный журнал. №110. Т. 2. – Ялта, 2007. – С. 245 – 248.

30. Кириллова М.Д., Яровенко Л.С. Особенности перевода сложного предложения // Науковий вісник Кіровоградського державного університету. – Кіровоград, КДУ, 2009. – С. 165-174.

31. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. – М.: ЭТС, 2002. – 424с.

32. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: Навчальний посібник. – К.: Юніверс, 2002. – 280 с.

33. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2003. – 448 с.

34. Латышев Л.К., Провоторов Б.И. Структура и содержание подготовки переводчиков в языковом вузе: Учебно-методическое пособие. – М.: НВИ-ТЕЗАУРУС, 2001. – 136с.

35. Левицький А. Е. Порівняльна грамати́ка англійської та української мов. – К.: Київський університет, 2008. – 264 с.

36. Максимов С.Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів. К: Ленвіт, 2010. – 175 с.

37. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. / В. М. Манакін. – К. : ВЦ «Академія», 2012. – с. 239-255. – (Серія «Альма-матер»).

38. Матузкова Е.П. Основные параметры предпереводческого анализа текста // "Нова Філологія". Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2009. - №34. – С. 294 – 299.

39. Матузкова Е.П. Перевод с английского: основы теории и практики: учебное пособие для студентов 3-4 курсов переводческих

отделений и факультетов высших учебных заведений. – Одесса, Изд-во КП ОГТ, 2018. – 114 с.

40. Матузкова О. П. До питання про передачі одеських реалій в англomовних художніх та документальних текстах / О. П. Матузкова, В. В. Погуляй // Записки з романо-германської філології. – 2018. - Вип. 2. - С. 92-106. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zrgf_2018_2_13

41. Матузкова О.П. Особливості перекладу безприменникового генітиву. Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні студії з романської і германської філології. Одеса: КПОМД., 2020. –С.168-170

42. Матузкова О. П. Переводим на английский профессионально: Учебное пособие по основам теории и практики перевода. – Одесса: Изд-во КП ОМД, 2017. – 92 с.

43. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови. Підручник. – К: Вища школа, 2003. – 462 с.

44. Миньяр-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком. – М.: Готика, 1999. – 176 с.

45. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. – 3-е изд., перераб. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 320 с.

46. Ніколенко А. Г. лексикологія англійської мови – теорія і практика / А.Г. Ніколенко. – Вінниця: Нова Книга, 2007. – 528 с.

47. Палажченко П. Р. Мой несистематический словарь (Из записной книжки переводчика). 2-е изд., испр. – М.: Р. Валент, 2002. – 304 с.

48. Полуян И. В. Компрессия – осознанная необходимость // Мосты. Журнал переводчиков. – М.: Р. Валент. – №3, 2004. – С.74 – 79.

49. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Дополнения и комментарии Д.И. Ермоловича. – М.: Р.Валент, 2004. – 240 с.

50. Сайтарли І. А. Культура міжособистісних стосунків. – Київ : Академвидав, 2007. – 240 с. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/12800528/kulturologiya/stili_komunikativ_noyi_povedinki

51. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля – К, 2006. – 711 с.

52. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация: (Учеб. пособие) – М.: Слово, 2000. – 624 с.

53. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: Посібник для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 400 с.

54. Федоров А. В. Основы общей теории перевода. – СПб: Филология Три, 2002. – 414 с.

55. Циткина Ф. А. Терминология и перевод (К основам сопоставительного терминоведения). – Львов: Вища школа, 1989. – 157 с.

56. Чередниченко О. І., Коваль Я. Г. Теорія і практика перекладу (французька мова). – К.: Либідь, 1995. – 320 с.

57. Чередниченко О.І. Про мову і переклад / О.І. Чередниченко. – К.: Либідь, 2007. – 248 с.

58. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. – М.: Наука, 1988. – 215 с.

59. Эко У. Сказать почти то же самое. Опыты в переводе / Пер. с итал. А.Н.Коваля. – СПб: Симпозиум, 2006. – 574 с.

60. Яровенко Л.С. Кириллова М.Д., Особенности перевода адвербиальных глаголов движения. Науковий вісник Волинського національного університету імені Л. Українки. Філологічні науки: Мовознавство. – № 4 (4). – 2012. – С. 178 – 182.

61. Яровенко Л.С., Кириллова М.Д. К проблеме переводческой интерференции // Нова філологія. – Запоріжжя: ЗНУ, 2010. – Вип. 41. – С. 208-2013.

62. Arnold I. English Stylistics. – М.: Progress Publishing House, 1999. – 327 p.

63. Baugh, A.C. and T. Cable. A History of the English Language. – Pearson, 2006. – 440 p.

64. Bell R. Translation and Translating. Theory and Practice. – London / New York: Longman, 1991. – 298 p.

65. Bell R.T. Translation and translating. – Longman, 1997. – 300 p.
66. Duff A. Translation. – Oxford University Press, 1996. – 160 p.
67. Genztler E. Contemporary Translation Theories. – London and New York: Routledge, 1993. – 220 p.
68. Jackson H. Words and their meaning / H. Jackson. – NY: Longman, 2005. – 279 p.
69. Kukhareno V.A. A Book of Practice in Stylistics. – Вінниця: Нова книга, 2000. – 160 с.
70. O'Driscoll J. Britain for learners of English. – Oxford: Oxford University Press, 2009. – 224p.

ПРЕДМЕТНИЙ І ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

«а» як сполучник/ частка, 32

абсолютний дієприкметниковий зворот, 86

абсолютний іменниковий зворот, 86

антонімічна заміна, 36, 37

базові складові перекладу на англійську мову, 9, 21

безособові конструкції/ речення, 10

безприйменниковий генітив, 73, 74

буквальний переклад/ буквалізм, 16, 63, 65, 66, 67, 72

варіантний відповідник, 19, 20

веб-ресурси, 19

вживання слів у мові, 12

віддієслівні іменники, 24, 56-60, 73

Віссон Л., 38

газетно-публіцистичний текст/ газетно-журнальна публіцистика, 13, 16, 24, 25, 56, 72, див. також медійний дискурс

Галь Н., 60

генітивна конструкція, 74

Гончарук С.В., 71

Гороть Є.І., 71

дієприкметник теперішнього часу, 85

дієприслівники і дієприслівникові звороти, 85-87

дієслівний присудок, 25, 27

дієслово широкої семантики to say, 9

додавання, 10

доконаний дієприслівник, 85

електронні словники, 17

емфатична конструкція, 27

Зайцев А.Б., 79

заперечні конструкції, 36-38

зворот there is/are, 27

зворотнє дієслово, 11

зворотний порядок слів, 25

зміна предикатів, 9

«і/й» як сполучник/ частка, 30

іменна частина присудка, 25, 26

іменні атрибутивні словосполучення, 74

інтерференція (вплив вихідного тексту), 13, 74

Клінтон Гілларі, 65

ключове слово, 17

компресія інформації, 78

компресія тексту/ виразу, 16, 75-79

конотативне поле, 13

конструкції з подвійним запереченням, 37

конструкції зі словами «більше», «збільшуватися», 44-50

конструкції зі словами «менше», «зменшуватися», 51-54

конструкції типу «займати місце», 40-44

контекстуальна позиція висловлювання, 25

культура

- індивідуалістична, 10

- колективістська, 10

- частково колективістська, 11

культурна (соціокультурна) конотація, 13-14

культурні відмінності, 10

культурні уявлення про

- пори року, 14

- час прийому їжі, 14

- частини доби, 14

Латишев Л.К., 15

лексикографічне джерело, 17

лексико-семантичної групи зустріч/ нарада, 29

лексико-фразеологічна сполучуваність слів, 9

медійний дискурс, 63, 64

мова статистики, 40, 44, 51

навик синонімічної гнучкості, 16

науково-популярний текст, 83

науково-технічний текст, 74, 87

негативні конструкції, 36, 37, див. також заперечні
конструкції

Нелюбін Л.Л., 79

неозначено-особові конструкції, 10, 11

норма англійської літературної норми, 9

оптимальний варіант перекладу, 4, 10, 13

опущення, 16, 80, 81

Палажченко П.Р., 19, 24, 68, 71

пасивний зворот, 26

перекладацький відповідник, 19, 44, 71

перекладацькі ресурси, 17

переклад слів

- актуальний, 71

- батьківщина, 35

- боротьба, боротися, 63-68

- гальмування, 24

- головне, 24

- загрожувати, 78

- іноземний, іноземець, 14

- наслідки, 77

- політик, політика, 13

- серйозний, 24

- стимулювати, стимул, 23

- умови, в умовах, 72

підсилювальна частка, 31

політична коректність, 14

Полуян І.В., 83
предикат дії, 9
предикат стану, 9
препозитивні означення, 75
прецизійна інформація, 17
присвійні займенники, 10
Провоторов Б.І., 16
прямий/ непрямої додток, 25, 26

речення/ висловлювання зі зворотним порядком слів, 25-27
Рябцева Н.К., 74

системні відмінності між мовами, 9
стилістична тональність, 13
стилістичне забарвлення, 13

текст-помічник, 10, 17
тема, 25, 26
тематичний підмет, 27
Тер-Мінасова С.Г., 11
терміни/ термінологічні сполучення, 17
трансформації - граматичні, 80 - лексичні, 16, 80 -
синтаксичні, 16, 80

формальний підмет *it*, 27

хибний друг перекладача, 24

частотність вживання, 20
членування, 81
Чуковський К.І., 59

Швейцер А.Д., 13

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Частина I. Письмовий переклад	7
Розділ I. Переклад на англійську загальні положення	8
Розділ II. Переклад висловлювань зі зворотним порядком слів	25
Розділ III. Особливості перекладу сполучника й частки «і/й»	31
Розділ IV. Особливості перекладу заперечних конструкцій	37
Розділ V. Переклад конструкцій типу «займати місце».....	43
Розділ VI. Особливості перекладу виразів зі словами «більше», «збільшитися»	47
Розділ VII. Особливості перекладу виразів зі словами «менше», «зменшитися»	54
Розділ VIII. Особливості перекладу віддієслівних іменників.....	60
Розділ IX. Особливості перекладу слів «боротьба», «боротися».....	67
Розділ X. Особливості перекладу безприйменникового генітива	79
Розділ XI. Компресія в перекладі.....	86
Розділ XII. Особливості перекладу дієприслівників і дієприслівникових зворотів	92
Розділ XIII. Завдання для самоконтролю	95
Частина II. Переклад з аркуша	99
Тема 1. Здоров'я. Спосіб життя.....	100
Тема 2. Професія-перекладач.....	113
Тема 3. Статистика.....	121
Тема 4. Організація Об'єднаних Націй.....	133
Тема 5. Захист навколишнього середовища	139
Тема 6. Інтернет і ІТ	143
Література.....	148
Предметний і іменний покажчик.....	154

Навчальне видання

Матузкова Олена Прокопівна,
Гринько Ольга Сергіївна,
Негру Анастасія Петрівна

**ПЕРЕКЛАДЕМО З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА
АНГЛІЙСЬКУ ПРОФЕСІЙНО**

*Навчально-методичний посібник
із курсу «Практика перекладу»*

Підп. до друку 13.01.2021. Формат 60х90/16. Папір офсетний.

Гарн. «Times» Друк цифровий. Ум. друк. арк. 9,2.

Наклад 100 пр.

Видавець Букаєв Вадим Вікторович

вул. Пантелеймонівська 34, м. Одеса, 65012.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02.03.2007 р.

Тел. 0949464393, 0487431393 email – 7431393@gmail.com